Şaban 1437

tevhid

"Tağuta kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır..." (39/Zümer, 17)

Aylık İslami Eğitim Dergisi | HAZİRAN 2016 | YIL: 5 | SAYI: 50 | FİYATI: 5 ₺ | ISSN: 2148-4635

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيَ أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ﴾

"Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır..." (2/Bakara, 185)

RAMAZAN AYINI NASIL KARŞILAMALIYIZ?

BAŞYAZI'16

'03
Tasavvufta Rabıta
Ebu HANZALA

'54
Tevhid ve Kulluk Bağlamında Sorumluluğa Dair Bir Mülâhaza
Kerem ÇAĞLAR

36 Zor Günlerin Adamı Sadık İnsan
Murat MÜSLİHAN

29 Nifak Hareketi'nin Mengene İçinde Kalışı: Ahzab Savaşı
Özcan YILDIRIM

22 Şakalaşma ve Gülme Âdabı
Faruk FURKAN

إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى
فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا
أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ
Sahih-i Buhari Şerhi
Kitaba Giriş ve Niyet Hadisi

Ramazan Ayını Nasıl Karşılamalıyız?

ŞABAN 1437
HAZİRAN '16 SAYI: 50

بسم الله الرحمن الرحيم

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun.

Rahmet ve bereket ayı olan Ramazan'ı karşılıyoruz… O ay ki; Allah'ın rahmetinin yayıldığı, şeytanların zincire vurulduğu, hayır kapılarının sonuna kadar açıldığı ve bin aydan daha hayırlı olan geceyi içinde barındıran Şehru'l Kur'an'dır.

Her kul hazine mesabesinde olan bu aydan faydalanıp arınmış olarak çıkmayı arzular. Fakat bir şeyi arzulamak başka, ulaşmak ise bambaşka şeylerdir. Arzu edilen bir hayrı elde etmek konu hakkında *'Telaş sahibi'* olmamızdan geçer. Bu telaş da bizleri talep edilen nimete karşı hazırlık yapmaya sevk eder. Çünkü insanın maddi ya da manevi bir meseleye ne kadar değer verdiği ona hazırlanmasından anlaşılır. Yaptığı bu hazırlık, karşıladığı şeyin ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından bir sağlamadır.

Hayırlara karşı avcı konumunda olup telaşlananlar öncelikle düşünce anlamında bir hazırlık yapmak zorundadırlar. Bu mübarek aya dair güzel umutlar besleyerek bu Ramazan'ın önceki Ramazanlar'dan daha farklı olacağına inanmalıdırlar. Düşünce anlamındaki hazırlığı konusunda Rabbine yönelerek sürekli sebat ve azimet istemelidir. Geriye sadece nasıl amel edeceği noktasında ilim sahibi olması kalır ki bu mesele hakkında Müslüman kardeşlerimizin Ramazan ayını ihya etmelerine yardımcı olması açısından bu ayki başyazımızı Ramazan'ı nasıl karşılamamız gerektiği konusuna ayırdık.

Selam ve dua ile…

Editör

İÇİNDEKİLER

03	Tasavvufta Rabıta	**Ebu HANZALA**
16	Ramazan Ayını Nasıl Karşılamalıyız?	**Başyazı**
22	Şakalaşma ve Gülme Âdabı	**Faruk FURKAN**
29	Nifak Hareketi'nin Mengene İçinde Kalışı: Ahzab Savaşı	**Özcan YILDIRIM**
33	Genel/Açık Davet Döneminin Başlangıcına Dair Bazı Dersler	**Enes YELGÜN**
36	Zor Günlerin Adamı Sadık İnsan	**Murat MÜSLİHAN**
43	Terk Edilmiş Sünnetler; Gece Namazına Nasıl Kalkabilirim?	**Emre ACAR**
47	Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâi ve İbni Mâce Şerhleri	**Çeviri Makale**
54	Tevhid ve Kulluk Bağlamında Sorumluluğa Dair Bir Mülâhaza	**Kerem ÇAĞLAR**
59	Mekke'nin Fethi	**Mahi**
61	Vitaminler	**Dr. Seyfullah İslam**
64	Nasıl İhlas Sahibi Olabilirim?	**Veysel TÜRK**

tevhid
Aylık Dergi
Şaban 1437
Haziran 2016
Sayı: 50
Fiyatı: 5₺

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Abdullah DEMİR
Yayın Türü:
Yaygın Süreli
Reklam ve Abonelik:
info@tevhiddergisi.net
vvv.tevhiddergisi.net
Adres: Kirazlı Mh. 1 Sk. No: 21/A
34210 Bağcılar/İSTANBUL
Abonelik için: 0 545 762 15 15

Yazışma Adresi: Abdullah DEMİR
Güneşli Merkez Postane P.K. 51
Bağcılar/İstanbul
Basım: Step Matbaacılık
Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11
Mahmutbey-Bağcılar/İstanbul
Tel : 0 (212) 446 88 46
Dergi İçerisinde Yer Alan Yazılardan
İlgili Yazar Mesûldür.
Kaynak Gösterilerek Alıntı Yapılabilir.

Satış Noktaları

İstanbul: Tevhid Kitabevi, Hürriyet Mh. Cumhuriyet Cd. No: 3 Bağcılar/İSTANBUL | 0 (545) 762 15 15
Bursa: İkra Kitabevi, İlahiyat Fak. Karşısı Fethiye Mh. Kırlangıç Sk. No:17 Nilüfer/BURSA | 0 (532) 138 02 42
Diyarbakır: Tevhid Kitabevi, Kaynartepe Mh. Gürsel Cd. No: 90/A Bağlar/DİYARBAKIR | 0 (541) 857 34 20
Konya: Tevhid Kitabevi, Sarıyakup Mh. Burhandede Cd. No: 28/A Karatay/KONYA | 0 (553) 513 48 48

İrtibat Büroları

MERKEZ: Kirazlı Mh. 1. Sk. No: 21/A Bağcılar/İSTANBUL
Büro 1: Güvercin Tepe Mh. Fatih Cd. No: 209 Başakşehir/İSTANBUL
Büro 2: İsmetpaşa Mh. 90. Sk. No: 4 Sultangazi/İSTANBUL
Büro 3: 5 Nisan Mh. 749. Sk. No: 5 Bağlar/DİYARBAKIR
Büro 4: Sarıyakup Mh. Karaman Cd. No: 81/A Karatay/KONYA
Büro 5: Bahçıvan Mh. Sıhke Cd. Karatekin Sk. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 (Erçek Durağı Karşısı) Tuşba/VAN
Büro 6: Bağlarbaşı Mh. Nilüfer Cd. Fırın Sk. No: 4 Osmangazi/BURSA
Büro 7: Kazım Karabekir Mh. 2061 Sk. No: 18 Etimesgut/ANKARA

EBU HANZALA

Tasavvufta Rabıta

Madem ki rabıta gibi bir rituel dahi şirk ve ortaklık kabul etmiyor, şeyhten başkası rabıtaya karıştırıldığında rabıta bozuluyor. Neden biz şeyhlerimizi Allah'la aramızda ortak yapıyoruz? Sonradan uydurulan bir şey dahi ortak kabul etmiyorsa; dua, yardım, yönelme ve umma gibi Rabb'imize yapılması gereken ibadetler neden Allah'tan önce şeyhlere sunuluyor?

Allah'ın Adıyla...

Kullarına, istediklerinde kendisine ulaşabilecekleri kadar yakın olan onlara karşı şefkat ve merhametli olan Celal ve İkram sahibi Allah'a hamd olsun.

Salât ve selam, kullarının arasından Rabbini en çok seven ve korkan, ümmetine Rabblerine kulluk edecekleri tüm yolları gösteren Muhammed Mustafa'ya olsun.

Genel anlamıyla tarikatlarda, özel olarak da Nakşibendiler'de *'Rabıta'* önemli bir yere sahiptir. Müridin manevi gelişimi ve nihai hedef olarak belirledikleri *'Fenafillah'* mertebesine ulaşabilmesi için günlük olarak aksatmadan yapması istenilen Rabıta, bu ayki yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

Lugat ve Vahiy Istılahında Rabıta

'Rabıta' kelimesi arap lugatında ra-be-te kökünden türemiştir. Kök anlamı birşeyi bir yere bağlamak olup, iki şey arasındaki bağ; bağı kuran alete verilen isim, bir şeye devam etmek; bir işi pekiştirmek ve sağlamlaştırmak anlamlarında da kullanılmaktadır. [1]

Kur'an ve Sünnette lugat anlamına uygun ibadetler için kullanılmıştır;

Cihad için ayrılmış ve kullanılmaya hazır olsun diye bağlanmış atlara ***'ribatu'l hayl'*** kelimesi kullanılmıştır.[2]

Düşman karşısında nöbet tutma ibadetine *'ribat-murabata'* kelimesi kullanılmıştır.[3]

---

1. *Lisanu'l Arab 7/302*
2. *"Onlara karşı, gücünüz yettiği kadar kuvvet ve **cihad için bağlanıp beslenen atlar** hazırlayın, onunla Allah'ın düşmanını ve sizin düşmanınızı korkutursunuz." (8/Enfal, 60)*
3. *"Allah yolunda bir gün ve bir gece ribatta bulunmak, gece namazı ile birlikte bir ay oruç tutmaktan daha hayırlıdır. Eğer ölürse, yapmakta olduğu iş, öldükten sonra da onun için geçerli olur, rızkı kendisine verilir, fitnelerden emin olur." (Müslim, 3537)*

Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kalplere kuvvet vermesi ve kişinin manevi yönden desteklenmesi anlamında *'Rabtu'l Kalb'* ifadesi kullanılmıştır.[4]

Salih bir amel üzerinde sebat etmek ve zorluğuna dair onu devam ettirmek anlamında *'ribat'* ifadesi kullanılmıştır.[5]

Tasavvufta Rabıta

Genelde tasavvufta özelde Nakşibendi tarikatında Rabıta bir ıstılah/terim olarak kullanılır ve tasavvufi terbiyede özel bir ritüeli ifade eder. Tasavvufta bir nefis terbiyesi metodu olarak kullanılan rabıtanın ne anlama geldiğini mutasavvıfların kendisinden dinleyelim. Kendisi de mutasavvıf olan Dr. Dilaver Selvi'nin *'Nefis Terbiyesinde Rabıta'* kitabından ilgili bölümü okuyalım:

'Rabıta, tasavvuf terbiyesinde özel bir terim olmuştur. Rabıta deyince, tasavvuf ehlinin konu ettiği ve uyguladığı özel terbiye metodu akla gelir. Tasavvuf büyükleri rabıtayı değişik yönleri ile tarif ederek onun manevi terbiyedeki önemine dikkat çekmişlerdir. Rabıtayı tek bir tarifle ifade etmek zordur. Rabıtanın özü muhabbetten ibaret olduğu için, tek yönlü bir tarif yeterli olmamaktadır. Bunun için burada rabıtayı ana hatlarıyla veren kitapları zikredeceğiz...:

Mevlana Halid Bağdadi rabıtayı şöyle tarif eder:

'Rabıta, Cenab-ı Hakk'ın özel tecellilerine ulaşmış, müşahade mertebesine ermiş kamil bir mürşide kalbi bağlayıp, huzur ve gıyabında o mürşidin sureti, sireti ve özellikle ruhaniyetini hayalen kendisi ile birlikte farz ederek, yanındayken takındığı tavrı, gıyabende sürdürmeye çalışmaktır.'

'Tarikatta rabıta müridin Allah'a vasıl olmuş, kamil, mükemmil şeyhin ruhaniyetinden medet (manevi yardım) istemesidir. Şeyhin suretini düşünmek müride edep ve terbiyeyi muhafaza ettirir...'

'Bu arada unutulmamalıdır ki maksat yüce Mevla'ya ulaşmaktır; rabıta ise, bu yolda vesile olmaktan başka bir şey değildir.'

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi rabıtayı şöyle tarif eder:

'Rabıta, salikin (Hak yolcusunun), mürşidin suretini idrakinde, gönlünde canlandırması ve onun simasını hayalinde tutmasıdır. Rabıta ilerleyip salikin bedenini kuşatınca mürşidin suretini herşeyde görmeye başlar. İşte şeyhte fani olmak dedikleri hâl budur. Rabıta, suluku tamamlayıp kemale ermede en kısa yoldur.' [6]

Rabıta ilerleyip salikin bedenini kuşatınca mürşidin suretini herşeyde görmeye başlar. İşte şeyhte fani olmak dedikleri hâl budur. Rabıta, suluku tamamlayıp kemale ermede en kısa yoldur.

Dikkat edilirse bir terbiye metodu olarak rabıtanın özü; şeyhin suretini zihin ve kalpte canlı tutmak, şeyhi hayal etmektir. Cübbeli Ahmed olarak bilinen kişi rabıtanın kısımlarını anlattıktan sonra şöyle der:

'Tasavvufi kaynaklar rabıta hakkında daha başka şekiller de tarif etmişlerse de, hepsinde müşterek olan nokta, ***şeyhin suretini hayal etmektir.****'* [7]

Rabıtanın Değişik Şekilleri

- Şeyhi iki gözünün arasında hayal etmek
- Şeyhin suretinin, iki yanı arasında olduğunu hayal etmek
- Mürid şeyhinin suretini, alnında tasavvur eder ve onu alnının ortasına yerleştirir.
- Mürid şeyhinin suretini kalbibinin ortasına getirir.

4. *"Gerçekten onlar Rablerine iman etmiş gençlerdi ve biz de onların hidayetlerini arttırmıştık. Onların kalpleri üzerinde (sabrı ve kararlılığı) rabtetmiştik; (Krala karşı) Kıyam ettiklerinde demişlerdi ki: 'Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbi'dir; ilah olarak biz O'ndan başkasına kesinlikle tapmayız, (eğer tersini) söyleyecek olursak, andolsun, gerçeğin dışına çıkarız.' " (18/Kehf, 13-14)*
5. *"Size, Allah'ın kendisiyle günahları yok edip, dereceleri yükselteceği hayırları haber vereyim mi?" buyurdular, ashab:*

   — Evet, ya Rasûlallah! dediler. Rasûl-i Ekrem:

   — "Güçlükler de olsa abdesti güzelce almak, mescidlere doğru çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek. İşte ribatınız, işte bağlanmanız gereken budur." (Müslim, 251)
6. *Syf. 22-24 özetle. Kanaatimce bu kitap Ferit Aydın Hoca'nın 'Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik' kitabında Rabıta'ya ve Nakşibendilik'e yöneltti̇ği eleştirilere cevap olarak kaleme alınmıştır. Müellifin akedemik kimliğine bağlı olarak Nakşibendiler'in Rabıta'yla ilgili yazmış oldukları kitaplar arasında en düzenli olanıdır. Lakin Rabıta'yı delillendirme yönünden konuyla ilgili diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitap da tam bir fiyaskodur. Rabıta delillerle sabit olan bir eylem olmadığından Kur'an ve Sünnetin nasları, zorlama yorumlara tabi tutulmuş, tahrife varacak zorlama genellemelerden Rabıta'ya dayanak oluşturulmaya çalışılmıştır.*
7. *Tarıkat-i Aliyyede Rabıta-i Celile 45.*

• Mürid, şeyhinin suretini, Mevla Teala'nın nurlarının, kendisinde toplandığı bir havuz mesabesinde kabul ederek önce alnının ortasında tasavvur eder. Daha sonra buradan kalbinin ortasına indirir...

• Mürid kendi cenazesini düşünür ve defnedilme işlemlerini bütün teferruatıyla hayal eder. Sonra kendisine sorar *'Sen öldünse burada zikreden kimdir?'* Bu soruya *'Şeyh efendidir.'* diye cevap verir. Buna ölüm rabıtası denir.

• Şeyhin ruhaniyetini nurdan bir daire olarak düşünüp kendini o dairenin ortasında hayal eder.[8]

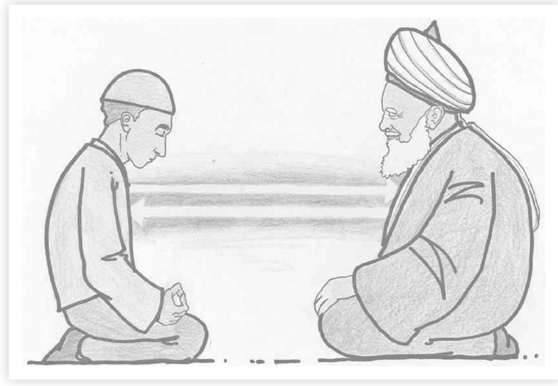
Mutasavvıfların *'Rabıtanın kısımları vardır. Şeyhin suretini hatırlamak bunlardan sadece biridir'* şeklinde açıklamalarının hakikati yansıtmadığı ve aldatmacadan ibaret olduğunu anlıyoruz. Rabıtanın hemen her şekli, şeyhi hayal etmeye dayanmaktadır. Bu kısımlardan en masumu olarak görünen *'ölümü hatırlama rabıtası'* dahi, sonunda zikri şeyhin yaptığına dair bir soru eklenerek kirletilmiştir. Rabıta ölümü hatırlamaktan çıkmış, şeyhin insanın zikri de dahil her hâline karışmış olduğu ve gayenin şeyhle bütünleşmek olduğu gibi İslam'la ilgisi bulunmayan ruhçu putperestlerden alınan bir ibadete dönüştürülmüştür.

Ölümü hatırlama ve şeyhi genel anlamda zihinde canlı tutma olarak bilinen rabıta, bir çok tarikatta mevcuttur. Ancak belli bir adap içerisinde ve günlük vird olarak rabıtayı bir disiplin içinde ele alma, Nakşibendilik'e has bir uygulamadır. Dünyanın farklı ülkelerinde tasavvufla ilgili binlerce araştırma yapılmasına rağmen rabıta konusuna neredeyse hiç değinilmemesi, dahası bir çok tasavvuf uzmanının rabıtadan haberdar dahi olmaması bunun kanıtıdır. Daha çok Nakşibendilik'in yaygın olduğu bölgelerde rabıta konusu araştırmacıların dikkatini çekmiş ve gündemlerine girmiştir.

Zikirle bütünleştirilen ve Nakşibendiler'in günlük görevleri arasında bulunan rabıta şu şekilde yapılır:

'Muhammed Raşid Hazretleri'nin sağlığında kardeşi ve halifesi Abdülbaki Hazretlerine soruluyor:

— Seyidim, kitaplarda rabıtanın çeşit çeşit tarifleri yapılmış, siz nasıl yapıyorsunuz?

Abdülbaki Hz. şöyle buyuruyor:

— Rabıta akşam namazından sonra yapılır.

On beş dakikadan az olmaz, bir buçuk saate kadar uzayabilir.

Rabıta yapacak olan yüzünü kıbleye döner, otururken sağ ayağını sol ayağının altından çıkarır, gözlerini yumar, yirmi beş Estağfirullah çeker.

Estağfirullahlar ile günün ağırlıkları ve dünya didişmelerinden kirlenen kalbi temizlemeye başlar.

Daha sonra Sultan'ımızı azim, nurani ve latif makamda düşünür.

Mesela bir kürsüde durduğu yerin başından arş-ı alaya uzanan nurani bir sütun tasavvur eder.

Allah'ın rahmeti Sultan'ımızın başına nurani bir sütunla iner ve birleşir.

Mürid o nurani sütundan nurani bir ziyanın kılıç gibi kendi kalbine aktığını düşünür.

Kalpteki günahların mermere damlayan asit gibi kalpte yara açtığını düşünerek bu nurun o yaralara merhem olup kalbi cilaladığına inanır. Cilalaya cilalaya bir hafta rabıtanın içinde kaybolursa, rabıtası yoğunluk kazanır ve o insan istikamet sahibi olur. Tarikattan çıkmak istese de artık çıkamaz.' [9]

Kendisi de bir tarikat şeyhi olan ve sonrasında tevbe ederek İslam'a yönelen Ferit Aydın Hoca Nakşibendilik ve Rabıta'yı farklı açılardan incelediği kitabında bu konuyu şöyle alır:

---

8. *A.g.e 41-45 sadece başlıklar özetlenerek alınmıştır.*

9. *http://www.dervisler.net/diyari-menzilden/gavsimizdan-rabita-tarifi-t737.0.html - Adıyaman Menzil sofilerine yakın bir veb sitesidir.*

'Rabıtanın Şartları ve Uygulanış Biçimi:

Bilindiği üzere her tarikatın kendine özgü birtakım kuralları vardır. Bunlar adeta birer kanun gibi, daha doğrusu 'Allah'ın ya da Peygamber'in birer emri olarak' tarikat bağlıları tarafından titiz bir şekilde uygulanırlar. İşte -konumuzun özünü oluşturan- 'rabıta' da bu kurallardan biridir.

Zikrin değişik bir biçimi olarak da tanımlanan rabıta, Nakşibendi Tarikatı'nda şeyh-mürid ilişkisinin çok önemli bir halkasını oluşturur. Müridin şeyhe mutlak, kesin ve sürekli bağlılığını sağlamak üzere konmuş olan bu kuralın belli zamanlarda, belli uygulanış şekilleri vardır. Aynı tarikatın bir cemaatinden diğerine küçük farklarla icra edildiği ise bir gerçektir. Genelde 'Hatm-i Huvâcegân' adı altında uygulanan zikir merasimi sırasında halka şeklinde oturan Müridler, şeyhin ya da onun adına 'hatm'i yöneten vekilinin bir işareti üzerine rabıta yaparlar. Bu işaret, halkada bulunanların rahatça duyabileceği orta bir sesle 'Rabıta-i Şerîfe!', 'mürşide rabıta' ya da benzer bir komuttan ibarettir…

Gerek sistematik bir ayin biçimi olan 'Hatm-i Huvâcegân' merasimi ve tüm ayrıntıları (ki bunlardan biri de rabıtadır), gerek bu ayrıntılardan her biri, gerekse şeyhin rûhânî bir ödev olarak Müride verdiği herhangi bir ders, vird, telkin, emir ve tâlimat, tarikat protokolünde zikrin kapsamına girer. Yani bunların hepsi ya da herhangi biri, tarikatın avam dilinde genel bir tabirle, 'zikir' olarak adlandırılır. Dolayısıyla rabıta da Nakşibendi Tarikatı'nda bir zikir şeklidir.

Zikrin değişik bir biçimi olarak da tanımlanan rabıta, Nakşibendi Tarikatı'nda şeyh-mürid ilişkisinin çok önemli bir halkasını oluşturur. Müridin şeyhe mutlak, kesin ve sürekli bağlılığını sağlamak üzere konmuş olan bu kuralın belli zamanlarda, belli uygulanış şekilleri vardır.

Rabıtanın uygulanışı sırasında Müridin oturuş biçimi, fiziksel ve zihinsel durumu ile yer, zaman ve ortam çok önemlidir. Bu durumları şu şekilde özetlemek mümkündür:

a. Abdestli olmak:

b. İnâbeli olmak:

Yani Müridin, mürşid olarak kabul ettiği şeyhe ya da vekiline önceden bey'at etmiş olması gerekir. Buna, tarikat dilinde 'El almak' da denir. Zaten Nakşibendilere göre bir şeyhe bağlanmayan (yani daha açıkçası tarikata girmeyen) insanın öncüsü şeytanın ta kendisidir.

c. Kapıyı kilitlemek:

Aslında kapının içerden kilitlenmesi sırf rabıtaya bağlı bir kural değildir. Nakşibendilere göre bu, 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin bir ayrıntısıdır. Bununla beraber rabıta yalnız başına bile yapılsa yine de sakin bir yer tercih edilir. Şu var ki -yukarıda da değinildiği üzere- rabıta, 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin kurallarından biri olduğu için bu merasimin bir öğesi olarak icra edilirken zaten kapı kitli bulunmuş olur. Yakın tarihin Nakşibendi şeyhlerinden İsmet Garîbullah:

'İnâbe böyle ta'lîm etti ol mâh,
Kapanmak kapı sünnettir ol âgâh'

mısralarıyla tarikatın bu kuralını anlatmaya çalışmaktadır.

d. Ortamı Karartmak:

Vakit gece ise ışıkları söndürmek, gündüz ise pencerelere perde germek suretiyle ortam karartılır ya da en azından loş hale getirilir. Ancak bunlar özellikle 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin yapıldığı mekan için söz konusudur. Tek başına rabıta yapan kişi, oturduğu yerde başından aşağıya bir çarşaf ya da puşu gibi bir şey örtmek suretiyle de bu ortamı sağlayabilir.

e. 'Ters Teverruk' Oturuşu İle Oturmak:

Bunun şekli şöyledir: Şafiî Mezhebinde namazdaki son oturuşun tam tersi olarak sol ayak dik tutulur (yani topuk yukarıda, parmak uçları ise yerdedir). Sağ ayağın parmak uçları da -köprü gibi duran- sol bacağın altından biraz dışarı çıkarılır. Bu durumda sağ baldır tamamen yere yapışıktır, vücut zorunlu olarak sol tarafa doğru eğimlidir ve eller namazda olduğu gibi yine dizler üzerinde bulundurulur. Bu oturuş şeklinin, yakın tarihte yaşamış olan bazı Nakşibendi teorisyenleri tarafından öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

f. Gözleri Yummak:

Gerek 'Hatm-i Huvâcegân' sırasında, gerekse Müridin tek başına yaptığı rabıtada gözler yumulur. Hem hatim ayinini yöneten şeyh veya temsilcisi, hem de Müridler aynı şeyleri yapmak durumun-

dadırlar. Mürid, hatim dışında ve yalnız başına rabıta yaparken de yine gözlerini yumar.

g. Nefesi Kontrol Altına Almak:

Rabıta yaparken ağız kapalıdır, soluk burundan alınır. Nakşibendi Tarikatı'nda başlıca iki çeşit zikir vardır. Bunlardan biri sözlü zikir olan 'vird'dir, diğeri ise zihinsel zikir olan 'rabıta'dır ki her ikisinde de nefes kontrol altında bulundurulur.

h. Sabit ve Hareketsiz Durmak:

Yakın tarihte Nakşibendi Tarikatı'na yeniden şekil verenler, Hatm-i Huvâcegân, zikir, rabıta ve benzeri ayinlerin uygulanışı sırasında Müridin hareketsiz durmasını, ah, vah gibi ızdırap ve hüzün ifade eden sesler çıkarmamasını ve inlememesini şart koşmuşlardır. Onlara göre bu tür davranışlar şeytanın giriş kapısı ve nefsani duyguların doyuma ulaştırılması olarak nitelenmiştir.

ı. 'Mürşid'in Suretini Zihinde Canlandırmak:

Bu kural rabıtanın özünü oluşturur. Diğerleri ise buna bağlı olarak ikinci derecede ayrıntı sayılırlar. Nakşibendilik'te 'Tarikat Adabı' diye sıralanan kurallar içinde en önemli unsur olarak rabıtadan söz edilirken bu nokta üzerinde daha ısrarlı bir şekilde durulmuştur.

Yapılan açıklamalara ve tarif şekillerine göre Mürid, bu ödevi yapmak için gerekli şartları yerine getirdikten ve gözlerini yumduktan sonra bütün dikkatini şeyhinin cismânî varlığı üzerinde toplamaya ve onun siluetini hayâlinde canlandırmaya çalışır. Nakşibendi Tarikatı'nın, özellikle yakın tarihte oluşmuş Süleymancılık ve Menzilcilik gibi bazı kollarında şeyhin fotoğrafına bakmak suretiyle de rabıta yapılmaktadır. Mürid bunu yaparken, şeyhinin nur deryası olduğuna inandığı kalbinden kendi kalbine bu nurların bir çağlayan gibi aktığını da aynı şekilde canlandırmaya gayret eder.

i. Mürşidin Ruhaniyetinden İstimdad Etmek:

Rabıtanın çok önemli kurallarından biri de budur. Nakşibendi ruhânîlerine ait mektup ve kitapçıklarda bunun önemi sıkça vurgulanmıştır.

'Ruhaniyetten istimdad'ın ne demek olduğuna gelince bu, Müridin şeyhinden himmet, bereket ve yardım dilemesidir. Bunun için şeyhin genç, yaşlı, sağ ya da ölmüş olması arasında hiç bir fark yoktur. Hatta ölmüş olan şeyhin, kınından çekilmiş kılıç gibi olduğu, yani bütün maddesel kayıtlardan sıyrıldığı ve işlevini daha süratle yapabilecek durumda olduğu,

yine bu tarikatın ruhanileri tarafından ifade edilmiştir. Dolayısıyla Müridin rabıta yaparken içinden, şeyhinin sûretini canlandırmasıyla birlikte ondan himmet ve medet dilemesi rabıtanın kaçınılmaz bir kuralıdır…' [10]

Ne Allah'ın kitabında ne de Rasûlü'nün sünnetinde böyle bir zikir ya da ibadet çeşidi olmadığını hepimiz biliyoruz. Gizlenmek, başı örtmek, belli bir şekli muhafaza ederek oturmak, nefesi kontrol altına almak, bir varlığı hayal etmek vb. maddeler daha ziyade Hind menşeli çilekeş abidlerin ve mağaralarda şeytanların fısıltılarıyla Allah'a kulluk yaptığını zanneden Hristiyan Ruhbanların usullerini hatırlatıyor.

Burada özellikle nefesi kontrol etmek kısmına dikkat edelim. Farklı tarikat kitaplarında bu konuya dair çok ince ayrıntılar verilmekte ve özellikle zikir ve rabıta esnasında buna dikkat edilmesi müridlerden istenmektedir. Nefesin kontrol edilmesi suretiyle bir noktaya konsantre olma İslam'ın hiçbir ibadetinde meşru olmayan, daha ziyade Budizm ibadeti olan yogada var olduğu bilinen bir gerçektir.

Muhammed Emin Erbili *'Tenviru'l Kulub'* kitabında *'Nakşibendi büyüklerinin yanında zikrin keyfiyyeti bölümü'* diye bir başlık açar. Yukarıda zikrettiğimiz adaplardan on bir tanesini zikreder. Sonra şöyle devam eder:

'Bilki bu tarikatın çoğu; erbabı, insanda bulunan letaifi (Ruhun manevi organları) yolu yolcuya kolaylaştırıcı olarak kabul ederler. Belli bir cezbeye ulaşmak için bu manevi organlarla Allah lafzının zikrini çekerler. Bunların ilki kalptir. Sol memenin iki parmak altında sola meyillidir. Adem'in ayağı altındadır.(Onun gözetim ve kontrolu altında anlamında) Bu manevi organın nuru sarıdır. Bu nur

---

10. *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik 26-32 özetle.*

*çıkıp omuz hizasında yükselirse ve kişide bir hareketlenme/sarsıntı olursa Allah lafzını ruh latifesine telkin eder. Ruh latifesi sağ memenin iki parmak altında göğse meyillidir. Nuh ve İbrahim'in ayağı altındadır. Nuru kırmızıdır. Zikir ve vukuf kalp latifesindedir. Burada hareketlenme ve yanma olursa Sır latifesine zikir telkin etmeye başlar. O sol memenin iki parmak üstünde göğse meyillidir. Musa'nın ayağı altındaır. Nuru beyazdır. Zikir burada vukuf ise kalpte olur. Tutuşmaya başladığında zikri Hafiy latifesine telkin eder. Sağ memenin iki parmak üstünde göğse meyillidir. İsa'nın ayağı altındadır. Nuru siyahtır. Bu latife tutuşmaya başladığında Ahfa latifesine zikir telkin eder. Bu latife göğüs kafesinin ortasında Muhammed'in ayağı altındadır. Nuru yeşildir. Bu latifeyle de yukarda zikredildiği gibi iştiğal eder. 'Ayağının altındadır' ifadesinden kast edilen sünnet ve yoldur… **Sonra Lailaheillah zikrini telkin eder. Keyfiyyeti şöyledir: Önce dilini damağına yapıştırır. Nefes aldıktan sonra nefesini içinde tutar. Sonra 'La' kısmını göbeğin altından Ahfa latifesinin üstündeki latifelerinin ortasına uzattığını hayal eder. Nefs-i Natıka latifesine ulaşıncaya dek devam eder. Bu beynin birinci batnındadır ve ona Reis denir. Sonra ilah kelimesinin hemzesini uzattığını hayal eder. Beyinden sağ omuza doğru iner. Sonra Ruh latifesine çeker. Sonra İllalah kısmının hemzesinden tutup onu omuzdan göğsün ortasının köşe kısmına çektiğini hayal eder. Kalbe ulaşıncaya kadar böyle hayal eder. Sonra tuttuğu nefesiyle kalbin siyah noktalarının üzerine Allah lafzıyla vurduğunu hayal eder.** Taki bu lafzın izi ve sıcaklığı bedenin diğer uzuvlarında açığa çıkana kadar böyle yapar. Böylece bedendeki tüm fasid noktalar yanar salih noktalar aydınlanmış olur…'* [11]

Gizlenmek, başı örtmek, belli bir şekli muhafaza ederek oturmak, nefesi kontrol altına almak, bir varlığı hayal etmek vb maddeler daha ziyade Hind menşeli çilekeş abidlerin ve mağaralarda şeytanların fısıltılarıyla Allah'a kulluk yaptığını zanneden Hristiyan Ruhbanların usullerini hatırlatıyor.

Şu paragrafı okuyan herhangi bir Müslüman bunun İslam'ın inanç ve ahlak öğretileriyle bir ilgisinin olduğunu söyleyebilir mi?

Bedende manevi olan bazı organların ve enerji merkezlerinin olduğuna inanılıyor. Ve bunların zikirle harekete geçirilmesi durumunda kişinin manevi haller yaşayacağı ve cezbe noktasına ulaşacağı düşünülüyor. Bu sapkınlık ile *'İnsan bedeninde yedi adet çakra/enerji merkezi vardır. Bunlar belli bir fiziki oturuş, nefesi tutmak, sabit bir objeye odaklanmak, belli lafızların tekrar edilmesi suretiyle çakralar hissedilir ve harekete geçirilirse ruh arınır'* diyen Budist müşriklerin sapkınlıkları arasındaki fark nedir?

Meditasyon, Yoga ve Rabıta

Dikkatle okuyalım:

*'Önce muteber ve kapsamlı bir İngilizce-Arapça kâmûs olan **Al-Mavrıd** adlı lugatta, 'yoga' maddesine bir göz atalım. Bu lugat, yogayı aynen şöyle tanımlamaktadır: 'Yoga: Ruhu, Zât-ı ilâhiye ile birleştirme amacına yönelik bir nefis terbiyesi ve tefekkürden ibaret bir dinsel Hind felsefesidir… Oryantalist J. Tandrio ve ruhbilimci B. Real, ortaklaşa kaleme aldıkları **The Yoga** adlı eserde bu meditasyon sistemini şu ifadelerle açıklamaktadırlar:*

Yoga: İnsanın, dogal olarak iradeye dayalı ve sinirler üzerinde egemenlik kurmak suretiyle bilinçaltı şekilde vücuduna görevler yüklemek için yaptığı bedensel, ruhsal ve düşünsel alıştırmalardır ki bu sayede onun ruhu, kâinat olaylarını idare eden Yüce Rabb'in rûhu ile bütünleşmiş olur…Yukarıdaki her iki tanıma da iyice dikkat edilecek olursa yogadaki temel hedefin, (haşa!) Allah ile birlesme ideâli şeklinde ortaya çıktığı görülür. Burada yeri gelmişken hemen kaydedelim ki; rabıtanın da hedefi bundan başka bir şey değildir. Nitekim bakınız Ruh'ul-Furkan adlı kitabın yazarları da rabıta konusuna ayırdıkları bölümde İsmet Garibullah'tan naklettikleri bir beytin açıklamasını yaparlarken kullandıkları ilginç bir ifade ile yogadaki amaçların aynısını şu şekilde açıklamaktadırlar:

Aziz kardeşim, senin şeyhin Zat-ı Pâk-i Sübhâniye'de fânî olmuşsa sen de ona rabıta etmen sayesinde Zat-ı Pâk-i Sübhâniye'de fânî olursun… Yogayı, rabıta ile -sadece tanımlama açısından-karşılaştırdığımız zaman, şu ortak noktaları çok rahat bir şekilde tespit edebiliyoruz:

a. Rabıtada da, (vird çekme sırasında) yogada oldugu gibi, solunumun kontrol altına alınması vardır.

b. Rabıtada da, (yogadaki lotus oturuşundan alınan ilhamla) belli bir oturuş biçimi vardır. (Buna, 'ters teverruk oturuşu' denir.)

11. Tenviru'l Kulub, syf; 564-566. Daru'l Kutubi'l İlmiyye.

c. Rabıtada da, (yogada olduğu gibi) dikkatin belli bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması vardır.

d. Sonuç olarak rabıta da aynen yoga gibi zihinsel, fiziksel ve mistik bir uygulama biçimidir.

Böylece rabıtanın, bir anlamda yogadan farklı bir şey olmadığını, kesin bir şekilde anlamış bulunuyoruz…' [12]

Şeyhi hatırlamak anlamındaki rabıtanın hemen bütün tarikatlarda olduğunu, özel bir disiplin içerisinde icra edilen ve yazımıza konu olan rabıtanın ise Nakşibendiler'e ait olduğunu belirtmiştik. İlginç olan rabıtaya son hâlini veren ve rabıtanın kendisiyle özdeşleştiği Mevlana Halid-i Bağdadi Hindistan'a gitmiş,[13] o bölgenin abid ve zahidleriyle zaman geçirmiş ve rabıtaya, yogaya daha çok meditasyona benzeyen son hâlini vermiştir.

Döndüğü zaman çevresinde toplananlara öğrettiği tarikat adabı nedeniyle yoga uzamanlığıyla (yogilik) suçlanmıştır.[14]

Rabıtada Bu Israr Niye?

Kitap ve Sünnette olmamasına rağmen Nakşiler'in rabıta hususundaki bu ısrarları ve müridlere günlük olarak rabıtayı şart koşmalarının altında bazı nedenler vardır. Bunları anlamak için rabıta edepleri başlığı altında zikrettikleri maddelere bakmak yeterlidir:

Rabıtanın Şart ve Edepleri[15]

1. Mürid, şeyhin ruhaniyetinin tasarruflarının, gerçekte Cenab-ı Hakkın tasarrufları olduğunu bilmelidir.[16]

2. Mürid, şeyhin kemalatının, şeyhin ruhaniyetinden ayrı olmadığına inanmalıdır.

3. Mürid, şeyhinin ruhaniyetinin herhangi bir mekânla mukayyet (bir yere bağlı) olmadığına inanmalı ve nerede olursa olsun, şeyhin ruhaniyetini, tasavvur ettiği yerde hazır bulacağını bilmelidir.[17]

4. Şeyhine muhabbete berdevam olmalıdır. Zira sevgide bir inkıta (kopukluk) ve noksan (eksilme) olduğu takdirde rabıta bozulur.

5. Her halükarda şeyhine nisbete (bağlanmaya ve onunla irtibat kurmaya) riayet etmelidir.

6. Cezbe hâli kendisine hâsıl olana kadar rabı-

---

12. *T.R ve Nakşibendilik 269-271 özetle.*

13. *TDV İslam Ansiklopedisi 15/284 Halidi Bağdadi mad. Ayrıca Tasavvuf erbabının hazırladığı 'İslam Alimleri Ansiklopedisi' adlı eserde Mevlana Halid'in Hindistan'a gidiş ve dönüş süreci tafsilatlı olarak anlatılmıştır. Bknz: Hicri 13. Asır alimleri Mevlana Halid-i Bağdadi.*

14. *A.g.e 15/284. 'Süleymaniye'de Şeyh Ma'rûf Berzencî onu sahtekâr, sapık ve yogi olmakla suçladı; bu arada Tahrîrü'l-hitâb fi'r-red alâ Hâlidi'l-kezzâb adlı bir de risâle yazarak bunu Bağdat Valisi Said Paşa'ya gönderdi. Ancak Hâlid'in sâlih bir kişi olduğuna inanan Said Paşa, Hille müftüsü Muhammed Emin Topukçulu'ya, Hâlid aleyhindeki suçlamalara reddiye olarak el-Kavlü's-savâb bi-reddi mâ sümmiye bi-Tahrîri'l-hitâb adıyla bir risâle yazdırdı.' Osmanlı'nın Halidi Bağdadi'yi ve sonrasında Nakşi şeyhleri koruması siyasi sebeplere dayanmaktadır. Özellikle Nakşiler'in Şia düşmanlığı ve bu konudaki katı tavırları, tarih boyunca şiilik sorunuyla uğraşmış Osmanlı tarafından takdir edilmiş ve tarikatın yayılması için destek olmuşlardır. Günümüzde dahi tasavvufi çevreler arasından şiaya karşı en katı tutuma sahip olan Nakşibendiyye'nin Halidi kolundan gelen İsmailağa cemaatidir. Bir başka neden de Osmanlı'nın son dönemlerinde savaştığı Necd alimleridir. Osmanlı'nın Vahhabiler dediği bu kesime karşı en şiddetli düşmanlığı o gün de bugün de Nakşibendiler yapmaktadır. Nakşiler, devlet desteği ve göz yummasıyla yayıldıklarını unutup bunun İlahi bir lutuf olduğunu iddia etmekte ve bununla övünmektedirler!*

15. *Tarıkat-i Aliyyede Rabıta-i Celile 46-55 özetle.*

16. *Madem şeyhin tasarruflarının asıl sahibi Allah'tır, neden Allah'a değil de şeyhe teveccüh ediyoruz? Allah subhanehu ve teâlâ bize şeyh efendiden daha yakın değil midir?*

    "Andolsun ki, insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne vesveseler verdiğini biliriz. Biz ona şahdamarından daha yakınız." (50/Kaf, 16)

    Bize şah damarımızdan daha yakın olan ve bizimle kalbimiz arasına girecek kadar her an bizimle olan bir Rabbimiz varken bizim gibi aciz, Rabb'inin hidayet ve rahmetine muhtaç kullara niye teveccüh edelim?

    "Ey iman edenler, size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'a ve Rasûlü'ne icabet edin. Ve bilin ki muhakkak Allah, kişi ile kalbi arasına girer ve siz gerçekten O'na götürülüp toplanacaksınız."

17. *Her zaman ve mekanda kulla beraber olmak ve onda tasarruf etmek Allah'ın subhanehu ve teâlâ sıfatlarındandır. "Allah'ın göklerde ve yerde olanların tümünü gerçekten bilmekte olduğunu görmüyor musun? (Kendi aralarında gizli toplantılar düzenleyip) Fısıldaşmakta olan üç kişiden dördüncüleri mutlaka O'dur; beşin altıncısı da mutlaka O'dur. Bundan az veya çok olsun, her nerede olsalar mutlaka O, kendileriyle beraberdir. Sonra yaptıklarını kıyamet günü kendilerine haber verecektir. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir." (58/Mücadele, 7)*

taya devam etmelidir. Bu arada kendisine bazı ahval gelse bile rabıtayı terk etmemelidir. Çünkü rabıtayı terk edecek olursa o hal ondan gider.

7. Bütün vakitlerde rabıtaya devam etmeli ve rabıtayı asla terk etmemelidir.

8. Rabıtada rükn-i azam (en büyük temel) teveccüh kıblesi tevhiddir ki bu, tek bir zata rabıta yapmaktan ibarettir.

Bir müridin içinde şeyhinden başkasına karşı rabıta ve beklenti varsa onun batını (iç âlemi) Mevla'nın huzuruna açılmaz. Meşayıhın beyanına göre iki şeyhe nisbeti olan mürid asla felah bulmaz.

9. Rabıtanın edeplerinden biri de rabıta yapılan zatın diri olmasıdır.

10. Şeyhinin şeyhi hayatta olan kişinin rabıtası ona olmalıdır.

11. Mürid, silsiledeki bütün şeyhlere onları görmeden de rabıta yapabilir. Fakat dersi kimden aldıysa rabıtayı ona tahsis etmesi hususunda bütün evliyanın ittifakı vardır.

Bütün bu edep ve şartlar incelendiğinde rabıtanın müridi terbiye etmekten ziyade kalbini şeyhe iyice bağlamak, onun emirleri karşısında robot misali komutları yerine getiren bir aygıta dönüştürmek olduğu görülecektir. Günlük olarak şeyhin sureti zihinde canlı tutularak yapılacak rabıta işleminin müridde nasıl bir bağlılık oluşturacağını tahmin etmek zor değildir. Manevi ve mistik bir ortam olmaksızın sadece bir bayanın resmine belli aralıklarla bakan insanların zamanla müzmin aşıklara dönüştüğü ve canlarına kıyacak kadar bağlılıklarının akıllarını örttüğü bir hakikattir. Modern tağuti sistemlerin putperestlerden esinlenerek sevdirmek istedikleri tağutların resim ve heykelerini hayatın her alanına serpiştirerek insanlarda bir bağlılık ve kulluk oluşturmak istediklerini de biliyoruz.

Osmanlı'nın Halidi Bağdadi'yi ve sonrasında Nakşi Şeyhleri koruması siyasi sebeplere dayanmaktadır. Özellikle Nakşiler'in Şia düşmanlığı ve bu konudaki katı tavırları, tarih boyunca şiilik sorunuyla uğraşmış Osmanlı tarafından takdir edilmiş ve tarikatın yayılması için destek olmuşlardır.

Rabıta yoluyla şeyhlere kullaştırılan insanlar haktan o denli uzaklaşmışlardır ki akıllarına şu soruyu sormak dahi gelmemektedir:

'Madem ki rabıta gibi bir rituel dahi şirk ve ortaklık kabul etmiyor, şeyhten başkası rabıtaya karıştırıldığında rabıta bozuluyor. Neden biz şeyhlerimizi Allah'la aramızda ortak yapıyoruz? Sonradan uydurulan bir şey dahi ortak kabul etmiyorsa; dua, yardım, yönelme ve umma gibi Rabbimize yapılması gereken ibadetler neden Allah'tan önce şeyhlere sunuluyor?

Madem şeyhin mertebesi çok yücedir ve ona ulaşmak mümkün değildir, neden şeyhe ulaşmak için önce vekillerle rabıta yapmıyoruz da direkt şeyhe rabıta yapıyoruz?

Rabıtayı şeyhe değil de kendine yaptıran vekiller tarikatta hain ilan edilip kovuluyorken, Allah'a yapılması gerekenler neden Allah'a değil de şeyhe yapıldığında şeyh Allah'ın dininden kovulmuyor?'

Rabıta yapan yüzbinlerce müridin Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* dinine hakaret edildiğinde, Allah'ın yasaları yürürlükten kaldırıldığında, İslam'ın şiarlarına saldırıldığında *'düzeni bozmamak'* adına sustuğunu, ancak şeyhlerine veya tarikatlarına dil uzatıldığında düşmanlığın ve husumetin en acımasız ve adaletsiz olanını sergilediğini görürüz. Tarikat münkirleri dedikleri muvahhidlere karşı verdikleri mücadeleyi İslam düşmanlarına karşı vermiş olsalar, ellerindeki imkan ve sayısal çoğunluk nedeniyle bugün dünya Müslümanlarının durumu çok daha farklı olabilirdi. Şimdi sormak istiyorz rabıta müridi Allah'a mı ulaştırıyor yoksa şeyhe bağlılığını mı arttırıyor?

Rabıtanın Delili Nedir?

Üzerinde bu kadar ısrarla durulan rabıtanın mutlaka Kitap ve Sahih Sünnetten bir delilinin olması gerekmektedir. Nakşiler'in icra ettiği şekliyle rabıtayı ne Allah Rasûlü ne de selefi salihin uygulamamıştır. Dünyanın küçülmesi, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve Modernizmin bunalttığı insanlığın huzur arayışı seyrinde rabıtanın, meditasyon ve yoga gibi Budist menşeli ibadet-

lere benzediği anlaşılmıştır. Kaldıki rabıtaya son hâlini veren Halid-i Bağdadi Hindistan yolculuğu sonrasında rabıtayı bu hâle sokmuştur.

Rabıtaya dair sofilerin yazdığı kitaplarda, rabıtanı Kur'an ve Sünnetten delili diye onlarca delil zikredilmiştir. Ancak zikredilen delillerin hiçbirinin rabıtayla ne lafız ne de anlam yönünden bir alakası bulunmaktadır. Ne ayetlerin mantuku ne de mefhumundan rabıtayı çıkarmak mümkündür. Zorlama ve batıni yorumlamalarla ayetler ve hadisler tefsir edilmiş ve rabıtanın meşruluğuna delil alınmıştır.[18]

Tarikat-i Aliyye kitabında verilen sıralamaya göre rabıtaya işaret ettiği iddia edilen delillerden başlık olarak seçilenleri kitabın sıralamasına dikkat ederek veriyorum:

'Rabıtanın Kur'an'dan delilleri:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun." [19]

"...Bana yönelenin yoluna uy." [20]

"Ey iman edenler sabredin, sabırda yarışın, ribat tutun (Allah yolunda nöbet tutun) ve Allah'tan sakının ki kurtuluşa eresiniz." [21]

"Ey iman edenler, Allah'tan korkup sakının ve (sizi) O'na (yaklaştıracak) vesile arayın; O'nun yolunda cihad edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz." [22]

"Deki: eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin..." [23]

"Kuvvet ve basiret sahibi kullarımızdan İbrahim, İshak ve Yakub'u hatırla." [24]

"Onlar (O akıl sahipleri) öyle kimselerdir ki ayakta, otururken, ve yanları üzere oldukları halde Allah'ı zikrederler ve yerin göğün yaratılışı hakkında tefekkür ederler." [25]

— Ruhların tasarruf etmesi.

— Ruhların değişik şekillere girmesi.

"Allah ve melekleri Peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler siz de Peygamber'e salât ve çokça selam ediniz." [26]

Rabıtanın Sünnet'ten delilleri:

"Allah'ın yarattıklarının şerrinden O'nun tam olan kelimelerine sığınırım." [27]

"İhsan, Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen O'nu göremiyorsan dahi muhakak O seni görmektedir." [28]

"Allah'ın mahlukatı hakkında tefekkür edin. O'nun zatı hakkında tefekkür etmeyiniz. Siz Onu düşünmeye güç yetiremezsiniz." [29]

"Allah'ın nimetleri hakkında düşününüz. Allah'ın zatı hakkında düşünmeyiniz." [30]

"Allah dostları o kimselerdir ki görüldüklerinde Allah'ı hatırlatırlar." [31]

"Nebileri anmak ibadet, salihleri anmak keffarettir." [32]

"Ruhlar toplu hâlde ordulardır. Onlardan ezelde tanışanlar dünyada anlaşırlar. Tanışmayanlar ise zıtlaşırlar." [33]

"Beş şey ibadettendir: Az yemek, camilerde oturmak, Ka'beye bakmak, okumadan da olsa mushafa bakmak, alimin yüzüne bakmak." [34]

---

18. *İsmailağa cemaatinin Muhmud Usta Osmanoğlu gözetiminde yayına hazırladığı Ruhu'l Furkan tefsiri Bakara 152. ayet tefsirinde 9 ayet, 14 hadisi rabıtanın delili olarak zikrederler.*

    Yine İsmailağa cemaatinden Cübbeli Ahmet olarak bilinen sufi 'Tarikat-i Aliyye'de Rabıta-i Celile' eserinde 7 temel ayet ve açıklama, Ruhların tasarruf etmesi, Rasûlullah'a salât ve selam getirmek ve onlarca hadis zikretmiştir.
19. *9/Tevbe, 119*
20. *31/Lokman, 15*
21. *3/Âl-i İmran, 200*
22. *5/Maide, 35*
23. *3/Âl-i İmran, 31*
24. *38/Sad, 45*
25. *3/Âl-i İmran, 191*
26. *33/Ahzab, 56*
27. *Müslim*
28. *Buhari, Müslim.*
29. *Ebu Nuaym*
30. *Beyhaki*
31. *Nesai*
32. *Deylemi*
33. *Buhari, Müslim.*
34. *Deylemi*

"Allah için seven kimse Muhakkak imanını kemale erdirmiştir." [35]

"Bana itaat eden Muhakkak Allah'a itaat etmiştir. Beni seven de Allah'ı sevmiştir." [36]

Sahabe-ı Kiram'ın Rabıtası:

'…Ebu Bekr-i Siddik'da hasıl olan hâl buna şahit olarak yeter. Şöyle ki: O, ruhaniyet hasebiyle Rasûlullah'tan hiç ayrılmadığından, hatta kaza-ı hacet için bile efendimiz'den hali(boş) bir yer bulamadığından dolayı Rasûlullah'tan çok utanırdı. Bu durumu Allah Rasûlü'ne şikayet ettiğinde, Efendimiz ona ruhsat vermişti. Abdest bozarken dahi Rasûlullah'ı gayri ihtiyarı hatırlamasında bir sakınca olmadığını beyan etmişti. [37, 38]

Kur'an ve Sünnetten delili diye onlarca delil zikredilmiştir. Ancak zikredilen delillerin hiçbirinin rabıtayla ne lafız ne de anlam yönünden bir alakası bulunmaktadır. Ne ayetlerin mantuku ne de mefhumundan rabıtayı çıkarmak mümkündür.

Bu delillerden herhangi birinin sabit bir oturuş, karanlık ve sessiz bir ortam oluşturma, nefesi kontrol altına alma ve şeyhin suretini hayal etmeyle uzaktan ya da yakından alakası var mıdır? Günlük vird hâline getirilmiş ve adapları arasında *'Nerede olursa olsun rabıtayı kesmemelidir.'* maddesi var olan bir eylemin delil olarak gösterilen naslarla hiçbir ilgisinin bulunmaması dahi rabıtayla sufilerin nasıl şartlandırıldığına ve hiç sorgulamadan, sebep sonuç ilşkisine bakmaksızın söylenenlere teslim olduklarını göstermektedir.

Naslara yapılan zorlama yorumlar ve netice olarak *'Rabıtaya işaret vardır.'* bölümleri ise Tefsir usulunde *'Nassın ma'na yönünden tahrifi'* ya da *'Rabıta bağlamında batıni tefsir'*e örnek gösterilecek cinstendir. Örneğin; tüm sufilerin ortak delillerinden olan Tevbe suresi 119 ayet şu zorlama yorumlarla rabıtanın delili sayılmıştır:

'…Bu ayeti kerimede mü'minlere hitap edildiği açıktır. Bu da göstermektedir ki 'Sıdk' sıfatı, imandan daha hususi (özel) bir manaya sahiptir. Çünkü iman edenlere 'sadıklarla' beraber olunması emredilmiştir. Yani sıdk mertebesinde bulunan herkes mü'mindir, ancak her mü'min sıdk mertebesinde değildir. Bu ayette emir buyrulan 'beraberlik' iki şekilde olur:

1. Cismani Beraberlik: *Bu türlü beraberlik, sadıkların meclisine bizzat devam ederek, onlardan ilim, fazilet ve feyz almakla olur. Kişi sadıklarla beraber olmak için, onların meclislerine devam eder, söylediklerini dinler, hâl ve tavırlarını örnek alır. Bundan dolayıdır ki Ashab-ı kiram Rasûlullah'ın etrafında pervane olur, sürekli onunla beraber bulunmaya gayret ederlerdi. Uzak beldelerde bulunanlar da fırsat buldukça ve yol emniyetini temin ettikçe, her taraftan Alemlerin Efendisi'ni ziyarete gelirlerdi.*

2. Ruhani Beraberlik: *Eğer kişi, ayeti kerimede 'Sadıklarla beraber olun' emri olduğu hâlde sadıklardan cismani olarak ayrı bulunuyorsa ne yapacaktır? İşte bu durumda da onların gidişatlarına uyacak, yaptıklarını yapıp, yapmadıklarını terk edecek, onların hâl, tavır,* ***davranış ve sözlerini onların gıyabında hayalinde canlandıracak ve onların hâli ile hâllenecektir.*** *Ehlulallah'ın meclisinde bizzat bulunmak, kişiye fayda sağladığı gibi, gıyaben şahıslarını ve hâllerini düşünmek de fayda verir. Çünkü bir kişi hayalinde, dimağında (beyninde) ve kalbinde neyi tasavvur ederse, fiillerinde de o tezahür eder (açığa çıkar) rabıta da bundan ibarettir.'* [39]

Bu ilginç istidlal metoduna şu sorular yöneltilebilir:

1. Bu ayeti 1400 yıldır tefsir eden sahabe, tabiin, müfessirler ve sonradan gelen alimlerden ayeti böyle anlayan veya ruhani beraberlik adı altında böyle bir tapınma biçimi iddia eden kimse olmuş mudur?

Cevap kesinlikle hayırdır. Çünkü ayetten bunu anlamış ve Nakşilik'teki rabıtaya yormuş tek bir kişi dahi olsaydı Sufiler bu nakle dört elle yapışır ve altın harflerle baskıya sunarlardı. Örneğin; Tarikat-i Aliyye kitabının müellifi tamamı sufi meşreb kişilerin görüşlerini ayete açıklama olarak vermiştir. Onlar dahi Nakşi rabıtasına tek kelimeyle işaret etmemiş, salihlerle beraber olmanın faydalarından bahsetmişlerdir.

35. *Ebu Davud*

36. *Beğavi*

37. *Risale-i Halidiyye tercemesi*

38. *'Bozacının şahidi şıracı olur' atasözünü doğrulayan bir istidlal. Allah Rasûlü'nün ashabına bir fiil nisbet ediliyor. Kaynak olarak da Hindistan yolculuğu dönüşünde rabıtayı bir şirk ayinine çeviren Halid-i Bağdadi'nin kitabı gösterilmiş.*

39. *Tarikat-i Aliyye'de Rabıta-i Celiyye 95-96.*

2. Bu ayetten anlaşılan böyle bir hayır olmuş olsa ve ümmetin salihlerden olmasına katkı sağlasa neden Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* bunu ümmetine öğretmedi? Bir rabıtanın yüzlerce yıllık ibadetten daha faydalı olduğuna inanan Nakşiler'e bu konuda torpil mi yaptı?

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şu sözün sahibi değil midir:

"Sizi cennete yaklaştıracak tüm amelleri size gösterdim. Sizi ateşten uzaklaştıracak tüm amelleri size yasakladım." [40]

"Sizi, gecesi dahi gündüz gibi olan apaçık bir yol üzere bıraktım. Benden sonra ancak helak olacak olan o yoldan sapar." [41]

İnsanı en kısa yoldan Allah'a ve cennete ulaştırdığı inanılan rabıtayı neden ümmetine öğretmedi? Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* rabıtayı bilmiyordu yada biliyordu da tüm ümmet arasından bu hayra Nakşileri mi layık gördü?

3. Bu ayetin bağlamı nedir? Bu bağlam içinde sadıklardan kast edilen nedir?

Tebuk gazvesinden geri kalanlara bir uyarı mahiyetinde inen ve ümmeti mücadele ve cihad insanlarıyla beraber olmaya teşvik eden bu ayetin Sufilerin insanları uyuşturma ve dünyadan el etek çekip nefsini ıslahla meşgul olma projesine hizmet etmesi dikkat çekmesi gereken bir husus değil midir?

Yine Allah'a aracılar atamaya ve rabıtaya delil olarak kullanılan Maide suresi 35. ayetin de cihad için indirilmiş olması ve Allah ve Rasûlü'ne savaş açanların cezalandırılmaları gerektiği bağlamında zikredilmesi rastlantı mıdır? '*Allah'a vesile arayın ve onun yolunda cihad edin'* diyerek aslında vesilenin ne olduğuna dair açıkça vurgu yapılmasına rağmen, vesileyi batıni yorumlara tabi tutup rabıtaya delil yapmak ne kadar mantıklıdır?

İslam'ın mücadele ve cihad ruhunu pekiştirmeye dönük ayetlerini içe kapanmaya ve bireysel ıslaha delil almak, rabıta gibi Budist öğretilerden esinlenerek geliştirilmiş bir psikolojik şartlandırma ritüeline kullanmak insafla ne denli uyuşmaktadır?

40. *Musannef, İbni Ebi Şeybe, 7/97*

41. *İbni Mace, 43*

4. Tevbe suresi 119. ve Maide suresi 35. ayetlerin ikiside '*Allah'tan korkun'* şeklinde başlamasına rağmen, bu kısmı atlayıp sadıklarla beraber olmayı ve vesile aramaya işaret eden yere yoğunlaşmak yanlış değil midir?

Allah'tan korkmak; din adına konuşurken dikkatli olmayı, dinden olmayan bir şeyi dine nispet etmekten şiddetle sakınmayı, insanları şeyhlere değil Allah'a davet etmeyi ve Allah'ın dünya ve ahiret saadeti olsun diye indirdiği nasları hiç alakası olmayan yerlere çekip Allah adına insanları aldatmaktan sakınmayı gerektirmez mi?

Rabıtaya delil olarak sunulan ve rabıtayla ne lafız ne de anlam yönünden hiçbir ilgisi olmayan tüm naslar için aynı şeyleri söylemek mümkündür. **Rabıtacılar Kur'an ve Sünnet'in işaret etmesiyle rabıtaya yönelmemiş, şeyhlerinin icad ettiği bir ritüeli Kur'an ve Sünnet'e uyarlamaya çalışmışlardır.** İmam Şatıbi bu tür insanlar için şunları söyler:

'Bil ki: Hükümlere delalet etmesi için delillere yaklaşım şekli iki türlü olmaktadır:

a. (Tarafsız yaklaşım): Delile, duyulan ihtiyaçtan dolayı ve içermiş olduğu hükme ulaşmak için başvurulması. Bu durumda farazi olarak düşünülen olay o delile arzedilecek ve delilin gerektirdiği hükme uygun olarak varlık âlemine çıkması sağlanacaktır…

b. (Önyargılı, kasıtlı yaklaşım): Meydana gelen olayda gözettiği garazının/amacının sıhhatine destek aramak için delillerin kullanılması. Bu tavrı gösterenler, Şâri'in kastını dikkate almaksızın, delilin gözettikleri amaca uygunluğundan hareket ederler. Bunların delilleri sevketmekten/öne sürmekten maksatları garazlarına mesnet aramaktır. Bu yaklaşım, kalplerinde eğrilik bulunan kimselerin, delillerden hüküm çıkarış biçimi olmaktadır.

Bu husus şu ayette gayet açık olarak ifadesini

bulmaktadır: 'Kalplerinde eğrilik olan kimseler, fitne çıkarmak, kendilerine göre yorumlamak için onların çeşitli anlamlı olanlarına (müteşâbihata) uyarlar' Bu tür insanların maksatları delillerden hüküm çıkarmak değildir; aksine onların amaçları arzu ve heveslerinin peşine düşerek zırva tevillerle fitne ve fesat çıkarmaktır. ***Çünkü bunların yaklaşımında önce düşünce belirlenmekte; daha sonra ise bu sapık görüşü destekleyici deliller aranmaktadır. Böylece asıl olan deliller, tâbi durumuna düşmektedir.*** *İlimde derinleşmiş kimselere (rusûh erbabı) gelince; bunların, hükümlerin delilleri üzerine takdim edecekleri arzu ve hevesleri yoktur. Bu yüzden de onlar 'Ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır...' derler ve: 'Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra, kalplerimizi eğriltme' şeklinde dua ederek bu tür sapıkların davranışından kendilerinin korunması için Allah'a sığınırlar. Birinci yaklaşım sahipleri, delilleri arzu ve heveslerine hâkim kılmaktadırlar; şeriatın esası da bu olmaktadır. Çünkü şeriatın geliş amacı sadece, kulları arzu ve heveslerine köle olmaktan kurtarmak ve böylece sırf Allah'a kul olmalarını temin etmektir. İkinci yaklaşım sahipleri ise, arzu ve heveslerini deliller üzerinde hâkim kılmakta ve bunun sonucunda deliller, garazlarına tâbi duruma düşmektedir. Bu mânâ Makâsıd bölümünde açıklanmıştı. Ayrıca Allah'ın izniyle tamamlayıcı mahiyette olmak üzere İctihâd bahsinde konuya tekrar temas edilecektir.'* [42]

Kalbinde eğrilik olanlar Kitabın muhkem/açık/anlaşılır naslarına bakmazlar. Konuyla alakası olmayan, anlamı kapalı, birden fazla anlama gelebilecek olan müteşabih nasların etrafında dönerler. Tarih boyunca insanların Allah'la *subhanehu ve teâlâ* aldatılması ve sırat-ı müstakimden sapması bu şekilde olmuştur.

"Sana Kitabı indiren O'dur. O'ndan, Kitabın anası (temeli) olan bir kısım ayetler muhkem'dir; diğerleri ise müteşabihtir. Kalplerinde bir kayma olanlar, fitne çıkarmak ve olmadık yorumlarını yapmak için ondan müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşenler ise: "Biz ona inandık, tümü Rabbimizin katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünmez." [43]

İslam'ın mücadele ve cihad ruhunu pekiştirmeye dönük ayetlerini içe kapanmaya ve bireysel ıslaha delil almak, rabıta gibi Budist öğretilerden esinlenerek geliştirilmiş bir psikolojik şartlandırma ritüeline kullanmak insafla ne denli uyuşmaktadır?

Rabıta Bir İbadet Midir?

Kur'an'dan ve Sünnetten onlarca delili olduğuna inandıkları, icra ediliş adabını namazdan daha katı kural ve disiplinlere bağladıkları rabıtanın ne olduğu sorusuna şu cevapları vermişlerdir:

'Rabıta; namaz, oruç, hac gibi dinimizin şeklini ve sınırlarını belirlediği bir ibadet değildir. Rabıta insan terbiyesinde kullanılan bir metoddur…' [44]

'Rabıta, feyizli bir ortamı ya da insanı hayalen canlı tutarak, hayalen hemhal olarak o hâl ve kişinin nurundan ya da o yerin feyzinden, nurundan istifade etmektir. Yoksa bir insana, mekana veya mabuda ibadet etmek değildir. Tekraren ve özellikle belirtiyorum: Rabıta, hayalen canlandırma ve hemhal olma neticesinde feyizlenme ve nurlanmadır….' [45]

Bir ibadet olmadığını söyledikleri Rabıta'nın önemi hakkında öyle sözler sarf ederler ki iki yaklaşımın arasını bağdaştırmak mümkün değildir:

'Elli dört farzdan biridir rabıta,

Ehl-i aşkın rehberidir rabıta;

Hubb-i fillâh'tır bu yolda rabıta,

Bir muhabbettir gönülde rabıta' [46]

'...Kainatı yaratan Rabbimizle iritibat kurmanın tek yolu Rabıta...' [47]

'Ne diyor İsmet babamız: Bir insan Rabıta yapmadan da Allah'a kavuşabilir ama dört yüz sene ömrü olması lazım, sırf ibadet yapması lazım. Dört yüz sene ibadetle bir umut vermiş. İsmail Hakkı Bursevi ve bazı alimler. Hangimizin dört yüz yıl ömrü var ibadetle geçirecek?' [48]

42. *El-Muvafakat, 3/290, Mehmet Erdoğan tercemesiyle.*
43. *3/Âl-i İmran, 7*
44. *Nefis Terbiyesinde Rabıta, sfy; 191.*
45. *Prof. Orhan Çeker, Rabıta Caiz Midir?, Burhan Dergisi, 127. Sayı.*
46. *Mustafa Fevzi, İsbâtu'l Mesâlik fi Râbitati's Sâlik, syf. 19.Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik kitabından naklen.*
47. *https://www.youtube.com/watch?v=rcjbVh7G2-k Cübbeli Ahmet Hoca - Rabıta ve Gerçek Zikir sohbeti.*
48. *Aynı sohbet içinde.*

'Kavuşturucu yollar içinde rabıtadan daha çabuk kavuşturanı yoktur. Hangi talihli kimseye bu ni'meti ihsan ederler? Hâce-i Ahrâr 'kaddesallahü teâlâ sirreh' hazretleri (Fıkarât) risâlesinde buyuruyor ki: Fârisî mısra' tercemesi:

Önderin görüntüsü, Hakkın zikrinden daha faidelidir!

Ya'nî rehberin hayâli, talebesine (kalbin tasfiyesinde) zikr etmesinden daha çok faide verir. Çünki başlangıçta, talibin Hak teâlâ ile tam yakınlığı yoktur. Bunun için zikretmekle, çok faidelenemez. Önceniz, sonranız selamette olsun!' [49]

'Rabıta, nefse karşı en büyük ilaçtır. Rabıta kuvvetlendikçe insan, nefsin hile ve azgınlıklarından kurtulur. Rabıtaya devam ediniz' [50]

Rabıta ibadet değildir ama;

- Farzdır.
- Zikirden daha faziletlidir.
- Dört yüz yıllık ibadetten daha tesirlidir.
- Allah'la irtibat kurmanın tek yoludur.
- Nefse karşı en etkili ilaçtır.

Hakkı'ın ölçüsü, içinde çelişki olmaması ve tüm yönlerden uyum arz etmesidir. Batılın özelliğiyse öğretilerinin çelişik olması ve bütünleştirilmesinin mümkün olmamasıdır. Rabıta, hak olan vahye dayanmadığından içinde bunca çelişkiyi barındırması normaldir.

Tasavvuf erbabının yanıldığı konulardan biri nefis terbiyesinde kullanılan metotların birebir sünnete uygun olmasının zorunluluğudur. Çünkü Rasûllulah'ın vazifelerinden biri insanları arındırmak, onları manevi olarak yükseltmek, ihsan mertebesine ulaştırmaktır.

*"Öyle ki size, kendinizden, size ayetlerimizi okuyacak, **sizi arındıracak**, size Kitap ve hikmeti öğretecek ve bilmediklerinizi bildirecek bir elçi gönderdik."* [51]

Acaba Allah Rasûlü'nün kullandığı metotlar yetmiyor mu ki manevi terakki ve arınma için başka dinlerden esinlenerek yeni metotlar geliştiriliyor? Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* gönderildiğinde insanları manevi yönden terbiye ettiğini iddia eden bir çok öğreti vardı. Bunların vahiy kaynaklı olmaması nedeniyle Allah Rasûlü bunlardan yüz çevirdi ve inen ayetler doğrultusunda ashabını terbiye etti. Ashabından farklı metotlara özenenleriyse sert bir dille uyardı. Getirdiği dinin tüm hayırları kapsadığını ve fıtrata uygun olduğunu onlara hatırlatarak bu tarz mistik eğilimlere müsade etmedi.[52]

Mutasavvıfların bu Nebevi uyarıya kulak verip Allah'tan sakınmaları ve iyi niyetle uyguladıkları bu yöntemlerin kendilerine fayda sağlamayacağını bilmeleri gerekir.

"Onun emrine muhalefet edenler kendilerine bir fitne ve elim verici azabın isabet etmesinden sakınsınlar."

Allah'ım bizlere hakkı hak olarak göster ve hakka ittibaya muvaffak kıl. Batılı batıl olarak göster ve ondan sakınmayı ihsan eyle.

---

49. *Mektubat-ı Rabbani, 187. Mektup.*
50. *Muzaffer Taşyürek, Hatme-i Hacegan Sultanları, 242.*
51. *2/Bakara, 151.*
52. *Peygamberimizin nâfile ibadetlerini öğrenmek üzere, sahabeden üç kişilik bir grup, Peygamber hanımlarının evlerine geldiler. Kendilerine Efendimiz'in ibadetleri bildirilince, onlar bunu azımsadılar ve:*

— Allah'ın Rasûlü nerede biz neredeyiz? Onun geçmişteki ve gelecekteki günahları bağışlanmıştır, dediler. İçlerinden biri:

— Ben ömrümün sonuna kadar, bütün gece uyumaksızın namaz kılacağım, dedi. Bir diğeri:

— Ben de hayatım boyunca gündüzleri oruç tutacağım ve oruçsuz gün geçirmeyeceğim, dedi. Üçüncü sahâbî de:

— Ben de sağ olduğum sürece kadınlardan uzak kalacak, asla evlenmeyeceğim, diye söz verdi. Bir müddet sonra Peygamberimiz onların yanına geldi ve kendilerine şunları söyledi:

— "Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Sizi uyarıyorum! Allah'a yemin ederim ki, ben sizin Allah'tan en çok korkanınız ve O'na en saygılı olanınızım. Fakat ben bazen oruç tutuyor, bazen tutmuyorum. Gece hem namaz kılıyor, hem de uyuyorum. Kadınlarla da evleniyorum. Benim sünnetimden yüz çeviren kimse benden değildir."

Ramazan Ayını Nasıl Karşılamalıyız?

İçinde bunca hayır ve fazilet barındıran Ramazan'ın gelmesi Müslümanı sevindirmelidir. Bayramı karşılayan çocukların masum ve içten sevinçleriyle Ramazan'ı karşılamalı, ona hazır olmalıdır.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Bizleri Ramazan nimetiyle şereflendirip bu mübarek aya eriştiren Rabbimize hamd olsun. Salât ve selam hayırlarda esen rüzgar misali bizlere örnek olan Muhammed Mustafa'ya olsun.

Geçen yılın kirlerinden arınmamız, gelecek yıla takva ve salih amel azığıyla başlamamız için Rabbimizin lutfu ve keremi olan bir Ramazan'a daha erişmiş bulunuyoruz. Ramazan'la şereflenen her Müslüman için Ramazan üç evreden oluşmaktadır. Ramazan'ın nasıl karşılanacağı, nasıl geçirileceği ve Ramazan'da elde edilen hayırların Ramazan sonrasına nasıl taşınacağıdır bu üç evre. Ramazan'dan hakkıyla istifade edebilmemiz için bu üç aşamanın hakkının verilmesi gerekmektedir. Bizler de bu ayki baş yazımızı Ramazan'ı nasıl karşılamamız gerektiği konusuna ayırdık.

Ramazan'a Hazırlık

İnsanın maddi ya da manevi bir meseleye ne kadar değer verdiği ona hazırlanmasından anlaşılır. Örneğin; çok değer verdiği ve konum sahibi birine misafirliğe giderken ya da onu misafir olarak ağırladığında kişinin hazırlığıyla, alelâde biri için yapacağı hazırlık birbirinden çok farklıdır. Yine birazdan namaz kılacak olan birinin namazının kalitesini onun ezanı bekleyişi, abdest alışı ve vakte riayet etmesinden anlayabiliriz. Bir şeye yapılan hazırlığın güzelliği, beklenenin insan nezdindeki değerini gösterir.

1. Ramazanın Fırsat Olduğunu Bilmek

Ramazan ayı Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* mümin kullarına ikramı ve lütfudur. Geçen yılın manevi kirlerinden arınmaları, bir sonraki yıla istikamet üzere bir kulluk için azık biriktirmeleri, rıza-i İlahi'ye ve Firdevs cennetlerine eriştirecek salih ameller edinmeleri için onlara bahdeşedilmiş bir fırsattır.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, Rabbani fırsatlar hususunda şu tavsiyede bulunur:

"Sizin günleriniz içinde Rabbinizin size sunduğu hediyyeler/fırsatlar vardır. Onları elde etmeye çalışın. Umulur ki sizden biri o fırsatlardan birini elde eder de sonrasında asla şekavet yaşamaz." [1]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* burada umumi bir tavsiyede bulunmuştur. Allah'ın bazı zamanlarda kuluna salih amel kapısı açması ve kulluk yapmasına zemin oluşturması gibi ne zaman olacağı belli olmayan fırsatlara karşı hazırlıklı olmayı ve bu fırsatları kaçırmamaya gayret göstermeyi öğütlemiştir.

Ramazan ise zamanı belli olan, hangi manevi fırsatları barındırdığı bilinen bir zaman dilimidir. Ramazan ayına yaklaşıldığında Müslüman kendisine sürekli bu telkinde bulunmalı ve ebedi kurtuluşu elde edeceği bir fırsatla karşı karşıya olduğunu hatırında tutmalıdır. Ve kendine şöyle demelidir:

'Ey nefsim, kulluğun hakkını veremediğinde bahane olarak öne sürdüğün şeytan zincire vurulmuştur, bu senin için bir fırsattır.'

"Ramazan ayı girdiği zaman cennetin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar da zincire vurulur." [2]

"Ramazan ayı mübarek bir aydır. Allahu teâlâ, size Ramazan orucunu farz kıldı. O ayda rahmet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır, şeytanlar bağlanır. O ayda bir gece vardır ki, bin aydan daha kıymetlidir. Kadir gecesinin hayrından mahrum kalan, her hayırdan mahrum kalmış sayılır." [3]

Ramazan ateşten azad olma ve ondan korunmak için fırsattır:

"Ramazan ayının ilk gecesi olunca, şeytanlar ve azgın cinler zincire vurulur. Cehennem kapıları kapanır ve hiç biri açılmaz. Cennet kapıları açılır ve hiç biri kapanmaz. Sonra bir melek şöyle seslenir: 'Ey hayır dileyen, ibadet ve kulluğa gel. Ey şer isteyen günahlarından vazgeç.' Allah'ın bu ayda ateşten azat ettiği nice kimseler vardır ve bu, Ramazan boyunca her gece böyledir." [4]

"Rasûlullah buyurdu ki: "Kim Allah Teala yolunda bir gün oruç tutsa, Allah onunla ateş arasına, genişliği sema ile arz arasını tutan bir hendek kılar." [5]

1. Taberani
2. Buhari, Müslim.
3. Nesai
4. Tirmizi

Cennetin Reyyan kapısını çalmak için fırsattır:

"Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdiler mi artık kapanır, kimse oradan giremez." [6]

Allah'ın kerem ve lütfunun fazlalaştığı ve kullarının amellerine sayısız ecirle karşılık verdiği bir fırsattır:

"Ademoğlunun her ameli onun için katlanır. Hayır ameller en az on misliyle yazılır, bu yediyüz misline kadar çıkar. Allah şöyle buyurmuştur: 'Oruç bu kaideden hariçtir. Çünkü o sırf benim içindir, ben de onu (dilediğim gibi) mükâfatlandıracağım. Kulum benim için şehvetini, yiyeceğini terketti' Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, orucu açtığı zamanki sevincidir; diğeri de Rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağzından çıkan koku (halûf), Allah indinde misk kokusundan daha hoştur."

Hakkını vererek bu ayı geçireni şehidlerin önüne geçiren bir fırsattır:

Talha bin Ubeydullah *radıyallahu anh* anlatıyor:

"Beraber Müslüman olmuş iki adam Allah Rasûlü'ne geldiler. Onlardan biri ibadet hususunda diğer arkadaşından daha çalışkandı. İbadetlere düşkün olanı bir savaşta şehid oldu. Diğer arkadaşıysa bir yıl sonra vefat etti. Onun vefatından sonra bir rüya gördüm. Kendimi cennetin kapısında gördüm. Vefat eden iki arkadaş da oradaydı. Cennetten biri çıktı ve ikinci vefat edeni cennete girmesi için çağırdı. Sonra şehid olanı girmesi için çağırdı. Bana döndü ve 'senin henüz zamanın gelmedi' dedi. Talha bu rüyayı insanlara anlattı. İnsanlar çok şaşırdı ve rüyayı Allah Rasûlü'ne sordular.

5. Tirmizi
6. Buhari, Müslim.

— Neden şaşırdınız?

— İbadet konusunda daha çalışkan olan ve sonrasında şehid olan cennete arkadaşından sonra girmiş.

— Cennete ilk giren arkadaşından bir sene sonra vefat etmedi mi?

— Evet.

— Ramazanı idrak edip orucunu tutmadı mı?

— Evet.

— Bu sürede Allah'a secde etmedi mi?

— Evet.

— İkisinin arasındaki fark yer ile gök arasındaki fark kadardır." [7]

Ebedi hayatın saadeti için ihtiyacımız olan her şeyi içinde barındıran bir fırsatlar manzumesidir Ramazan. Bunu böyle bilmek ve bu şekilde hissetmek Ramazan'a yapacağımız hazırlığın ilk adımıdır.

2. Ramazının Gelişiyle Sevinmek

İçinde bunca hayır ve fazilet barındıran Ramazan'ın gelmesi Müslümanı sevindirmelidir. Bayramı karşılayan çocukların masum ve içten sevinçleriyle Ramazan'ı karşılamalı, ona hazır olmalıdır.

"De ki: 'Allah'ın bol ihsanıyla (fazlıyla) ve rahmetiyle, yalnız bunlarla sevinsinler. Bu, onların toplayıp yığmakta olduklarından hayırlıdır.' " [8]

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'ın gelmesiyle mutlu olur, ashabını müjdeler onların da sevinmesini sağlardı:

"Ramazan ayı size bereketiyle geldi. Allah o ayda sizi zengin kılar, bundan dolayı size rahmet indirir, hataları yok eder, o ayda duaları kabul eder. Allah sizin Ramazan ayındaki ibadet ve hayır konusunda birbirinizle yarış etmenize bakar ve meleklerine karşı sizinle övünür. O hâlde iyilik ve hayırdan yana Allah'a kulluk yaparak kendinizi gösterin. Ramazan ayında Allah'ın rahmetinden kendisini mahrum eden kimse bedbaht kimsedir." [9]

İnsanın huzur ve mutluluğu onun yapacağı salih amelleri olumlu yönden etkiler. Salih amellere muvaffak kılınmış bir Müslüman bir de gönül genişliği, huzur ve amelin lezzetini almaya muvaffak kılınmışsa onun için nimet kemale ermiştir. Bundan dolayı cennetle müjdelenen kullar hüznün ve korkunun olmayacağıyla müjdelenmişlerdir. Çünkü korku ve hüzünle beraber nimetten istifade etmek zordur.

Ramazan ayı amel ayıdır. Ramazan'ı manevi sevinç ve huzurla karşılamak, bunu hissetmek ve yaşamak, çevremizdekileri müjdelemek ve onların da bu duyguyu hissetmesini sağlamak bu ayı değerlendirmemize yardımcı olacaktır.

Ramazan ise zamanı belli olan, hangi manevi fırsatları barındırdığı bilinen bir zaman dilimidir. Ramazan ayına yaklaşıldığında Müslüman kendisine sürekli bu telkinde bulunmalı ve ebedi kurtuluşu elde edeceği bir fırsatla karşı karşıya olduğunu hatırında tutmalıdır.

3. Ramazan'ı Duayla Karşılamak

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'ı duayla karşılar, Rabb'inden bu ayın hayırlarına muvaffak olmayı ve rıza-ı İlahi'ye ulaşmayı dilerdi. Abdullah ibni Ömer *radıyallahu anh* anlatıyor:

"Allah Rasûlü, Ramazan hilalini gördüğünde: 'Allah'ım bu ayı bizim üzerimize iman ve eman, İslam ve selamet üzere doğur. Bizi sevip razı olduğun işlere muvaffak kıl. Benim ve senin Rabbin Allah'tır.' diye dua ederdi." [10]

Ramazan'ı duayla karşılamalı ve Ramazan'dan umduğumuz hayırları Rabbimizden istemeliyiz. Umumi lafızlarla yaptığımız duaların yanında bir de bize özel ihtiyaçları ve Ramazan'dan beklentilerimizi dualarımıza yansıtmalı Allah'tan *subhanehu ve teâlâ* istemeliyiz.

"Allah'ım! Seni ziktermem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana kulluk etmem hususunda bana yardımcı ol." [11]

---

7. *Müsned*
8. *10/Yunus, 58*
9. *Mecmau'l Zevaid*
10. *Müsned, Sünen Darimi.*
11. *Müsned, Ebu Davud.*

Ramazan'ı güzel dualarla karşılamanın yolu, geçen Ramazanlar'ın muhasebesini yapmakla mümkündür. Bizi Ramazan'dan istifade etmekten alıkoyan sebepler iyi düşünülmeli ve bunları gidermesi , bizi umduğumuz hayırlara muvaffak kılması için Allah'a *subhanehu ve teâlâ* tüm fakr ve zilletimizle yalvarmalıyız.

"Rabbinize gönülden yalvararak ve gizlice dua edin. Şüphesiz ki O aşırıya gidenleri sevmez." [12]

"...Rabbim! Senin bana indireceğin tüm hayırlara muhtacım." [13]

Dualarımızda dikkat etmemiz gereken en önemli husus, hangi ruh hâliyle dua edeceğimizdir.

'Kulu Allah'a yakınlaştıran en kısa yol tam bir ihlastır. Hiçbirşeyi kendinden bilmez, hiçbir iddiada bulunmaz, tüm kuvvet ve esbaptan teberri eder, yaptığı hiç birşeyi minnet vesilesi kılmaz. Bilakis tam bir fakirlik ve ihlas hâlinde Rabb'ine yaklaşır. İhtiyaç ve miskinliğin kalbin en ince noktalarına ulaşıp parçaladığı, kırıklık ve muhtaçlığın her yönden kendini kuşattığı, Rabb'ine olan ihtiyaç ve zaruretine şahit olan, her zerresinin Allah'a muhtaç olduğunun farkında olan insanın ezikliğiyle Rabb'ine yönelir. Rabb'inin rahmet ve fazlıyla kendisini kuşatması hâli dışında bir an Rabb'inden yoksun olsa helak olacağını, telafisi mümkün olmayan bir zarara uğrayacağını bilir.

İnsanı Allah'a yakınlaştıran yollar arasında ubudiyyetten/kulluktan, O'ndan uzaklaştıranlar arasında iddiadan/kendini yeterli görmekten daha etkili olanı yoktur.

Ubudiyyet iki temel üzere kurulmuştur. Tam bir sevgi ve tam bir zillet. Allah'ın nimetlerini düşünmek kişide tam sevgiyi, buna mukabil kendi ayıp ve eksiklerini düşünmesi kişide tam bir zillet meydana getirir...' [14]

Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* dualarında hep bu ruh hâlini görürüz.

"Allah'ım, rahmetini umuyorum, göz açıp kapayıncaya kadar beni nefsimle başbaşa bırakma, bütün işlerimi yoluna koy (ıslah et). Senden başka ilâh yoktur. Yâ Hayy, yâ Kayyûm, rahmetinle senden yardım dileniyorum." [15]

"Allahım, ben Senin kulunum, kullarından bir erkekle bir kadının oğluyum, perçemim senin elindedir. Hakkımdaki kararın yürürlükte ve yine hakkımdaki takdirin âdilânedir. Senden, kendini isimlendirdiğin, kitabında indirdiğin, mahlûkatından birine öğrettiğin veya gayb ilminde kendine tahsis ettiğin (kimseye bildirmediğin) her ismin hürmetine istiyorum. Kur'ân'ı kalbimin baharı, gözümün nuru, hüzün, gam ve tasamın gidericisi kılmanı diliyorum." [16]

Taif dönüşü yaptığı duası da duanın bu adabına güzel örneklerdendir:

"Allah'ım, güçsüz ve çaresiz kaldığımı, halk nazarında hor görüldüğümü ancak sana arz ve şikayet ederim. Ey merhametlilerin merhametlisi, herkesin zayıf görüp de dalına bindiği, biçarelerin Rabbi sensin. Sensin Rabb'im benim. Beni kime bıraktın? Huysuz ve yüzsüz yabancıya mı, yoksa bu işimde bana hakim olacak düşmana mı? Allah'ım! Eğer bana karşı gazaplı değilsen, çektiğim mihnetlere, belalara hiç aldırmam. Fakat senin esirgeyiciliğin bunları göstermeyecek kadar geniştir. Allah'ım, gazabına uğramaktan, rahmetinden uzak kalmaktan, karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahireti salâha kavuşturan ilâhi nuruna sığınırım. Rızanı dilerim. Sana iltica ederim. Bütün kuvvet, her kudret ancak sendendir, Ya Rabbi!" [17]

4. Ramazanı Salih Amellerle İmar Etmeye Niyyet ve Muvaffak Olacağımıza Dair Husn-ü Zan

Hayrın başı ve ilk adımı hayra niyet etmektir. Hayra niyet yani azmetmek ve hayra yönelme eğilimi zamanla iradeye dönüşecek, irade kuvvetlendikçe salih amel olarak vücuda gelecektir. Allah *subhanehu ve teâlâ* bizim kalplerimizde hayır iradesi görmekten hoşlanır ve bu iradeyi kendisine yönelik bir adım olarak kabul eder.

---

12. 7/A'raf, 55
13. 28/Kasas, 24
14. El-Vabilu'l Seyyib
15. Müsned, Ebu Davud.
16. Müsned
17. İbni Hişam

" '...Kulum bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir zira yaklaşırım, o bana bir zira' yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim.' " [18]

İrademizdeki sadakatimiz ise O'nun bizlere ihsan edeceği mükafatların oranını belirler.

"Andolsun, Allah, sana o ağacın altında biat ederlerken mü'minlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilmiş ve böylece üzerlerine 'güven duygusu ve huzur' indirmiştir ve onlara yakın bir fethi sevap (karşılık) olarak vermiştir." [19]

"Ey Peygamber, ellerinizdeki esirlere de ki: 'Eğer Allah, sizin kalplerinizde bir hayır olduğunu bilirse size sizden alınandan daha hayırlısını verir ve sizi bağışlar. Allah bağışlayandır, esirgeyendir.' " [20]

Kaldıki hayra niyet etmenin insana hiç bir zararı yoktur. Kişi niyet ettiğini yerine getiremezse dahi niyetin ecrini alacaktır.

"Allah muhakkak iyilikleri ve kötülükleri yazdı, sonra bunu açıkladı. Kim bir iyiliğe azmetse ve onu yapmasa, Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar; ona azmedip de yapsa, Allah onu katında on haseneden yediyüze, daha fazla katlara kadar yazar. Eğer bir kötülüğe niyetlense ve onu yapmasa Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar; eğer ona niyet etse ve onu yapsa Allah onu bir tek kötülük yazar." [21]

Öyleyse düşünce anlamında da hazırlığımızı yapmalıyız. Ramazan'a dair güzel umutlar beslemeli bu Ramazan'ın önceki Ramazanlar'dan farklı olacağına inanmalıyız. Bu konuda attığımız adımların yani hazırlığımızın Allah *subhanehu ve teâlâ* tarafından kabul olacağı ve bizi Ramazan'ın hayırlarına muvaffak kılacağına inanmalıyız.

"Ben kulumun zannı üzereyim. Benim hakkımda (ona nasıl muamele edeceğim) dilediği zanda bulunsun..." [22]

Ramazan'ı güzel dualarla karşılamanın yolu, geçen Ramazanlar'ın muhasebesini yapmakla mümkündür. Bizi Ramazan'dan istifade etmekten alıkoyan sebepler iyi düşünülmeli ve bunları gidermesi , bizi umduğumuz hayırlara muvaffak kılması için Allah'a tüm fakr ve zilletimizle yalvarmalıyız.

5. Tevbe ve İstiğfarı Çoğaltmak

Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* ihsan ettiği güzelliklerin kula erişmemesinin temelinde kulun günahları yatar. Günahlar Yaratan'la yaratılan arasındaki perdedir. İnsan masiyete daldıkça bu perde iyice kalınlaşır, Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* ihsan ve fazlına karşı başlayan gaflet, zamanla Allah'ın zatından gafil olmaya götürür.

Özel bir ihsan olan Ramazan ayından istifadeden bizleri alıkoyan, yıl içinde işlemiş olduğumuz masiyetlerdir. Masiyetlerle kararmış, gafletle katılaşmış, şüpheler ve şehvetlerle hastalanmış, riya ve söz bozmayla ölmüş bir kalp Ramazan'dan istifade edemez.

"Başınıza gelen her musîbet, işlediğiniz günahlar (ihmal ve kusurlarınız) sebebiyledir, hatta Allah günahlarınızın çoğunu da affeder." [23]

"Hayır, doğrusu onların işleyip kazandıkları (kötü) ameller sebebiyle, kalblerinin üzeri pas tutmuştur." [24]

Rabb'imizden bize gelecek hayırların engeli olan masiyetlerden kurtulmanın yolu, arınma vesilesi olan tevbe ve istiğfarı çoğaltmaktır.

"Kul bir günah işlediğinde, kalbinde siyah bir nokta belirir. Eğer o günahından tevbe edip uzaklaşırsa kalbi saydamlaşır. Eğer tevbe etmeyip günah işlemeye devam ederse, o siyah nokta artar ve kalbi istila eder. İşte Yüce Allah'ın Kur'an'da zikrettiği kalp kirlenmesi, budur." [25]

Kalp arınıp temizlendikten sonra her istiğfar ve tevbe, Rabb'imizin ihsan ve nimetlerinin bize ulaşmasını hızlandırır.

"Ben onlara dedim ki: 'Rabbinizden bağışlama dileyin; çünkü O, çok bağışlayıcıdır. (Bağışlama dileyin ki,) üzerinize gökten bol bol yağmur indirsin. Sizi mallarla desteklesin…' " [26]

18. Buhari, Müslim.
19. 48/Fetih, 18
20. 8/Enfal, 70
21. Buhari, Müslim.
22. Müsned
23. 42/Şura, 30
24. 83/Mutaffifin, 14
25. Müsned, İbni Mace.
26. 71/Nuh, 10-12

Öyleyse Ramazan öncesinde dilimiz tevbe ve istiğfarla ıslak olmalı ve Rabb'imizden bizi arınmış bir şekilde Ramazan'a eriştirmesini dilemeliyiz.

"...Şüphesiz Allah, çok tevbe eden ve çok temizlenenleri sever." [27]

6. Ramazan'ı Nasıl Daha İyi Değerlendirebileceğimize Dair Çalışma Yapmak

Ramazan ayı rahmet ve bereket ayıdır. Rahmete erişmenin vesilesiyse bu ay içinde yapılacak salih amellerdir. Ramazan'da yapabileceklerimiz ve bu ayın hayırlarını bize hatırlatacak, salih amellerin ecirleriyle bizi amele teşvik edecek, yönlendirici nasihatlerle kalbimizi yumuşatacak kitaplar okumalı ve bu içerikteki dersleri dinlemeliyiz.

"Sen öğüt verip hatırlat! Çünkü gerçekten öğütle hatırlatma, mü'minlere yarar sağlar." [28]

Toprakta nebat bitme özelliği vardır lakin kışın arza yaydığı beyaz örtü toprağın bu özelliğini işlemesine engel olur. Baharla beraber gelen yağmurlar toprağı hareketlendirir, içinde taşıdığı güzellikleri açığa çıkarmasını sağlar.Toprağın cinsine ve kalitesine göre yağmurdan faydalanması gibi, iman, ihlas ve takvasına göre kalpler de öğütten faydalanır.[29]

7. Ramazan'a Dair Program Yapmak

İşlerimizde başarı ve sebatı elde edeceğimiz vesilelerden biri programlı olmaktır. İnsan oğlunu amelden alıkoyan veya amelde sebat etmesine engel olan en tehlikeli şey belirsizlik yani programsızlıktır. Ne yapacağını bilerek Ramazan'a girmek belirsizlik ve buna bağlı olarak gevşeklik illetinden bizleri kurtaracaktır.

Yapacağımız programda dikkat etmemiz gerekenler:

• Programımızı bir takım okumalar ve sohbetler dinledikten sonra yapmak. Böylece en hayırlı olduğuna inandığımız programı yapmış olacak, şeytanın daha hayırlısını fısıldayarak var olandan alıkoyma tuzağından kurtulmuş olacağız.

• Programın bireysel olmasından ziyade aileyle birlikte ya da belli bir arkadaş grubuyla olmasına dikkat etmek. Birden fazla insanın kontrolünde olan programlara bağlılık ve sebat oranı daha yüksektir. Takvanın zayıfladığı yerde hayânın etkisinden istifade etmiş olacağız.

• Programın Ramazan'ın ruhuna, kişinin vaktine ve yapabileceklerine uygunluğuna dikkat etmek.

• İslam ahlakına uygun olmayıp normal zamanlarda değiştiremediğimiz alışkanlık ve huylarımızdan en az birini değiştirmeyi programa eklemek. Böylece orucun irade üzerindeki olumlu etkisi ve Ramazan'ın şeytanların hareket alanını kısıtlayan manevi havasından istifade etmek. Örneğin; sigara içmeyi, televizyon izlemeyi, öfkeli olma gibi ahlakları terk etmeyi hedeflemek.

• Çokça hatim yapmak yerine bir defa Kur'an'i Kerim'i mealiyle beraber ve ayetler üzerinde tefekkür ederek okumak.

• İftar parogramlarını ziyafet partisi olmaktan çıkarıp, şehid ve tutuklu aileleri, yetimler, yoksullar, ihtiyaç sahibi öğrenciler ve kalbini İslam'a kazandırmak istediğimiz davetimizin muhatabı olan insanlarla iftar etmek.

• Ramazan'ın nefsin arzularına gem vurma üzerindeki etkisinden faydalanmak ve bunu ahlak hâline getirebilmek için mümkünse tek çeşit ya da iki çeşit yemekle iftar yapmak.

• Teravih namazlarını kıraat ve sohbet yönünden kalbimizi harekete geçiren bir mescitte kılmayı tercih etmek.

• Ramazan'ın son on gününde itikafa girmek. Hiç olmazsa son on günün bazı günlerini itikafta geçirmek.

Bizleri Ramazan'a eriştiren Rabb'imiz, bizleri bu ayın hayırlarına muvaffak kıl. Arınan, bağışlanan, rahmete erişen ve Firdevs'i hak eden kullarından eyle.

---

27. 2/Bakara, 222

28. 51/Zariyat, 55

29. Faydalı olacağını düşündüğümüz çalışmalar:

• Ramazan Azığı, İbrahim Gadban, Menahil yayınları.

• Ramazan'ı Nasıl Karşılamalıyız, Abdulmennan Joulha, Guraba yayınları.

• Ramazan Mektubu, Ebu Hanzala, Furkan Basım ve Yayınevi.

Faruk Furkan

Şakalaşma ve Gülme Âdabı

Bir Müslüman her insana şaka yapabilir. Büyük âlimlere bile şaka yapmakta bir beis yoktur; ama bu, kıvamında, tadında ve dozunda olmalıdır. Her şey tadında ve dozunda güzeldir.

Allah'ın Adıyla...

Değerli mü'mine bacım, birkaç sayıdır sana İslam'ın *'Ziyaretleşme Âdabı'*na dair koymuş olduğu hükümlerden bazılarını hatırlatmaya çalıştık ve bu seriyi en son; oturum, gün, ders ve benzeri münasebetlerde dikkat etmen gereken kurallarla noktaladık. Bu gün ise, kardeşliğimizin bir gereği olarak sana yine nasihatlerde bulunmaya devam edecek ve en ideal Müslüman kadının nasıl olması gerektiği noktasında yol göstermeye çalışacağız.

Bu ayki başlığımız, yine bir âdab kuralıyla alakalı olacak. Bu ay inşallah Müslüman kadının gülme, şakalaşma veya diğer bir ifadeyle mizah anlayışının nasıl olması gerektiğinden söz edeceğiz. Bu âdap kuralı, özellikle sosyal ilişkilerde, toplum içinde ve insanlarla münasebetlerinde senin duruşun açısından oldukça önemli bir yere haizdir. Bu nedenle bu yazıyı çok dikkatli ve önemseyerek okuman, ardından da okuduğun şeylerin gereklerini pratik hayatında uygulamaya koyman gerekir. Ama hemen hatırlatalım ki, okuduğun bu şeyleri pratiğe koyarak uygulamaya çalışman elbette kolay bir şey değildir, kendisine özgü bir takım zorlukları vardır; lakin unutmamalısın ki kolay, ancak Allah'ın kolaylaştırdığı; zor da ancak Allah'ın zorlaştırdığıdır. Allah'ın kolay kıldığını zorlaştıracak, zorlaştırdığını da kolay eyleyecek kimse yoktur. Rabbim şimdiden burada yazdıklarımızla amel etmeyi sana ve diğer tüm kardeşlerimize kolay kılsın.

Değerli bacım, konunun detayına girmeden önce birkaç paragrafla bir hususa temas etmek istiyoruz ki, bu husus konunun daha iyi anlaşılması için bir mukaddime niteliğindedir ve önemlidir.

Bilindiği üzere İslam'ın değerlerinden uzak, âdabına riayetten yoksun ve cahiliyenin ahlakıyla bezenmiş bir toplum içerisinde yaşıyoruz. İslam ahkâmının ilga edilmesinden bu yana, Batı'nın ön gördüğü bir hayat tarzı ve ahlak sistemi bizlere

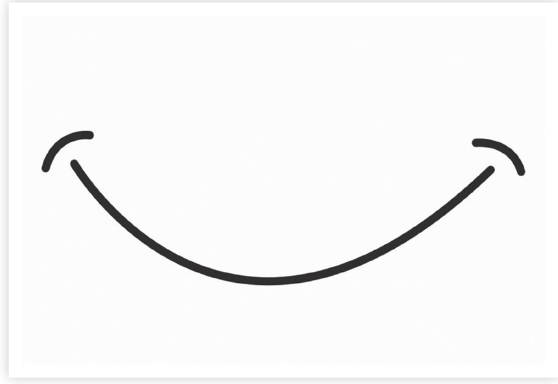
dikte ediliyor. İnsanlar, evlatlarını veya maiyetlerinde bulunan kimseleri göregeldikleri bu kültür ve ahlak üzere yetiştiriyorlar. Bizler de bu toplumun fertleri olarak –ister istemez– bu gayr-i İslamî kültür ve ahlaktan etkileniyoruz. Çünkü bizi yetiştiren ebeveynlerimiz, bu toplumun bir parçası olarak yetiştiler. Onlar da bu ahlak veya kültür üzere büyüdüler. Hayata gözlerini açtıklarında bu uygulamaları gördüler. Kur'an ve Sünnetten uzak oldukları için de, neyin doğru neyin yanlış; hangi şeylerin İslam âdabı, hangilerinin de cahiliye kuralları olduğunu ayırt edemediler. Ve ister istemez bu şekilde hayatlarını sürdürerek elleri altındaki nesilleri yetiştirdiler…

Bizler de onların elleri altında yetişen bir nesil olarak büyüdük. Bundan dolayı bu ahlak ve kültür üzere hayatımız şekillendi. Ta ki Allah'ın bir ikramı olarak Kur'an ve Sünnetle tanışana dek… Allah, ihsanıyla bizi Kitabı ve Rasûlü ile tanıştırınca, üzerinde bulunduğumuz bazı ahlak ve kültürün İslam ile uyuşmadığını fark ettik. Fark ettik fark etmesine ama bunlardan vazgeçmemiz öyle zannedildiği gibi kolay olmadı. Çünkü bu ahlak ve kültür iliklerimize kadar işlemişti. Bilinçaltımıza yerleşmişti. Atamadık, terk edemedik, oldukça zorlandık… Bu da bizi bazen hayal kırıklığına, bazen ümitsizliğe, bazen de çaresizliğe sevk etti. Lakin kullarını oldukları hâl üzere bırakmayan, bizlere karşı son derece lütufkâr olan Rabbimiz, ellerimizden tuttu ve –her ne kadar hakkıyla riayet edemesek bile– bizlere İslam ahlakını, İslam âdabını ve İslam kültürünü sevdirdi. Cahiliyeyi ve cahiliyenin kötü ahlakından bizleri nefret ettirdi.

"Allah size imanı sevdirdi, onu kalplerinizde süsleyip çekici kıldı ve size küfrü, fıskı (günahları) ve isyanı (Allah'ın emirlerine karşı gelmeyi) çirkin gösterdi…" [1]

Bu nedenle Rabbimize sonsuz hamd ediyor ve bizleri razı olduğu kıvama getirmesi için bol bol dua ediyoruz.

İşte böylesi bir toplum içerisinde İslamî ahlak ve âdaptan uzak bir şekilde yetiştiğimiz için bazı edep kurallarını uygulamaya koymada aksaklıklar yaşıyor, insanlarla muamelelerimizde birtakım sıkıntılarla karşı karşıya kalıyoruz. İstemediğimiz hâlde bazı edep dışı davranışlar sergiliyor, kimi olumsuz davranışlarla insanlara

muamelede bulunuyoruz. Burada önemli olan; bütün bu menfî davranışların yanlış olduğunu, ideal tutumlar olmadığını biliyoruz. Yapsak bile hata olduğunun farkında olarak yapıyoruz. İşte işin burası, olayın analizi açısından çok mühim bir nokta. Bu noktayı iyi kavrarsak, zamanla hatalarımızı düzeltmemiz ve gün geçtikçe cahiliyeden bize sirayet etmiş ahlaklardan arınmamız daha kolay olacaktır. Önemli olan yaptığımız yanlışların *'yanlış'* olduğunu bilmemiz ve kabullenmemizdir.

Burada yeri gelmişken hemen belirtelim ki, bu toplumda yetişen Müslümanlar olarak bizler, her ne kadar dört dörtlük olmasak da, hakkıyla İslam'ın edebiyle edeplenemesek de, iç âlemimizde bu âdap kurallarını harfiyen uygulamayı, tıpkı Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* gibi her konuda İslam'ın bizden istediği edep ilkelerine riayet etmeyi ve hatalarımızı en aza indirgeyerek güzel bir ahlakın sahipleri olmayı arzuluyoruz. Allah da biliyor ki, bunları cân-ı gönülden temenni ediyoruz. Ama belki yapamıyor, belki de hakkıyla hayata geçiremiyoruz. Ümit ederiz ki bu ve benzeri yazılar ya da bu alanda yapılmış dersler sayesinde Allah *subhanehu ve teâlâ* biz Müslümanları ıslah eder ve bizleri güzel ahlak sahibi kimseler kılar. Rabbimizden temennimiz; olabildiği kadar bizleri ahlak-ı cemil sahibi kılması ve elverdiği ölçüde İslamî âdapla bizleri âdaplandırmasıdır. Hiç şüphesiz O, duaları işiten ve onlara en güzel şekliyle icabet edendir.

Kıymetli bacım, işte bu gün sana izah etmeye çalışacağımız konu, bu toplumda yetiştiğimiz için maalesef genelimizin hakkıyla riayet edemediği, en iyilerimizin bile yeterince âdabından uzak olduğu bir mesele olan İslam'ın gülme, şakalaşma ve mizah anlayışı üzerine olacaktır. İnşâallah cahiliyenin üzerimizdeki etkisini kırar ve hakkıyla bu konunun âdabıyla âdaplanırız. Bu sayede ön-

1. *49/Hucurât, 7*

celikle Rabbimizi razı eder, sonrasında da insanlara bu davanın vakûr bir dava olduğunu ve bu davada asıl olanın yılışıklık değil, ciddiyet olduğunu ortaya koyarız. Allah hepimize –İslam'ın her âdap kuralında olduğu gibi– şakalaşma ve gülme konusundaki âdap kurallarına da riayet etmeyi kolay kılsın. (Allahumme âmin)

İslam'da Asıl Olan Ciddiyettir

İslam, hiçbir zaman insanlara somurtkan olmayı, abusluğu, asık ve çatık bir çehreyle insanların karşısına çıkmayı emretmemiştir; aksine güler yüzlülüğü, mütebessimliği ve insanlara, kendilerinin hayrını istediğimizi hissettiren bir çehre ile görünmeyi emir buyurmuştur. Hatta sadaka verecek hiçbir şey bulamayan kimselerin insanlarla karşılaştıklarında onlara güler yüzlü olmalarının, kendileri için sadaka sevabı kazandıran bir eylem olduğunu bildirmiştir.

"Kovandan kardeşinin kovasına (su vb. şeyleri) boşaltman bir sadakadır. İyiliği emretmen ve kötülükten alıkoyman bir sadakadır. Kardeşinin yüzüne karşı güler yüzlü olman bir sadakadır…" [2]

İslam'ın insanlara güler yüzlü ve mütebessim olmalarını emretmesi, asla onların ciddiyetsiz, yılışık ve lakayt davranmasını öngördüğü anlamına gelmez. İslam, ciddiyet dinidir. Onda asıl olan vakardır. Bu nedenle birileri İslam'ın tebessüme, güler yüzlülüğe ve mizaha onay vermesinden hareketle cıvıklığı teyit ettiği zehabına kapılmamalıdır. İslam asla cıvıklığa ve aşırı mizaha müsaade etmemiştir.

Bu gün üzülerek söylemeliyiz ki bazı Müslümanlar, neredeyse tüm oturmalarında, meclislerinde, birlikteliklerinde ve hatta ders gibi çok mühim buluşmalarında bile ciddiyeti elden bırakmış; yerine şakalaşmayı, lakaytlığı ve kahkahayı esas almış durumdadırlar. Bu asla kabul edilemez bir şeydir. Hele birde böylelerinin Rasûlullah'ın da güldüğünü öne sürerek yaptıkları yanlışa delil aramaya kalkışmaları, meseleyi daha da üzücü bir hâle getirmektedir. Doğrudur, Allah'ın Rasûlü gülmüş ve şakalaşmıştır; ama o, hiçbir zaman bunu hayatının temeli, yaşantısının esası, seyr-i sülûkunun medârı yapmamıştır. İnsanlarla bir araya geldiğinde onları neşelendirmek, hüzünlerini yok etmek ve kalplerine sürur sokmak için latifeler yapmıştır. Yoksa hiç kimse Rasûlullah'ın mizah konusunda insanı neredeyse insanlıktan çıkaracak tarzda sınırı aştığını iddia edemez. *"Benim bildiklerimi bilseniz, az güler çok ağlardınız"* [3] diye buyuran bir Peygamber, nasıl olur da hayatının merkezine mizah ve şakalaşmayı koyabilir? O sadece her konumda olması gerektiği gibi davranmış ve bunun bir gereği olarak da ara sıra latifelerle insanların kalbini kazanmayı amaçlamıştır. Ve hamd olsun ki, bunu da en iyi şekilde başarmıştır. Kendisine Rasûlullah'ı *sallallahu aleyhi ve sellem* örnek edinen bir Müslümanın da böyle olması ve hayatının medarına ciddiyeti esas alarak seyr-i sülûkunda vakur bir duruş sergilemesi gerekmektedir. Bu, bizden beklenen asıl ve asîl duruştur. Bunun istisnalarını ve hangi durumlarda gülüp şakalaşacağımızı, yazımızın ilerleyen bölümlerinde inşallah zikretmeye çalışacağız.

İnsanlar, evlatlarını veya maiyetlerinde bulunan kimseleri göregeldikleri bu kültür ve ahlak üzere yetiştiriyorlar. Bizler de bu toplumun fertleri olarak –ister istemez– bu gayr-i İslamî kültür ve ahlaktan etkileniyoruz. Çünkü bizi yetiştiren ebeveynlerimiz, bu toplumun bir parçası olarak yetiştiler.

İslam Denge Dinidir

Her konuda mükemmel hükümler vaz eden dinimiz, şakalaşma ve espri konusunda da en güzel hükümleri vaz etmiş ve insanların bu konuda denge içerisinde olmaları gerektiğini vurgulamıştır. İslam âlimlerimizin belirttiğine göre mizah ve şakalaşma hususunda insanlar üç kısımdır:

1. Biteviye mizaha dalan ve hayatları şakaşamata üzere kurulu olanlar.

2. Şakalaşmayı sevmeyen ve her daim ciddiyeti esas alarak neredeyse hiç latife yapmayanlar.

3. Orta yollu olup yeri geldiğinde şakalaşan, yeri geldiğinde de ciddi olanlar.

Allah Rasûlü'nün hayatını inceleyenler, onun son maddede ifade edildiği gibi yeri geldiğinde şakalaşan, yeri geldiğinde ise ciddi olan bir şahsiyet olduğunu görürler. O, hayatını denge üzere kurduğu ve her işinde orta yollu olduğu için şakalaşma ve mizah hususunda da bu den-

2. Tirmizi. Ayrıca bkz. El-Edebu'l-Müfred, 891.

3. Buhari, Müslim.

geyi korumuş ve ortamın gerektirdiği şey neyse onunla amel etmiştir.

Ebu Hureyre *radıyallahu anh* anlatır:

"Bir defasında Rasûlullah'a.

– Ey Allah'ın Rasûlü! Sen bizimle şakalaşıyorsun? dedim.

Bunun üzerine Rasûlullah.

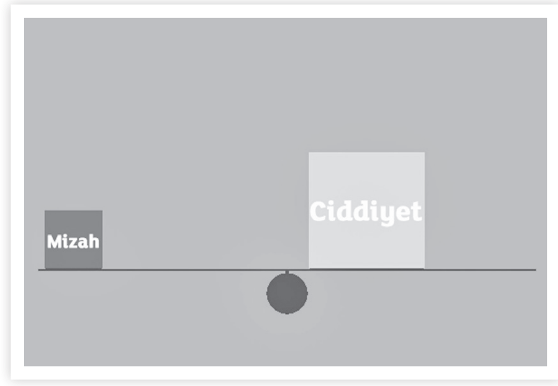
– Doğrudur, ancak ben, haktan başka bir şey söylemem, buyurdu." [4]

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*, herhalde Allah Rasûlü'nün konumu itibariyle hiçbir surette şaka yapmaması gerektiğini düşünmüştü; bu nedenle de sorusunu, şaşkınlığını ortaya koyan bir tarzda sordu. Allah Rasûlü ise bu cevabıyla ona, insan olmanın bir gereği olarak kendisinin de şakalaştığını; ama her işinde olduğu gibi bu işinde de *'doğruluk'* ilkesi ile hareket ettiğini bildirdi.

Bildiğimiz üzere Allah'ın Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, bizler için hayatın her alanında örnektir. Rabbimiz onu, yaşantımızın her noktasında örnek edinelim diye numune-i imtisal kılmıştır. Yememizde, içmemizde, oturmamızda, kalkmamızda, gelmemizde, gitmemizde hâsılı her şeyimizde o, bizlere en ideal örnektir. Yine bunun gibi o, bizlere bir baba, bir imam, bir komutan, bir lider, bir eş, bir öğretmen, bir arkadaş olarak da eşsiz bir modeldir. Yani o, bizim için hayatın her alanında, her lahzasında ve her konumunda örnek alınacak bir *'numune'*dir.

"Andolsun, Allah'ın Rasûlü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman ve Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır." [5]

Bu ayette Rabbimiz, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* bizler için mutlak anlamda bir numune olduğunu ve onun her yönüyle bizlere örneklik teşkil ettiğini bildirmiştir. Rabbimizin, "Allah'ın Rasûlü'nde sizin için güzel bir örnek vardır" buyurarak Rasûlullah'ın bir yönünü kayıtlandırmaması, onun her yönüyle bizlere örneklik edeceğinin bir delilidir. Bu nedenle onu her şeyde örnek kabul etmek gerekir. Konumuzla alakalı olarak söyleyecek olursak; Efendimiz mizah, şakalaşma ve espri konusunda da bizlere örnektir. Onun bu

konudaki örnekliği vasat bir çizgide olup yeri geldiğinde şakalaşmak, yeri geldiğinde ise ciddi olmak şeklinde ortaya çıkmıştır. Bizlerin de böyle olması ve hayatı tadında yaşayarak orta bir kıvamda latifeleşmeyi bilmesi gerekmektedir. Ne birilerinin yaptığı gibi hayatın her alanını şakaya vurmalı, ne de bazılarının takındığı gibi her yer ve ortamda somurtkan bir tavır takınmalıyız. Aksine Rasûlullah gibi orta yollu olmalıyız.

Bu gün bazı Müslümanlar, ne yazık ki Rasûlullah gibi orta yollu olmak yerine her ortamlarını gırgır ve şamataya çevirmekte, ciddi yerlerde bile şaka ve esprilerle ortamların vakarını bozmaktadırlar. Âlimlerin meclislerinde, büyüklerin sohbetlerinde veya bilgi teatisi yapılan ilim halkalarında bile maalesef ki beş dakika olsun ciddi bir şekilde duramamaktadırlar. Ne âlim tanımaktalar, ne de büyük! Böyle olduğu için hem genel itibariyle insanların hem de ciddiyeti prensip edinmiş Müslümanların gözünden düşmektedirler. Onların bu hâlini gören sıradan kimseler ise, öncelikle onların zatlarından, sonrasında ise onların üzerinde bulunduğu yol ve akideden teberri ediyorlar. Bu davranışın kendimize ve akidemize zarar getirdiğini göz önüne alarak Allah için daha ciddi olmalı, daha vakur bir şekilde insanların içerisine çıkmalıyız.

Bu ahlakın kadınlarda daha yoğun bir şekilde tebellür ettiği kulağımıza gelen bilgiler arasında. Davet ve tebliğ sahasında bir şeyler yapmaya çalışan ciddi bacılarımızın en çok şikâyetçi olduğu konulardan bir tanesi, ne yazık ki bu mevzu. Müslüman bazı kadınların her ortamda aşırı derecede mizah ve espri yaparak işin cılkını çıkarması, sürekli şakalaşmalar ve aşırı derecede gülmelerle ortamların maneviyatını bozmaları tebliğ ve davet ile meşgul olan bacılarımızı oldukça rahatsız etmektedir. Onların bu olumsuz tavırları, kendileriyle bir arada bulunmama gibi

4. Tirmizi
5. 33/Ahzab, 21

bir olumsuz sonucu doğurmaktadır. Hele bir de bu tür bacıların aynı tavırlar içerisinde tebliğ ve davet ortamlarında yer almaları, bizi gözlemleyerek kim olduğumuzu öğrenmek isteyen ve bizlere not verecek olan insanların zihninde çok kötü bir imaj bırakıyor. Hakkımızda olumsuz kanılara varmalarına neden oluyor.

Ey bacım! Eğer sende de zikrettiğimiz şeylere benzer bazı hasletler varsa, hiç durma hemen onları terk etmeye çalış ve örneğin Muhammed *aleyhisselam* gibi vasat bir insan olma yolunda gayret et.

Şakalaşma Âdabının Kuralları

Üstte de dediğimiz gibi, her konuda mükemmel hükümler koyan dinimiz, şakalaşma ve espri konusunda da en güzel hükümleri va'z etmiş ve biz Müslümanların nasıl bir espri anlayışına sahip olması gerektiği noktasında yolumuzu aydınlatmıştır. Âlimlerimizin belirttiğine göre bu hükümlerden bazıları özetle şunlardır:

1. Yaptığımız şaka, latife veya espriler, içerisinde asla Allah'ın isimleri, ayetleri, Peygamberleri ve İslam'ın değerleri ile alay etmeyi barındırmamalıdır. Bu gün bazı insanların şakaları maalesef bu türdendir. Adam şaka yapıp insanları güldüreceğim derken, bir anda Rabb'inin ayetlerini veya O'nun değer atfettiği şeyleri ayaklar altına almakta ve farkında olarak veya olmayarak *'mukaddesât'* ile alay eder bir pozisyona düşmektedir. Bu tür bir şaka, ne niyetle ve hangi maksatla yapılırsa yapılsın küfürdür ve insanı dinden çıkartır. Rabbimiz bu hususla alakalı olarak şöyle buyurur:

"Andolsun, onlara (Tebuk gazvesine giderken söyledikleri o alaylı sözleri) soracak olsan, elbette şöyle diyeceklerdir: 'Biz sadece eğlenip şakalaşıyorduk.' De ki: 'Allah ile O'nun ayetleri ile ve Rasûlü ile mi alay ediyorsunuz? Özür dilemeyin. Siz iman ettikten sonra gerçekten kâfir oldunuz…' " [6]

İmam Taberî'nin naklettiğine göre bu ayetin nüzul sebebi şu olaydır: *"Tebuk gazvesinde bir adam:*

– Bizim şu Kur'an okuyanlarımız kadar midelerine düşkün, dilleri yalancı ve düşmanla karşılaşma esnasında korkak kimseleri görmedim, dedi. O mecliste bulunan bir adam da:

– Yalan söylüyorsun; sen bir münafıksın! Seni Rasûlullâh'a haber vereceğim, dedi. Bu haber Rasûlullâh'a ulaştı ve bunun üzerine bu ayetler indi." [7]

Bu rivayete göre bu sözleri sarf eden kimseler, sahabenin âlimleriyle –ki âlimler bu dinin önemli makamlarından birisini temsil etmektedirler– alay ettikleri için imanlarından sonra kâfir olmuşlardır.

İşte bunun gibi bir insan, bu dinin mukaddes kabul ettiği, önemli saydığı veya değer atfettiği herhangi bir şeyi alay konusu edinirse kesinlikle dinden çıkar ve bu konuda niyetine itibar edilmez; zira bu dinde alay konusu edilecek hiçbir şey yoktur.

Bu gün bazı Müslümanlar, ne yazık ki Rasûlullah gibi orta yollu olmak yerine her ortamlarını gırgır ve şamataya çevirmekte, ciddi yerlerde bile şaka ve esprilerle ortamların vakarını bozmaktadırlar.

Bu gün bazı insanlar şaka ve mizahlarında dinin önem atfettiği şeyleri konu ediniyor ve bu sayede –Allah muhafaza– imanlarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar. Adam başlıyor konuşmasına *'Bahçeye bir inek, bir de hoca girmiş…'* diye bu söz ile İslam âlimlerinin kadr-i kıymetini ayaklar altına almasının yanı sıra, onları –hâşâ– ineklerden daha fazla yiyen, boğaz düşkünü insanlar olarak lanse ediyor. Ve yine adam başlıyor sözlerine *'Şu bizim çarşaflılar var ya…'* diye, nihayetinde sözlerini *'Kara Fatmalar'*, *'öcüler'* veya *'böcüler'*le bitiriyor. *'Şu bizim sakallılar var ya…'* diye açıyor ağzını, *'Keçi sakallılar'*la noktalıyor sözünü. Tüm bunlar çok tehlikeli şeylerdir ve her an insanın ayağını kaydırabilir. Bir Müslüman gafleten böyle bir şaka yapacak olsa önce ikaz edilir, eğer tekrar ederse küfrüne hükmedilir. İş, işte bu kadar tehlikelidir.

2. Yaptığımız şaka ve espriler asla bir günahı içermemelidir. İçerisinde bir günah barındıran her türlü şakalar, İslam'da haramdır ve asla caiz değildir. Ebu Hureyre'nin *radıyallahu anh* hayreti üzerine Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* verdiği cevap aslında bunun delilidir:

6. 9/Tevbe, 65-66

7. Tefsiru't-Taberi, 6/172 vd.

"Ben, haktan başka bir şey söylemem!"

Müslümanlar da, tıpkı önderleri olan Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gibi şakalaşmalarında haktan başka bir şey söylememeli, yalan türü insanların güvenini zedeleyecek yollara asla tevessül etmemelidirler. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Veyl olsun, insanları güldürmek için konuşup yalan söyleyene! Veyl olsun ona, veyl olsun ona!" [8]

Mizahlarında yalanı terk edip, şaka yere bile olsa bir günah ile latife yapmayanlara, cennetin ortasında bir köşk verileceği vaad edilmiştir. Ve bu vaade Peygamber Efendimiz kefil olmuştur.

"Ben, haklı bile olsa çekişip didişmeyen kimseye cennetin kenarında bir köşk verileceğine kefilim. Şakadan bile olsa yalan söylemeyen kimseye cennetin ortasında bir köşk verileceğine kefilim. İyi huylu kimseye de cennetin en yüksek yerinde bir köşk verileceğine kefilim." [9]

3. Yaptığımız şakalar asla ahlakı, mürüvveti ve mümin kişiliğimizi zedeleyen türden şakalar olmamalıdır. Ahlaka halel getiren, mürüvveti zedeleyen ve insanın ağzını bozan şakalar şaka değil, şaklabanlıktır. Bazı kardeşlerimiz şaka yapayım derken, ağza alınmayacak sözler sarf ediyor, küfürler ediyor veya belden aşağı fıkralar anlatarak karşı tarafı güldürmeye çalışıyorlar. Bu nasıl bir ahlak, nasıl bir mizah anlayışıdır! Hiç, bir Müslümana yakışır mı? İnsanlara hoş vakit geçirtelim diye kişiliğimizden taviz verebilir miyiz? Bir Müslüman asla böylesi şaklabanlıklara, soytarılıklara kalkışmamalı, edep ve ahlakını korumalıdır.

4. Yaptığımız şakalar kesinlikle bir mümini korkutma formatında olmamalıdır. Bir mümini korkutan her türlü şaka bizzat Rasûlullah'ın dili ile haram kılınmıştır. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Bir Müslümanın, bir Müslümanı korkutması helal değildir." [10]

"Sizden biriniz silâhını (çıkarıp) din kardeşine işaret etmesin. Çünkü o bilmez, belki şeytan silâhı elinden çeker de, bu yüzden cehennemin bir çukuruna yuvarlanıverir." [11]

"Bir kimse kardeşine –Velev bu kardeşi ana baba bir öz kardeşi bile olsa– bir demirle işaret ederse, elinden onu bırakıncaya kadar melekler ona lânet eder." [12]

Bu gün bazı Müslümanlar, samimi oldukları arkadaşlarının parasını, kimliğini, cüzdanını, telefonunu ve benzeri eşyalarını saklıyor, bir metasını kaybederek onun endişeye kapılmasına neden oluyorlar. Veya arabayı üzerine sürüyor, polis numarası yapıyor, yüksekten düşürecekmiş gibi iteliyor, ansızın ışıkları söndürüyor ve buna benzer bir takım şakalarla kardeşlerini korkutuyorlar. Bunlar asla İslam'ın öngördüğü mizah anlayışıyla bağdaşmaz. Bir Müslümanın –nefsine hoş gelse bile– bu tarz şakalar yaparak kardeşlerini korku ve endişeye sevk etmesi helal değildir. Edep sahibi Müslümanların bu tarz şakalaşmalardan uzak durmaları gerekmektedir.

5. Yaptığımız şaka ve espriler asla bir hakkın ihlaline neden olmamalı, haram olan bir şey şaka nedeniyle helale dönüştürülmemelidir. Bu gün buna *'kesik atma'* denilmektedir. Kesik atmak, bir müminin malını şer'î bir hak olmaksızın zimmete geçirmek demektir ki, karşı tarafın rızası söz konusu değilse kesinlikle haramdır. İslam'da kat'î surette yasaklanmış bir âdettir. Bazı Müslümanlar, kardeşlerinde gördükleri saat, kalem, yüzük, tesbih ve benzeri güzel şeyleri önce istemekte, ardından da *'Kesik attım!'* diyerek o eşyalara el koymaktadırlar. Bu, biraz önce de dediğimiz gibi asla caiz değildir. Bazı kardeşlerimiz, maalesef ki bu kötü âdete müptela olmuş durumdadırlar. Özellikle erkeklerde bu âdet çok yaygın vaziyettedir. Bayanlar arasında da nispeten mevcuttur.

---

8. *Ebu Dâvud, Ahmed, Beyhakî.*
9. *Ebu Dâvud, Tirmizi.*
10. *Ebu Dâvud, Tirmizi.*
11. *Buhari, Müslim.*
12. *Müslim*

Yaptığımız şakalar asla ahlakı, mürüvveti ve mümin kişiliğimizi zedeleyen türden şakalar olmamalıdır. Ahlaka halel getiren, mürüvveti zedeleyen ve insanın ağzını bozan şakalar şaka değil, şaklabanlıktır.

Bir Müslümanın ne yapıp edip alışkanlık hâline getirdiği bu şe'ni hastalığı terk etmesi gerekmektedir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bu konuda şöyle buyurur:

"Sizden biriniz kardeşinin asasını, ister oynama amaçlı, ister ciddiyetle asla almasın/zimmetine geçirmesin! Kardeşinin asasını alan, derhal asasını geri ona versin." [13]

6. Yaptığımız şaka ve espriler uygun vakitlerde yapılmalıdır. Unutmamak gerekir ki, her vakit espri için elverişli ve uygun bir vakit değildir. Kimi insanlar vardır ki, bir sıkıntısı sebebiyle morali bozuktur. Bazılarının derdi, kederi vardır. Bazıları önemli bir yakınını kaybetmiştir. Bazıları da belki eşleri ile tartışmıştır, sıkıntıdadır. Eğer sürekli espri derdinde olur, insanların ruh hallerini anlamaz ve sanki ortalık güllük gülistanlıkmış gibi davranırsak her an kendimizin moralinin bozulması gibi bir durumla karşı karşıya kalabiliriz. Böylesi durumda da kendimizden başkasını kınamamalıyız.

7. Yaptığımız şaka ve espriler uygun mekânlarda yapılmalıdır. Bilinmelidir ki her mekân, şaka şamata mekânı değildir. Bazı meclisler ciddiyet ister. Oralarda ağır başlı ve vakur bir şekilde durmayı bilmelidir Müslüman. Eğer bu meclislerde de cıvık davranmayı sürdürürse, insanların gözünden düşer, değerini kaybeder, ağırlığını yitirir. Cenaze evleri, hasta yakınlarının yanları, mescidler ve ilim meclisleri gibi yerler, hep ciddiyetin öne çıktığı yerlerdir. Müslüman, özellikle bu tür yerlerde çok daha hassas olmalıdır. Her şeyi yerli yerinde yaparak insanların halet-i ruhiyelerine göre hareket etmelidir. Böyle yaparsa sünnete isabet ederek hareket etmiş olur.

8. Yaptığımız şaka ve espriler uygun insanlara yapılmalıdır. Şakalarımızda zaman ve mekân faktörü ne kadar önemli ise, insan faktörü de o kadar önemlidir. Her insan şakayı kaldırmayabilir. Kimi insanlar, yapıları gereği şakadan hoşlanmaz, esprileri kaldırmazlar. Kendilerine şaka yapanlara karşı anında farklı tepkiler verirler. Kimi zaman da tepkileri normalin çok üzerinde olur. Karşı tarafa beklenmedik bir şok yaşatabilirler. Böylesi vasıflarıyla öne çıkmış birileri varsa onlara şaka yapma noktasında çok hassas olunmalıdır. Yine âlimler, yaşlılar, kadr-i kıymeti büyük insanlar ve ciddiyetiyle tanınan insanlar, şakalaşmalarda çok dikkatli davranılması gereken insanlardır. Müslüman, her insana yapısına göre davranmayı becerebilen bir kişi olmalıdır. Bu da sünnettendir.

Buraya kadar zikrettiğimiz şakalaşma ilkeleri, her Müslümanın mizah ortamlarında titizlikle riayet etmesi gereken kurallardandır. Bir Müslüman her insana şaka yapabilir. Büyük âlimlere bile şaka yapmakta bir beis yoktur; ama bu, kıvamında, tadında ve dozunda olmalıdır. Her şey tadında ve dozunda güzeldir. İnsana lezzet veren şeker bile fazla kullanıldığında çayı içilmez hâle getirir. Bu nedenle şakalaşmalarımızdaki orantıyı çok iyi ayarlamalı ve esprilerimizi miktarınca yapmalıyız.

Değerli bacım, buraya kadar genel olarak erkeği ve kadınıyla bütün Müslümanların dikkat etmesi gereken bazı *'mizah âdabı'* kurallarına temas etmeye çalıştık. Burada zikrettiğimiz şeylerin haricinde de elbette dikkat edilmesi gereken bir takım ilke ve kurallar mevcuttur. Sen bunları âdab-ı muâşeret kitaplarından araştırarak öğrenebilirsin. Bir sonraki yazımızda Allah izin verirse Rasûlullah'ın, ashabının ve selefin büyüklerinden bazılarının şakalarından örnekler vererek İslam'ın şakalaşmayı büsbütün yasaklamadığını, aksine buna bir sınırlama getirdiğini vurgulamaya çalışacağız; ardından da gülmeyle alakalı bazı noktalara temas ederek Müslümanın cıvık bir yapıya sahip olmaması gerektiğinin altını çizmeye gayret edeceğiz.

Rabbim imkân verirse bir sonraki yazımızda tekrar buluşmak dileğiyle, fî emânillâh…

13. *Tirmizi*

ozcanyildirim@tevhiddergisi.net | ÖZCAN YILDIRIM

Nifak Hareketi'nin Mengene İçinde Kalışı: Ahzab Savaşı

İslami bir cemaat hedeflerini nitelik bakımından en uç olarak belirlemelidir. Bu hedef belirlendikten sonra hangi konjonktürde olursa olsun bu hedeften sapmaması gerekmektedir. Araçlar meşru çerçevede değişebilmeli, fakat amaçlar ve ilkeler asla değişmemelidir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla…

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun…

Bir önceki yazımızda Ahzab Savaşı'ndan çıkardığımız derslere değinmeye çalışmıştık. Bunlardan birinin münafıkların İslam davasına karşı güvensiz olduğunu belirterek, bugün Müslüman topluluklar içerisindeki bireyler açısından güvenin önemine temas etmiştik. Daha sonra hem davanın hem de bireyin selameti açısından önemli bir mesele olan ilkeler üzerinde sebat etmenin önemini anlatmaya çalışmıştık.

Bu yazımızda da Ahzab Savaşı'nda göze çarpan bir kaç hususa daha değinmeye çalışacağız inşaallah.

3. Hedefin İslami Hareket Açısından Önemi

Ahzab Savaşı, İslam tarihindeki en zor ve keskin virajlardan bir tanesi olmuştur. Çok uluslu güçlerin saldırısı karşısında kıtlığın olması sahabeleri zorlamış, o gün bir çoğu açlıktan karnına taş bağlamıştı. Allah Rasûlü de *sallallahu aleyhi ve sellem* iki taş birden bağlamış ve canhıraş bir şekilde hendek kazıyorlardı. İşte böylesi olumsuzluklarla çepeçevre kuşatılan İslam ordusuna bir engel daha çıkmıştı. Hendeğin kazılmasını engelleyen koca bir kaya… Kaya, çölde yaşayan Araplar için en büyük engelin simgesi hâline gelmişti. Ashabın moralleri bozulmuştu… Çünkü zaman dar ve düşman yaklaşıyordu. Savunma cihadı için de hendek kazılması elzem bir şeydi. İşte böyle büyük handikapların olduğu bir atmosferde Allah Rasûlü'ne durum haber verilmiş ve kayaya vurmaya başlamıştı. Her vuruşunda tekbir getirip bir fetihten, bir imparatorluğun çöküşünden bahsediyordu. Her vuruşunda kaya da parçalanıyordu. Kalbi ferahlayan ve hedeflere kilitlenen müminlerdi. Onlar önderlerinin kendilerine çizdiği

hedefe gözlerini dikmiş, bütün olumsuzlukları hedef potasında eritmişlerdi.

Fakat münafıklar için böyle değildi. En küçük olumsuzluğunu dillerine dolayan ve bunu mizah malzemesi yapıp, gündem manşetlerine taşıyan bu küçük hedefli insanlardan ne beklenirdi ki? Büyük analistler(!) yine derin analizlerine şöyle soyunmuşlardı:

"Onun söyledikleri size tuhaf gelmiyor mu? Biz burada güven içinde tuvalete dahi gidemezken, o kalkmış sizlerin, Kisra ve Kayser'in hazinelerine konacağınızı vadediyor. Sizler burada düşman korkusundan hendek kazarken, Muhammed, Yesrib'ten Hire'nin saraylarını, Kisra'nın şehirlerini gördüğünü, yakında bu yerlerin fethedileceğini müjdeliyor. Bütün bunlar, boş şeylerdir boş! O sizi kandırmaktan başka bir şey yapmıyor." [1]

Olaya dikkatli baktığımızda Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabını nasıl bir rahle-i tedristen geçirdiğini görebiliriz. O, hareketin her merhalesinde onlara hedeflerini hatırlatarak motivasyonlarını korumalarını onlara telkin etmiştir.

Sahabe, vahyin öğretilerini Rasûlullah'tan *sallallahu aleyhi ve sellem* alırken içerisinde Rabbani bir terbiye vardı. O da, bir hedef doğrultusunda hareket etmekti.

Daha ilk indirilen ayetlere baktığımızda Allah, Rasûlü'ne ve sahabesine bu mesajı veriyordu. İlk inen ayetlerin içerisinde en çok vurgu yapılan kavram, hiç şüphesiz ahiret kavramı idi. Dolayısıyla gözlerin dikileceği, kalplerin odaklanacağı yer, hangi şartlarda olursa olsun ahiret olmalıydı. Çünkü kişinin ve toplulukların/cemaatlerin motivasyonu ve sağlıklı projeler geliştirip bu yönde adım atabilmesi için bu elzemdir. Allah ve Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* bunu daha yolun başında önlerine koymuştu.

Mekke'de daha yolun başında iken işkence gören ve işkenceden ilerisini düşünemeyen sahabelerine daima ilerideki hedefleri anlatıyordu. İşte bunlardan biri de Habbab'a söyledikleri idi.

"Habbab bin Eret Kabe'nin gölgesinde örtüsüne bürünmüş oturan Peygamber'in yanına geldi; 'Allah'a bizim için dua buyurmaz mısın?' dedi. Peygamber yüzü kıpkırmızı hâlde doğruldu, şöyle buyurdu: 'Sizden önceki ümmetlerde bir adam demir tarakla taranır ve sinirleri kemiğinden sıyrılırdı da bu işkence onu dininden döndürmezdi. Testere başının saç ayrımına konur ve iki parçaya bölünürdü; bu da o adamı dininden döndürmezdi. Allah muhakkak bu dini tamamlayacaktır. San'â'dan kalkan yolcu Hadramevt'e içinde Allah korkusundan başka hiç bir korku olmadan gidebilecek.' " [2]

Allah da müminlere hedef olarak cennetleri, cennetlerin içinden de çatısı Rahman'ın arşı olan Firdevs'i göstermiştir.

"Cennette yüz derece vardır. Her bir derecenin diğer derece ile arası, sema ile arz arası kadar geniştir. Firdevs bunların en yukarıda olanıdır. Cennetin dört nehri buradan çıkar. Bunun üstünde Arş vardır. Allah'tan cennet istediğiniz vakit Firdevs'i isteyin." [3]

Herhangi bir ihtiyacımız söz konusu olduğunda emirden izin alınması gerektiğini, velev ki önem atfetmediğimiz bir mesele olsa dahi müminlerin özelliği olan bu tavrı ortaya koymamız gerektiğini biliyor, fehmediyor ve bu şekilde amel ediyorsak işte bu, Kur'an'da övülen davranışın ta kendisidir.

Allah Rasûlü'nün hedef konusunda sahabesini eğitirken görmekteyiz ki Mekke'de özellikle ve daha çok sabredip kazanacakları ahiret yurdunu, Medine'de daha çok zamanın en büyük imparatorluklarının fethedileceğini hedef olarak önlerine koymuştur.

Buradan şunu anlamalıyız ki, İslami bir cemaat hedeflerini nitelik bakımından en uç olarak belirlemelidir. Bu hedef belirlendikten sonra hangi konjonktürde olursa olsun bu hedeften sapmaması gerekmektedir. Araçlar meşru çerçevede değişebilmeli, fakat amaçlar ve ilkeler asla değişmemelidir.

Hedef doğrultusunda başa gelen ne olursa olsun sabredilmelidir. En önemlisi de Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* çevresindeki münafıkların propagandasını aratmayan kimselerin hedef ile ilgili alaycı tavırları, şüpheleri, olumsuz propagandalarına aldırış edilmemelidir. O gün sahabe nasıl kulak arkası edip önlerindeki hedefe kilitlenmişler ise, bugün de aynı menhec işletilmelidir. Gü-

1. *Vahidi, İbni Kesir El-Bidaye*
2. *Buhari*
3. *Tirmizi*

nümüzün hasta kalpli insanlarının söylemlerine asla iltifat dahi edilmemelidir. Onlar daha çok kendi gevşekliklerini, bu davaya karşı olan atıllıklarını meşrulaştırmak için bir çuval dolusu lafla moral bozmaya çalışmaktadırlar.

Hususen şu ayet bizlere bu yolda net bir rota çizmektedir:

"Sabredip ayetlerimize kesin olarak inandıkları zaman, içlerinden emrimizle doğru yola ileten önderler çıkardık." [4]

Anlattıklarımız ve sonrasında getirdiğimiz ayetten hareketle şunu diyebiliriz ki;

1. İslami hareketin hedefinin en başında belli olması,

2. Hedefin niteliği en son nokta olması,

3. Hedefe giderken yol arkadaşlarının sabırlı, azimli ve yakin sahibi kimseler olması gerekir.

Hususen ayette de sabır ve yakine işaret edilmesi bizleri bu kanaate götürmektedir. Bu yolda sabrı kuşanamayan, inandığı davanın mevcut şartlarda üstün geleceğine inanamayan veya ümitsiz olan kimselerle hedefe ulaşılması, imamet elde edilmesi imkansızdır.

Tıpkı Şeyhu'l İslam İbni Teymiyye'nin *rahimehullah* dediği gibi: *'Dinde imamet, ancak sabır ve yakîn ile elde edilir.'* [5]

4. İzin Almak Mümin'in, İzin Almamak Münafığın Alametidir

Ahzab gününde münafıkların hasletlerinden bir tanesinin ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu da, Müslümanlar toplu bir iş üzere iken kendi şahsi menfaatleri, gevşeklikleri ve korkaklıkları dolayısıyla izin almadan çekip gitmeleri veya sıvışmalarıdır.

'Müslümanların her bir meselede emirlerinden izin almaları da onlara has bir alamet-i farikadır. Münafıkların ahlakı ise, itaat edecekleri bir iş ile emrolunmadan önce bir yolunu bulup sıvışmaktır.

Hendek gününde Müslümanlar, yapacakları herhangi bir işte Rasûlullah'tan izin alıyorlardı. Münafıklar ise izinsiz olarak kaytarıp sıvışıyorlardı. Allah bu konuyla ilgili olarak bin dört yüz yıldan uzun süredir okunan bir ayet inzal buyuruyor:

"Müminler, ancak Allah'a ve Rasûl'üne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Peygamber ile toplu bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Rasûlüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikaten Allah'a ve Rasûl'üne iman etmiş kimselerdir…." [6]

Bir sonraki ayette münafıkların hâli bildiriliyor. "...İçinizden, birini siper edinerek sıvışıp gidenleri muhakkak ki Allah bilmektedir…" [7]

Öyleyse bu, Hendek gününde yüce Allah'ın, müminler ile münafıkları birbirinden ayırdığı özelliklerden birisidir. Bu ölçüyü olduğu gibi kendi hayatımızda da tatbik etmemiz mümkündür.

Emire itaat anlayışımız eğer verilen emri zahiren ve batınen teslimiyet ve içtenlikle kabul edip yerine getirmekse bu, müminlerin itaat anlayışıdır. Bununla beraber herhangi bir ihtiyacımız söz konusu olduğunda emirden izin alınması gerektiğini, velev ki önem atfetmediğimiz bir mesele olsa dahi müminlerin özelliği olan bu tavrı ortaya koymamız gerektiğini biliyor, fehmediyor ve bu şekilde amel ediyorsak işte bu, Kur'an'da övülen davranışın ta kendisidir. Öbür türlü davranış ise yüce Allah'ın Kur'an'da yerdiği ve münafıkların alamet-i farikası olan özelliklerden olan başı buyrukluk, izin olmadan hareket etmek, emirleri umursamamak, kaytarmak ve sıvışmaktır.' [8]

Nur Suresi'ndeki *'Emri'n Cami'în'/ "…toplu bir iş üzerendeyken…"* ifadesi dikkat çekicidir. Bura-

Baka / Yapa / Gide / Gele / Tuta BİLİR MİYİM?

4. *32/Secde, 24*
5. *İbni Kayyım Medaricu's Salikin'de Şeyhu'l İslam'dan duyduğunu nakleder.*
6. *24/Nur, 62*
7. *24/Nur, 63*
8. *Ebu Hanzala Hoca'mızın Müslümanların Emirlerine Karşı Sorumlulukları isimli kitabının 60-62. sayfalarına bakılabilir.*

Nur Suresi'ndeki 'Emri'n Cami'în'/ "... toplu bir iş üzerendeyken..." ifadesi dikkat çekicidir. Burada kullanılan kelime 'cemaat hâlinde ortak bir iş' manasına gelmektedir. Demek ki, ortak çalışma sahalarında bireylerin yönetimden bağımsız bir şekilde başına buyruk hareket etmeleri ayet ile yerilmiştir.

da kullanılan kelime *'cemaat hâlinde ortak bir iş'* manasına gelmektedir. Demek ki, ortak çalışma sahalarında bireylerin yönetimden bağımsız bir şekilde başına buyruk hareket etmeleri ayet ile yerilmiştir. Bunun da münafıklar üzerinden örneklendirilmesi ve tam zıddına da müminlerin ahlakının nasıl olması gerektiğinin anlatılması iki taife arasındaki ayırıcı çizgilerden birisini gözler önüne sermiştir.

Allah *subhanehu ve teâlâ* bu olayları yaşatmış ve örneklendirmiş ki, ümmete bayraktarlık yapacak cemaatlere ve tebâlarına emsal olsun. Her ne kadar Kur'an'ın koyduğu bu emsaller, kıstaslar bugün gereksiz görülüp, aşırı bulunsa da bu, Rabbani terbiyenin esaslarından bir tanesidir.

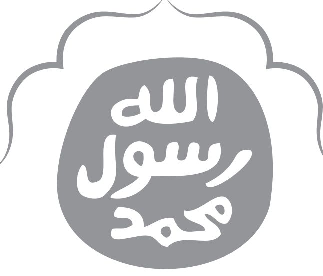
Asrımızda bunları gündeme getirip, bu kıstasları hayatın yaşanılması gereken bir parçası olduğu anlatıldığında, Kur'an'ın ibadî olarak telakki ettiği bu ilkenin gereksiz, sofimeşrep, aşırılık olduğuna kanaat edenlere şahit olmaktayız ki. Bunu Kur'an'ın terbiye ve menhec vadisinden fersah fersah uzak olan bu tip kimselere anlatmak da bir hayli güçtür. Çünkü yaşadıkları kültür emperyalizmi onlara emirlere karşı her alanda *'free'* yaşantıyı empoze etmiştir. Halbuki bu hafife alınıp, karşısındakini sofimeşrep olmakla yerecek bir mesele değildir. Bilakis Kur'an'ın derk-i esfel ehli dediği güruhun özelliği olarak bizlere anlattığı bir meseledir.

Bundan dolayı cemaat bünyesinde hareket eden bireylerin sosyal hayatlarındaki bir takım tasarruflarında mutlaka izin almaları gerekmektedir. Bu durum; bir sefere gitmek, mülkiyet satın almak, kendi hayatı ile ilgili bir takım yeniliklere girişmek, verilen bir görevi bir engelden dolayı yapamamak, cemaate taalluk eden işlerde başka bir kardeşine nasihatte bulunmak, husussi bilgileri alakasız kimselere anlatmak veya örnekleme yapmak vb. durumları kapsamaktadır. Bunları sadece bir sefere gitme olarak algılayıp diğer alanlar boş verildiği takdirde cemaat bünyesinde hareket etmenin bir anlamı kalmayacaktır. Herkesin kendi başına buyruk bir şekilde hayatta dilediği gibi tasarruf etmesi, herkesin birbirine karşı ehliyet sahibiymiş gibi bilgiler saçması veya nasihat etmesi aynı bedendeki uzuvların farklı hareket etmesi kadar imkansız bir şeydir. Cemaat ise, herkesin akide ve menheclerinin bir olduğu, aynı doğrultuda aynı bakış açısında olan bir yapıdır. Olaylara baktıkları pencere aynıdır, aynı olması gerekir. Aksi hâlde bu durum bir cemaatin içerisinde herkesin kendi başına cemaat olduğu yapı hâline gelir… Allah'tan selamet isteriz.

'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun' duamız ile…

enesyelgun@tevhiddergisi.net | Enes Yelgün

Genel/Açık Davet Döneminin Başlangıcına Dair Bazı Dersler

Tüm meselelerde olduğu gibi burada da bizim için en güzel örnek Peygamberlerdir. Onlar korkularını bastırmak, gizlemek yerine zayıflıklarını Rabblerine arz etmişler, O'na sığınıp O'ndan yardım talep etmişlerdir. Korkularını hayra çevirmek için Rabblerinin gösterdiği yola tabi olmuşlardır.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam, O'nun *subhanehu ve teâlâ* Rasûlü'ne olsun.

Genel davet emrini alan Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* ruh hâlini bize göstermesi açısından şu iki rivayet dikkat çekicidir:

Ali *radıyallahu anh* şöyle buyurdu:

Allah Rasûlü'ne *sallallahu aleyhi ve sellem* Şuara suresi 214-215. ayetler inince o şöyle dedi:

"Bu tebliği önce kavmime yapmam hâlinde hoşuma gitmeyecek şeyler ile karşılaşacağımı bildiğim için sustum ve tebliğde bulunmadım. Ama Cebrail bana geldi ve şöyle dedi:

'Ey Muhammed Rabbinin sana emrettiğini yerine getirmezsen seni ateş ile azaplandırır.'

Bunun üzerine Rasûlullah beni çağırarak yemek hazırlamamı ve Abdulmuttaliboğullarını yemeğe davet etmemi söyledi." [1]

İbni Ebi Hatim de tefsirinde yine Ali'den *radıyallahu anh* şöyle rivayet eder:

"Önce en yakın akrabanı uyar" ayeti inince Allah Rasûlü bana yemek hazırlamamı ve Haşimoğullarını davet etmemi emretti. Yemek sonrasında da söz alarak şöyle dedi:

"Benim borcumu kim öder ve benden sonra ailemin idaresini kim yürütür?"

Korku Terbiye Edilmediğinde Kişiyi İslam Davasına Hizmet Etmekten Alıkoyan Bir Duygudur

İnsanoğlunun fıtratında var olan duygulardan

1. *Beyhaki, Delail*

birisi de korkudur. İnsan bir şeyleri sevmek, bazı şeyleri ummak zorunda olduğu gibi kişinin birtakım hususlardan da korkması kaçınılmazdır. Bahsettiğimiz hakikat tüm insanlığı kapsadığından ötürü Peygamberler de bu hâle dahildir. Onları bazen davet sırasında karşılaştıkları ya da karşılaşacakları sıkıntılar ürkütmüş bazen de bu hususların dışındaki olaylarda korkuları açığa çıkmıştır.

"Musa korka korka, (etrafı) gözetleyerek oradan çıktı. 'Rabbim! Beni zalimler güruhundan kurtar.' dedi." [2]

"Musa dedi ki: 'Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum.' " [3]

"(Ey Muhammed!), Sana davacıların haberi ulaştı mı? Mâbedin duvarına tırmanıp, Davud'un yanına girmişlerdi de Davud onlardan korkmuştu. 'Korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız, aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme; bize doğru yolu göster.' dediler." [4]

Aişe *radıyallahu anha* anlatıyor:

"Rasûlullah Medine'ye hicret ettiği zaman bir gece düşman saldırısından endişe ettiği için uyuyamadı. Ve şöyle dedi: 'Keşke bu gece ashabımdan işini iyi bilen biri gelse de beni korusa.' Bu sırada bir silah gıcırtısı duyduk. Rasûlullah: 'Kim var orada?' diye sorunca gelen kişi şöyle dedi: 'Ben Sa'd bin Ebi Vakkas'ım, sizi korumak, burada nöbet tutmak üzere geldim.' Bunun üzerine Rasûlullah uykuya daldı." [5]

Yazımızın başında verdiğimiz iki örnekte davet sonrasında olması muhtemel sıkıntılardan endişelenmeye delildir.

Aynı şekilde Musa da *aleyhisselam* Firavun gibi zalim birisine tebliğ etmek ile görevlendirildiğinde korkmuş ve Rabb'ine iltica etmiştir.

"Musa dedi ki: 'Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum.' " [6]

Bu korku Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* dinini insanlara ulaştırma bilincinde olan ve davet için adım atan her Müslümanın yaşayabileceği bir korkudur. Çünkü sünnetullahın bir sonucu olarak hak açığa çıktığında batıl azgınlaşır. Küfür cephesi hakkın sesini bastırmak için her türlü zorbalık ve hileyi devreye sokar.

"Andolsun ki, 'Allah'a kulluk edin!' (demesi için) Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Hemen birbiriyle çekişen iki zümre oluverdiler." [7]

O yüzden ilk inen ayetlerde bu dava ağır bir yük olarak tanımlanmıştır.

"Doğrusu biz sana (taşıması) ağır bir söz vahyedeceğiz." [8]

Aynı şekilde daha vahyin hemen başlangıcında Varaka'da bu hakikati Allah Rasûlü'ne hatırlatmıştır:

"Senin getirdiğini getiren hiçbir adam yoktur ki ancak düşmanlığa uğramıştır." [9]

Öncelikle yapılması gereken sorunun kabullenilmesidir. Korku fıtri bir duygudur ve yok edilemez. Sorun kabul edildikten sonra ise Allah'ın korkuyu terbiye edecek isim ve sıfatlarını tefekkür etmek gerekir. Mesela; El-Mümin ismi bunlardan birisidir.

Fıtri duyguların hepsinde geçerli olan bir kaide burada da karşımıza çıkar. Allah'ın fıtratımıza yerleştirdiği duyguları değiştirmek, onları hayra kanalize etmek ancak çaba ile mümkündür.

Tüm meselelerde olduğu gibi burada da bizim için en güzel örnek Peygamberlerdir. Onlar korkularını bastırmak, gizlemek yerine zayıflıklarını Rabblerine arz etmişler, O'na sığınıp O'ndan yardım talep etmişlerdir. Korkularını hayra çevirmek için Rabblerinin gösterdiği yola tabi olmuşlardır. Ve sonuç olarak sadece O'ndan *subhanehu ve teâlâ* korkup yeryüzünde korkulması gereken her şeye kafa tutabilen, idrakleri zorlayacak ameller yapan insanlar olarak tarihe kaydedilmişlerdir. Mesela; Allah Rasûlü davetinin ilk zamanlarındaki endişelerini Rabb'inin şu buyruğunu tüm benliğimde hissederek aşmıştır.

2. 28/Kasas, 21
3. 28/Kasas, 33
4. 38/Sad, 22
5. Buhari
6. 28/Kasas, 33
7. 27/Neml, 45
8. 73/Müzzemmil, 5
9. Buhari, Müslim.

"Ey Rasûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez." [10]

Böylece en kritik anlarda korku duvarlarını yıkmış Rabb'i ile beraberliğini zirveye taşıyıp ashabına da teselli vermiştir.

"Eğer siz ona (Rasûlullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına: 'Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir', diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir." [11]

Tevhidin imamı İbrahim *aleyhisselam* ateş vb. şeyler ile tehdit edildiğinde korku elbisesinden sıyrılıp müşriklerin yüzlerine şu yalın gerçeği çarpmıştır.

"Siz, Allah'ın size haklarında hiçbir hüküm indirmediği şeyleri O'na ortak koşmaktan korkmazken, ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden nasıl korkarım! Şimdi biliyorsanız (söyleyin), iki guruptan hangisi güvende olmaya daha lâyıktır? İnanıp da imanlarına herhangi bir zulüm bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır." [12]

Allah da *subhanehu ve teâlâ* imanlarına şirk bulaştırmayan, hakkı haykırmada geri kalmayan ve fıtratlarındaki korkuyu sadece Allah'a yönlendirerek terbiye eden tüm dostlarına yaptığı gibi İbrahim'i de *aleyhisselam* koruyup emniyete almıştır.

"(Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da tanrılarınıza yardım edin! dediler. 'Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!' dedik." [13]

Korkuyu terbiye etmek ve onun kişiyi İslami mücadelede yarı yolda bırakmasını engel olmak çok önemli bir husustur. Tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de insanlar bu duyguları ile başa çıkamadıkları için Allah'ın dinine hizmetten geride kalmaktadırlar.

Öncelikle yapılması gereken sorunun kabullenilmesidir. Korku fıtri bir duygudur ve yok edilemez. Sorun kabul edildikten sonra ise Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* korkuyu terbiye edecek isim ve sıfatlarını tefekkür etmek gerekir. Mesela; El-Mü'min ismi bunlardan birisidir. Daha sonra ise şeytanın bir anlık gafletimizden faydalanıp ayaklarımızı kaydırma ihtimaline karşı korkularını hayra yönlendirmiş insanların ortamlarında bulunulmalıdır. Böyle ortamlara sahip kişiler ise ellerindeki nimetin farkına varmalı ve bundan mahrum olmamak için sözlü ve fiilî şükürlerini hakkı ile eda etmelidir.

Duamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a *subhanehu ve teâlâ* hamd etmektir.

10. 5/Maide, 67

11. 9/Tevbe, 40

12. 6/Enam, 81-82

13. 21/Enbiya, 68-69

muratmuslihan@tevhiddergisi.net

MURAT MÜSLİHAN

Zor Günlerin Adamı Sadık İnsan

Ümmet, bir imam üzerinde ittifak etmiş, ayrılık son bulmuşsa cemaati terk etmek yasaklanmıştır. Birden fazla hilafet iddiası ve ihtilaf varsa uzlet ve karışıklığı terk etmek emredilmiştir.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun.

Bir önceki yazımızda halifeliğin şartlarını yazmıştık. Bu yazımızda ise Allah'ın izniyle İslam'da halife seçiminin nasıl yapıldığını yazmaya çalışacağız.

Halifenin Seçilme Yolları

Halifelik için gerekli olan sıhhat şartlarını üzerinde taşıyan herhangi bir kişinin Müslümanların başına geçebilmesinin dört yolu vardır:

1. Seçim

Müslümanların kendi aralarında yapacakları seçimle başlarına yönetici atamalarıdır. Bu yöntemin meşru olduğunun delilleri ise şunlardır:

İbni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer'e soruldu: 'Kendinden sonra halife bırakmayacak mısın?' Ömer dedi ki: 'Eğer ben halife bırakırsam benden daha hayırlı olan Ebu Bekir halife tayin etmiştir. Eğer ben halife bırakmazsam benden daha hayırlı olan Allah Rasûlü de halife tayin etmeden vefat etmiştir.' " [1]

Yine Misver ibni Mahrame'nin naklettiği şu rivayette seçim yönteminin delillerinden bir tanesidir:

"Ömer ibni Hattâb'ın halifelik işini kendilerine havale ettiği kimseler toplanıp halifeliği kendisine verecekleri kimse hakkında istişare ettiler. O zaman Abdurrahman ibni Avf, o topluluğa şöyle dedi: 'Ben bu hilâfet işi üzerine sizlerle çekişecek değilim. Lâkin eğer isterseniz, ben sizin içinizden birinizi seçeyim!' Bu teklif üzerine o topluluk bu tercihi Abdurrahman ibni Avf'a bıraktılar. Onlar kendilerinden birini tercih etme işlerini Abdurrahman'a havale edince insanlar Abdurrahman üzerine meylettiler,

1. Buhari, Müslim.

hatta ben insanlardan hiçbir kimseyi o topluluğa tâbi olur ve onun izine basar görmüyordum (yani insanları topluluktan yüz çevirip onların ardından yürümezler görüyordum). İnsanlar Abdurrahman üzerine meylettiler. Çünkü onlar bu geceler içinde halifelik işi üzerine istişare yapıyorlardı. Nihayet sabahlayıp da Osman ibni Affan'a bey'at yaptığımız gece olunca, Misver ibni Mahrame şöyle dedi:

"Geceden bir taife geçtikten sonra Abdurrahman ibni Avf gelip benim kapımı çaldı. Bunun üzerine ben uykumdan uyandım. O bana: 'Ben seni uyumuş görüyorum. Allah'a yemin ederim ki, benim bu üç geceden beri gözüme büyük bir uyku girmedi. Haydi, yürü de Zubeyr ibni Avvâm'ı, Sad ibni Ebi Vakkas'ı çağır!' dedi. Bunun üzerine ben de bu iki sahabeyi çağırdım. Abdurrahman o ikisiyle gizli konuşup istişare etti. Sonra Abdurrahman ibni Avf beni tekrar çağırdı da: 'Bana Ali ibni Ebi Tâlib'i çağır!' dedi. Ben Ali'yi de onun yanına çağırdım. Ali geldi. Abdurrahman ibni Avf, gece yarısına kadar Ali ile gizli olarak konuştu. Sonra Ali ibni Ebi Talib, onun yanından kendisine velayet verilmesi arzusu ile kalkıp gitti. Abdurrahman ibni Avf da Ali tarafından fitneye yönelik bir muhalefet işi meydana gelmesinden endişe ediyordu. Sonra Abdurrahman: 'Bana Osman'ı çağır!' dedi. Ben Osman'ı da çağırdım. Abdurrahman onunla da müezzin sabah ezan ile aralarını ayırıncaya kadar gizli gizli konuştu. Nihayet insanlara sabah namazını kıldırdığı zaman, bu şûra topluluğu minberin yanında toplandılar. Abdurrahman Muhacirler'den ve Ensâr'dan hazır bulunan kimselere haber gönderip çağırttı. Ordu kumandanlarına da haber gönderip çağırttı. Bunların hepsi o yıl Ömer'le beraber Mekke'ye gelip buluşmuş ve beraber hac yapmışlardı (ve Medine'ye de beraber dönmüşlerdi). Bunlar toplandıkları zaman Abdurrahman (minberin üzerinde oturup) şehadet kelimelerini söyledi. Bundan sonra 'Amma ba'du' diyerek, şunları söyledi:

'Ey Ali! Ben insanların bu işteki tercihlerine iyice bakıp araştırdım da insanların Osman'a meylettiklerini gördüm. Onun için sen sakın kendi nefsin üzerinde bir kötüleme yolu tutma!' dedi. Sonra Osman'a hitap ederek de: 'Ey Osman! Ben sana Allah'ın sünneti, Rasûlü'nün sünneti ve Rasûlü'nden sonra geçen iki halifesinin sünneti üzere bey'at ediyorum!' dedi.

Ve bu konuşmanın ardından Abdurrahman, Osman'a bey'at etti. Ardından bütün insanlar; Muhacirler, Ensâr, ordu kumandanları ve bütün Müslümanlar da Osman'a bey'at ettiler."

Kur'an ve Sünnet ile (Allah'ın Şeriatı) Hükmdecek Birini (Halife) Seçmek.

Ömer'in *radıyallahu anh* kendisinden sonraki yönetimi belirlemek için geride bıraktığı ekipten olan Abdurrahman bin Avf *radıyallahu anh* Medine'de tabir-i caizse kamuoyu yoklaması yapmış ve insanların kimi başlarında görmek istediklerini araştırmıştır. Sonuç itibariyle de Osman *radıyallahu anh* halife olmuştur.

Elbette ki bahsettiğimiz seçim, uygulanış ve sonuç açısından günümüz demokrasilerinden birçok yönden ayrılmaktadır. En başta, demokrasilerde her türlü insanın oyu eşittir. Kişinin facir, zalim, cahil, yönlendirmeye müsait vb. olmasının hiçbir önemi yoktur. Hatta toplumu istedikleri yöne sevk ederek iktidarlarının ömrünü uzatmak isteyenler için demokrasi bulunmaz hint kumaşıdır. İslam'da ise seçim; ilim, fedakârlık, takva vb. vasıfları taşıyanlara has olan bir durumdur. *'İslam'da da seçim vardır'* diyerek demokrasi illetini meşrulaştırmaya çalışanların delil aldıkları tek hadise olan Abdurrahman bin Avf'ın fiili dahi bunu göstermektedir. Bu sahabe, tüm İslam topraklarına yönetici olacak bir kişiyi seçmek için sadece Medine'deki belli başlı kişilere sormuştur.

Seçim sistemlerindeki farklılığı gösteren başka bir ayrım ise adaylık meselesidir. İslam'da herkes aday olamaz. Asgari olarak *'Halifede aranan şartlar'* başlığı altındaki maddeleri üzerinde bulundurması gerekir. Demokrasilerde ise kâfir, facir, mubtedi gibi her isteyen aday olabilir.

Yapılan seçimin sonucu ya da başa gelen kişinin fiilleri Kur'an ve Sünnete aykırı olmaz. İslam'ın seçim anlayışında temel nokta bu iken, demokrasilerde Kur'an ve Sünnetin adını telaffuz etmek bile laiklik ile taban tabana zıtlık oluşturur.

Demokrasi ile başa gelenler ya darbe ya da seçimle baştan giderler. İslam'da ise ölüm ya da halifelik şartlarından birini ihlal sonucunda görev biter ya da halife azledilir.

Farkları daha fazla sıralamamız mümkündür. Ancak İslam'ın ön gördüğü seçim sistemi ile demokrasinin uzaktan yakından alakası olmadığını zikrettiklerimiz göstermeye kâfidir.

2. Atama

Halifenin kendisinden sonraki yöneticiyi yazılı veya sözlü olarak belirlemesi yani atama yapmasıdır. Bu yöntemin delilleri şunlardır:

İbni Ömer *radıyallahu anh* anlatıyor:

"Ömer'e soruldu; 'Kendinden sonra halife bırakmayacak mısın?' Ömer dedi ki: 'Eğer ben halife bırakırsam benden daha hayırlı olan Ebu Bekir halife bırakmıştır. Eğer ben halife bırakmazsam benden daha hayırlı olan Allah Rasûlü de halife bırakmamıştır.' "

Ömer *radıyallahu anh* burada atama yapması yönünden Ebubekir'i *radıyallahu anh* kast etmiştir. Çünkü o, yerine Ömer'i atamıştı.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

"Ey Aişe! Şimdi ben Ebu Bekir'e ve oğluna haber göndermek ve hilâfeti Ebu Bekir'e vasiyet etmeyi istedim. Fakat sonra düşündüm ki, Allah (hilâfetin Ebubekir'den başkasına verilmesini) defeder. Müminler de Ebubekir'den başkasının halife olmasını men ederler. Yahut Allah (Ebubekir'den başkasının halife olmasını) men eder. Müminler de (Ebubekir'den başkasına biatten) çekinirler." [2]

Müslim'de geçen bir rivayette de;

"Allah da müminler de Ebubekir'den başkasını kabul etmezler." lafzı vardır.

Âlimler, aslında Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* açıkça Ebubekir'i *radıyallahu anh* atayacağını; ancak zaten müminlerin başka bir seçenek üzerine karar kılmayacağı için sadece hatırlatmada bulunduğunu söylemişlerdir.

Atama ile halife seçimi hakkında konuşulurken şu mesele de âlimler arasında tartışılmıştır; Halife oğlunu yerine atayabilir mi? Ya da bir sistem olarak benimsenip iktidar, aile arasında el değiştirebilir mi?

Âlimler öncelikle hilafetin saltanata dönüştürülmesinin caiz olmadığı hususunda icma etmişlerdir. Ancak her babadan oğula yapılan görev değişiminin saltanat olarak adlandırılamayacağını, önemli olanın halifelik şartlarına kişinin haiz olup-olmadığıdır, demişlerdir.

Tabi bununla beraber dört halifenin böyle bir uygulama yapmamaları da dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Ebubekir *radıyallahu anh* hilafete gerçekten layık olan oğlunu değil Ömer'i *radıyallahu anh* atamıştır. Hatta Ömer bin Abdülaziz, eğer Umeyyeoğullarının sorun yapmayacağını bilse Ebu Bekir'in oğlunu halife olarak atamak istediğini söylemiştir.

Halifenin oğlunun tüm şartları üzerinde taşıyor olsa bile en son ihtimal olarak değerlendirilmesi, hem Allah Rasûlü'nün tehditlerinden kesin kurtuluş hem de dört halifenin sünnetine ittiba için en uygun tercihtir.

Ömer *radıyallahu anh* ümmetin üzerinde rahatlıkla ittifak edeceği oğlu İbni Ömer'i atamamış, onu da görüşüne başvuran Müslümanlardan kılmıştır. Ali *radıyallahu anh* aynı şekilde davranmış, Hasan *radıyallahu anh* için atama talebinde bulunanlara olumlu/olumsuz bir cevap vermemiştir.

Özetle; halifenin oğlunun tüm şartları üzerinde taşıyor olsa bile en son ihtimal olarak değerlendirilmesi, hem Allah Rasûlü'nün tehditlerinden kesin kurtuluş hem de dört halifenin sünnetine ittiba için en uygun tercihtir.

3. Ehlu'l Hâl ve'l Akd'in Halifeyi Belirlemesi

Seçim veya atama olmadığı vakit İslam'daki Ehlu'l hâl ve'l akd müessesesinin üyeleri halife seçimi yapabilirler. Konu ile ilgili ayrıntıları başka bir başlık altında anlatacağımız için burada kısa tutuyoruz.

Ehlu'l Hâl ve'l Akd kimdir?

Kelime anlamı çözme ve bağlama topluluğudur. Istılahta ise; İslam toplumunu temsil eden, onlar adına karar alan heyet demektir.

Bu topluluk bir şahsı halife olarak atayabileceği gibi, hilafet şartlarını yitiren bir halifeyi azletme

2. *Buhari*

hakkına da sahiptir. Önemli konularda halifenin, görüşlerine başvurduğu, devlet yönetiminde halifeye yardımcı olan bu heyet, halifenin diktatörleşmesinin önündeki engel, toplum haklarının sigortası mesabesindedir.

İslam hilafetinin raşid halifelik olarak kalmasını sağlayan bu yapı, saltanat döneminde işlevini yitirmiş, yöneticiyi tasdik heyetine dönüşmüştür.

Ehlu'l hâl ve'l akd; İslam, akıl, hürriyet, erkek olma, adalet, ilim ve siyaset şartlarını taşıyan kişilerden oluşur. Heyetin üyeleri toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görmüş, dinî, ilmî, ahlakî, siyasî ve askerî anlamda Müslüman toplumun öncüleri konumunda olan insanlardır.

Peki, İslam toplumunda var olduğunu söylediğimiz bu sistemin delili nedir?

"Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar; hâlbuki onu, Rasûl'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz." [3]

Ayette Rasûl'ün *sallallahu aleyhi ve sellem* yanında yetki sahibi/ehli istinbat/olayları daha iyi yorumlayıp anlayan Müslümanların varlığına vurgu yapılmaktadır. Müslümanların olağan dışı hadiseleri Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yanında bu insanlara götürmeleri istenmektedir.

Bir başka delil Ömer'in *radıyallahu anh* vefat etmeden önce oluşturduğu altı kişilik heyettir ve daha da önemlisi sahabeden hiç kimsenin buna itiraz etmeyerek icmanın en kuvvetli şekli olan sahabe icmasının onayını almasıdır.

Yine şu hadis de bunun delillerinden biridir:

"Rasûlullah, Müslümanlar Hevâzin esirlerinin hürriyete kavuşturulması hususunda kendilerine izin verdikleri zaman: 'Şimdi ben sizden esirlerini vermeye rızası olan kimseleri, rızası olmayanlardan bilemiyorum. Geri dönünüz temsilcileriniz bu durumunuzu arz edinceye kadar.' buyurdu. Bunun üzerine insanlar yerlerine çekildiler. Kabilelerin temsilcileri konuştular. Sonra da Rasûlullah'a gelip her biri kavminin esirlerini geri vermekten memnun

olduklarını ve Rasûlullah'a esirleri hürriyete kavuşturmak hususunda izin verdiklerini bildirdiler."

Bu hadisten de toplumda öncü olanların toplum adına yönetim ile temas hâlinde olduklarını ve yönetim katında toplumu temsil ettiklerini anlıyoruz.

Ehlu'l Hâl ve'l Akd Halifeyi Nasıl Seçer?

a. Bütün Üyelerin Bir Kişi Üzerinde İttifak Etmesi

Ehlu'l hâl ve'l akd'in ve doğal olarak da onların temsil ettiği kesimin bir kişi üzerinde ittifak etmeleri hâlinde, İslam toplumunun o kimseye halife olarak biat etmeleri zorunludur. Bu durumda şer'i bir gerekçe olmaksızın biatten geri duranlar zikredeceğimiz hadislere muhatap olurlar.

"Kim itaatten yüz çevirir ve cemaati de terk ettiği hâlde ölürse cahiliye ölümü üzere ölür." [4]

"Kim İslam cemaatinden bir karış ayrılır ise boynundaki İslam bağını da koparmış olur." [5]

Bu ve benzeri hadisler, üzerinde ittifak olunan imama biat etmeyenler içindir. Bir şahsın imametinde ihtilaf olursa bu içerikteki hadisler biat etmeyenlere tatbik edilemez. Selefin *rahimehumullah* uygulamalarına baktığımızda bunu açıkça görürüz.

Konu ile alakalı ilk örneğimiz İbni Ömer'in *radıyallahu anh* fiilidir. Ali ve Muaviye *radıyallahu anhuma* arasında yaşanan savaşlarda her iki tarafın da emirlik iddiası vardı ve İslam ümmeti bir taraf üzerinde ittifak etmemişti. İbni Ömer de *radıyallahu anh* bu karışıklık yıllarında iki tarafa da biat etmedi. Hasan *radıyallahu anh*, Muaviye ile anlaşıp hilafeti ona

3. 4/Nisa, 83

4. Müslim
5. Ebu Davud

bırakınca ittifak hâsıl oldu. Tüm İslam toprakları Muaviye'nin *radıyallahu anh* yönetiminde toplandı. İbni Ömer *radıyallahu anh* bu dönemde Muaviye'ye biat etti. Muaviye *radıyallahu anh* vefat edip oğlu Yezid hükümdarlığa gelince tekrardan karışıklık başladı ve İbni Ömer *radıyallahu anh* yaklaşık on yıl süren bu ihtilaf zamanında biat etmemekte ısrar etti. Abdulmelik bin Mervan Irak, Yemen, Şam ve Hicaz'da hâkimiyetini sağlayıp tek başına iktidar olunca İbni Ömer *radıyallahu anh* tekrardan beyatını verdi. Karışıklık döneminde kendisinden biat isteyen Abdullah bin Zubeyr *radıyallahu anh* ve taraftarlarına şöyle demiştir:

"Ben ihtilaf anında biat edecek, ittifak hâlinde de biatten el çekecek değilim."

Halifeye biat etmeyenleri tehdit içerikli hadislerden bazısını rivayet etmesine rağmen İbni Ömer'in bu tutumu dikkat çekicidir.

İbni Haldun da sahabenin bazısının, insanların Ali'nin *radıyallahu anh* hilafetinde ittifak etmemesi nedeni ile Ali'ye *radıyallahu anh* biat etmediklerini ve birleşme olmadığı için de biatten el çekme hususunda varid olan tehditleri üzerlerine almadıklarını söyler. El Mukaddime'nin 30. faslında Usame bin Zeyd, Muğire bin Şu'be, Sad bin Ebi Vakkas, Abdullah ibni Ömer, Abdullah bin Selam, Ebu Said el-Hudri, Kudame bin Maz'un, Numan ibni Beşir, Hassan bin Sabit, Ka'b bin Acure *radıyallahu anhum* gibi sahabelerin bu nedenle Ali'ye *radıyallahu anh* biat etmediklerini söyler.

İmam Ahmed'e tehdit içerikli bu hadisler sorulduğunda:

'Sen o hadislerle kast edilenin kim olduğunu biliyor musun? O, tüm insanların ittifak ettikleri ve bu Müslümanların imamıdır, dedikleri kişiden biatını çeken kimsedir.'

Bu anlayışın selefin geneline hâkim olduğunu söylemek yanlış olmaz. Belki selef '*üzerinde ittifak edilmeyen imama biat etmemekte bir beis yoktur*' diye açık cümlelerle durumu anlatmadılar ama fiilleri onların zihin dünyasını göstermesi açısından önemli idi. Emevî yönetimde Haccac'a karşı ayaklananlar ve yönetime biat sunmayanlar arasında tabiinin büyükleri de vardı. Said bin Cübeyr, Talk bin Habib, Kuteybe bin Müslim başta olmak üzere birçok âlim ve abid bu kıyamda yer aldı.

Seleften hiç kimse bu imamları kınamamış ve cemaatten ayrılma/halifeye başkaldırma hadislerini bu imamlara tatbik etmemiştir.

Konu ile alakalı son olarak Huzeyfe'nin *radıyallahu anh* hadisini vereceğiz:

"İnsanlar Rasûlullah'a hayırdan sorarlardı. Ben de şerrin bana erişmesinden korkarak şerden sorardım. Peygamber'e dedim ki: 'Ya Rasûlullah! Biz vaktiyle Cahiliye devrinde şirk ve küfür içinde idik. Sonra Allah bize şu büyük İslam hayrını getirdi. Bu hayırdan sonra gelecek bir şer ve fitne var mıdır? Rasûlullah: 'Evet vardır' buyurdu. Ben: 'O şerden ve fitneden sonra bir hayır ve salâh var mıdır?' dedim. Rasûlullah: 'Evet bir hayır ve salâh vardır. Fakat onun içinde bazı şer ve fesâd bulunacak.' buyurdu. Ben: 'O hayrın (temizliğini bulandıracak) kiri nedir?' diye sordum. Rasûlullah: 'O devrin emirlerinden bir zümre ümmeti benim sünnetim ve yolumun hilâfına idare edecekler. Sen o devrin emir ve valilerinden bazılarının hareketlerini (doğru bulup) tasvip, bazılarının hareketlerini de (çirkin bulup) reddedeceksin!' buyurdu. Ben: 'Ya Rasûlullah! Bu karışık hayır devrinden sonra, yine bir şer ve fesâd devri gelecek midir?' dedim. Rasûlullah: 'Evet gelecektir. O devirde birtakım davetçiler halkı cehennem kapıları üzerine çağıracaklar. Her kim onların davetine icabet ederse, onu cehenneme atacaklar.' buyurdu. Ben: 'Ya Rasûlullah! Bu davetçileri bize vasfetseniz.' dedim. Rasûlullah: 'Onlar bizim milletimizden insanlardır. Bizim dillerimizle konuşurlar.' buyurdu. Ben: 'Ya Rasûlullah! O devir bana yetişirse nasıl hareket etmemi emredersin?' dedim. Rasûlullah: 'İslâm cemaatine iltizam et ve onların imamlarına itaat et!' buyurdu. Ben: 'Ya Rasûlullah! Onların bir cemaati yoksa başlarında imamları da yoksa?' dedim. Rasûlullah: 'O takdirde sen bu fırkaların hepsinden ayrıl. Velev ki, bu ayrılman bir ağaç kökünü ısırman suretiyle (meşakkatli) olsa bile. Artık ölüm sana erişinceye kadar, sen bu ayrılık üzere bulun!' buyurdu." [6]

Muaviye vefat edip oğlu Yezid hükümdarlığa gelince tekrardan karışıklık başladı ve İbni Ömer yaklaşık on yıl süren bu ihtilaf zamanında biat etmemekte ısrar etti. Abdulmelik bin Mervan Irak, Yemen, Şam ve Hicaz'da hâkimiyetini sağlayıp tek başına iktidar olunca İbni Ömer tekrardan beyatını verdi.

6. Buhari, Müslim.

Hadiste Müslümanların cemaati ve imamından kastın ne olduğu hususunda Taberi bazı görüşler ileri sunmuştur.

• Müslümanların çoğunluğudur.

• Ashabtır.

• İlim ehlidir.

• Üzerinde insanların ittifak ettikleri ve itaatte bulundukları emirlerdir. Racih olan da budur.

İmam Taberi racih kabul ettiği görüş ile beraber, biatten el çeken kimse hakkında varid olan tehditler ile bu tür hadislerin arasında çelişki gibi gözüken noktaların ortadan kalktığını söylemektedir.

Yani İmam Taberi'ye *rahimehullah* göre; uzleti, toplumdan ve fitneden uzaklaşmayı emreden hadislerle, cemaatten ayrılmayı yasaklayan ve kınayan hadislerin arası böylece cem edilmiş olur. Ümmet, bir imam üzerinde ittifak etmiş, ayrılık son bulmuşsa cemaati terk etmek yasaklanmıştır. Birden fazla hilafet iddiası ve ihtilaf varsa uzlet ve karışıklığı terk etmek emredilmiştir.

b. Ehlu'l Hâl ve'l Akd'in Bir Bölümünün Kararı ile Yöneticinin Başa Getirilmesi

Bir grup âlim de, ehlu'l hâl ve'l akd'in hepsinin bir kişi üzerinde ittifak etmesine gerek olmadığını söylemiştir. İmam Maverdi görüşleri şöyle toplamıştır:

• Halife seçilecek kişinin üzerinde icma edilmeli.

• Beş kişinin ittifak etmesi yeterlidir. Çünkü Ebubekir *radıyallahu anh* seçilirken Ben-i Sakife'de beş kişi vardı.

• En az altı kişi olmalı. Çünkü Ömer *radıyallahu anh* yeni halifeyi seçmeleri için altı kişilik bir heyet oluşturmuştur.

• En az üç kişi olmalıdır. Çünkü herhangi bir akd yapmak için en az üç kişi istenmiştir.

• Bir kişi dahi olsa olur. Çünkü Ebubekir'i *radıyallahu anh* Ömer *radıyallahu anh* bu şekilde seçti.

Üzerinde en fazla tartışılan madde sonuncusudur.

Bazıları yalnız Ömer'in *radıyallahu anh*, Ebu Bekir'e *radıyallahu anh* biat ettiğini, buna binaen bir kişinin biatıyla da halifeliğin oluşabileceğini söylemişlerdir. Oysa Ömer *radıyallahu anh*, Ebu Bekir'e *radıyallahu anh* biat ederek tercihini ortaya koymuştur. Sonrasında kalan Müslümanların biatı ile Ebu Bekir'in *radıyallahu anh* hilafeti oluşmuştur.

Şayet çoğunluk Ömer'e uymasaydı aynı şeyi söylemek mümkün olmazdı. Kaldı ki; Ömer *radıyallahu anh* böyle bir uygulamanın yanlış olacağını belirtmiş ve ona yeltenmeyi düşünenleri sert bir dille uyarmıştır.

"Kim Müslümanların istişare etmeksizin bir adama beyat ederse, ona ve beyat ettiği adama biat edilmez." [7]

Ayrıca bir kişinin biatıyla hilafetin oluşacağına inanmak; İslam'ın en önemli müesseselerinden birini basitleştirmek olur. İslam ümmetinin kaderi ne idüğü belirsiz bir şahsın kendi gibi ne idüğü belirsiz birinin elini tutmasıyla belirlenecekse, böyle bir ümmet helak olmaya mahkûm olur.

Bütün bu tafsilatın sonucunda iki önemli nokta karşımıza çıkmaktadır:

• Halifenin de halifeyi seçecek Ehlu'l hâl ve'l akd'in de malum olması gerekir. Çünkü iki taraf için de aranan birçok şart vardır ve bu şartların vuku bulup-bulmadığı ancak halifenin ve onu seçecek kurulun tanınması ile mümkündür.

• Halifenin seçimi sırasında malumiyetle beraber diğer şartlar da yerine gelmiş, seçimden sonra Müslümanların kelimesi o kimse etrafında toplanmış ise yani çoğunluk onun hilafetinde ittifak hâlinde ise beyat her Müslüman üzerine zorunludur. Beyattan kaçınan, konu ile alakalı tehdit

---

7. Buhari

Allah Rasûlü'nün sözlerinin bir bütün olarak değerlendirmesi, selefin bu nasları anlayış ve pratize ediş biçimleri ihtilaf durumunda kişilerin muhayyer olduğu, biat konusunda zorlanamayacaklarını gösterir. Ali bu nedenle kendine biat etmeyenleri zorlamamış, onlara yaptırım uygulamamıştır.

içerikli her nassa muhataptır. İttifakın olmadığı yerde biat bir tercihtir ve kimse biat etmemesi nedeniyle kınanmaz.

Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* sözlerinin bir bütün olarak değerlendirmesi, selefin bu nasları anlayış ve pratize ediş biçimleri ihtilaf durumunda kişilerin muhayyer olduğu, biat konusunda zorlanamayacaklarını gösterir. Ali *radıyallahu anh* bu nedenle kendine biat etmeyenleri zorlamamış, onlara yaptırım uygulamamıştır. Bizlerin de tercih ettiği görüş budur.

4. İstila ve Tağallub

Bir kişinin mevcut yönetimi zorla, güç kullanarak alaşağı etmesi ve kendisini halife olarak ilan etmesidir.

Bu yöntemden bahseden bütün âlimlerin ortak olarak söyledikleri, bunun şer'i bir yol olmadığıdır. Çünkü amelin içerisinde zulüm, ihanet, hakkı olmayan bir şeyi gasp, ehil olmadan Müslümanların hakkını ele geçirme vb. cürümler vardır. Yönetimin el değiştirdiği bu süreçte kimsenin zorbalık yapana destek vermemesi gerekir.

Tüm bu süreçler aşıldıktan sonra zorla iktidarı ele geçirmeye çalışan kişinin muvaffak olması durumunda takınılması gereken tavırla ilgili ise âlimler farklı görüşler beyan etmişlerdir. Genel olarak öne çıkan görüş, eğer yeni yönetim Müslümanların kelimesini toplamış, insanlar da bunlardan razı olmuşsa biat zorunludur. Ancak bu zaruret babından değerlendirilmelidir.

Kurtubi *rahimehullah*, İstila ve tağallub yolunun dördüncü yol olduğunu söylemiş ve insanların da beyat etmesi ile yönetimin meşru olacağını ifade etmiştir.

İmam Nevevi *rahimehullah* ise: *'Müslümanların toplumsal düzeninin sağlanabilmesi için zorla başa gelene biat edilmesi gereklidir. Bu konuda iki görüş olsa da racih olan budur.'* der.

Gazali *rahimehullah* ise; halifesizlik hâlindense kötü halifenin tercih edileceğini belirtmiştir. Şartları üzerinde taşımıyor diye zorla yönetime gelene karşı çıkmak şehirleri yıkacak, memleketi harap edecekse ortaya çıkacak bu kargaşayı engelleyecek şekilde zorba olan yöneticiye biatı daha evla görmüştür.

Muhammed bin Abdulvahhab *rahimehullah* ise farklı bir bakış açısı ile olaya yaklaşmıştır:

'Zulüm ile başa geçmek şer'i bir yol değildir ve bu şahısta imamet özellikleri oluşmamıştır. O yüzden ne müminlerin emiri ne de halifesidir. Ancak imamlık yapması hâlinde arkasında namaz kılınır ve kâfirlere karşı savaşa çıkarken ona uyulur.'

En uygun görüş budur. Çünkü zorla, meşru yönetimi ortadan kaldırıp iktidara gelen kişi, halifelik şartlarını üzerinde taşımadığı için Müslümanların imamı olarak adlandırılamaz. Ancak hâlihazırdaki yönetici o olduğu için fitneyi daha da körüklememek için toplumun genelinin yararına olan hususlarda birliktelik en sağlıklı olan davranış şeklidir.

Başlığı sonlandırmadan önce şunu ekleyelim; zorla başa gelen kimseye biat edilebileceğini söyleyen âlimler, İbni Ömer'in *radıyallahu anh* Abdulmelik bin Mervan'a biat ettiğini gösteren hadisi delil almışlardır. İbni Ömer *radıyallahu anh* yaklaşık on yıl süren kargaşa boyunca kimseye biat etmemiş ancak Abdulmelik bin Mervan'ın önce Şam, Irak ve Yemen'i sonra da Haccac'ın eliyle Mekke ve Medine'yi ele geçirmesinin akabinde biatını yazılı olarak sunmuştur.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir…

emreacar@tevhiddergisi.net

EMRE ACAR

Terk Edilmiş Sünnetler; Gece Namazına Nasıl Kalkabilirim?

Yataklarımızın rahat olması gece namazına kalkmamıza engel olduğu gibi bizleri davamızda ve görevlerimizde de gevşekliğe sevk etmektedir. Rahatlığa alışmamız nedeni ile birçok hizmet bize zor geliyor, görev sunulduğunda geri adım atıyoruz.

Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla...

Allah'a hamd, Rasûlüne salât ve selam olsun.

Değerli kardeşim!

İslam, gece namazını emrettiği gibi ona kalkmayı kolaylaştıracak yolları da öğretmiştir. Şu dönemde gece namazına kalkmak aşılması zor olan dağ misali olsa da, sünnetin bize gösterdiği yöntemler bu amelimizi kolaylaştıracaktır. İnanıyoruz ki, Rabbimizin kolay kıldığı her şey kolay, onun zor kıldığı her şey de zordur. Yeter ki Rabbimizin önümüze koyduğu talimata uyalım, o prensibin dışına çıkmayalım.

Peki, gece namazına kalkmaya yardımcı olan unsurlar nelerdir?

Gece namazına kalkmayı kolaylaştıran unsurlar iki kısımdır. Uyumadan önce yapılması gereken hazırlıklar, bir de uyandıktan sonra yapılması geren hazırlıklardır. Yapılması gereken her iki hazırlık da önemlidir. Herhangi birinde yapılacak eksiklik gece kalkmamıza engel olacaktır. Bu nedenle zikredeceğimiz maddelerin hepsine aynı ehemmiyeti göstermeli ve hepsini ahlak edinmeliyiz.

Uyumadan Önce Gece Namazı İçin Yapılması Gereken Hazırlıklar

1. Gün içerisinde Allah'a hakkı ile kul olmak

Seleften salih bir zata: *'Gece namazına kalkmak istiyorum, fakat kalkamıyorum. Sebebi nedir?'* diye soruluyor. Salih olan bu zat: *'Sen gündüzleri Rabbi'ne hakkı ile kulluk et. İstesen de istemesen de Rabb'in seni gece, abid kullarının arasına katacaktır.'* diye cevap verir.

Gece namazına neden kalkamıyorum diyenler gündüzünü gözden geçirmelidirler. Gün içerisinde Rabb'ine itaatte problem yaşayanlar geceleri Rabblerine nasıl itaat etsinler? Gündüzün kıymetini bilmeyenler gecenin hangi vaktini değerlendirsinler? Hani derler ya *'Perşembe Çarşamba'dan bellidir'* evet, gecelerimiz de gündüzlerimizden bellidir. Gündüzünü isyanla geçirenler ve Rabblerinden yüz çevirenler elbette Rabbleri tarafından terk edileceklerdir.

Rabbimiz sevdiği ve razı olduğu kullarını kendi huzuruna kabul buyurur. Nasıl ki sevdiğimiz insanları evimize davet eder veya davetine icabet ederiz, hakeza Rabbimiz de sevdiği, razı olduğu kullarını gece kendi katına misafir olarak alır. Bundan dolayıdır ki Rabbimiz, razı olduğu Peygamber'ine ve razı olduğu nesle/sahabeyi kirama gece namazını farz kılmıştır. Bizler de gündüzleyin Rabbimizin rızasını elde eder ve O'na hakkı ile kulluk edersek O, gece namazına kalkmamızı kolaylaştıracaktır.

2. Öğle vaktinde kaylule yapmak

Kaylule, kişinin öğle vaktinde en fazla bir saat uyumasıdır.

Öğle vaktinde kaylule yapmak hem bedene hem de gece namazına fayda sağlar. Gün ortasında bedenin yaptığı işlere ara verip istirahate çekilmek vücudu rahatlatmakta ve enerji depolamaktadır. Hakeza kişinin gün içerisindeki yorgunluğunu giderip uykusunu almasını sağlar. Böylelikle kişinin gece namazına kalkmasını kolaylaştırır.

Nasıl ki sevdiğimiz insanları evimize davet eder veya davetine icabet ederiz, hakeza Rabbimiz de sevdiği, razı olduğu kullarını gece kendi katına misafir olarak alır. Bundan dolayıdır ki Rabbimiz, razı olduğu Peygamber'ine ve razı olduğu nesle/sahabe-i kirama gece namazını farz kılmıştır.

Kaylule, Peygamberimizin sünnetlerindendir. Uykuyu seven bir millet olmamıza rağmen maalesef ümmet içerisinde bu sünnet ihya edilmemektedir. Kaylule yapılmadığı için geceden, güneş doğuncaya kadar vaktimiz uyku ile geçmektedir. Halimiz böyle olunca gece namazından ve sabah zikirlerinden mahrum oluyoruz.

Öyle inanıyorum ki, bir saatlik kaylule, terk ettiğimiz değerleri kazanmaya yardımcı olacaktır. Bugün kaylule uykusunun vücuda olan faydasını tıp da kabullenmekte ve şunu söylemektedir: *'Öğle vaktinde yapılan bir saatlik uyku geceleyin uyulan üç saatlik uykuya bedeldir.'* Bu hikmet gereği vaktimiz ve fırsatımız oldukça kaylule yapmaya çalışmalıyız.

3. Uyuyacağımız yatağın sert olması

Değerli kardeşim! Uyku, rahatlığa mebnidir. Yattığımız yatak rahat olursa bedende gevşekliğin oluşması uykumuzu ağırlaşacaktır. Bu da gece kalkmamıza engel olur. Ama yatağımız tam aksine sert olursa uykumuzu hafifletecek, dolayısıyla gece kalkmamıza yardımcı olacaktır. Nasıl ki rahatlık uykuyu tetiklemektedir, hakeza yatağın sert olması da, rahatlığı iptal etmekte, dinçlik vermektedir.

Peygamberimizin yatağı, üzerinde iz yapacak kadar sertti. Yatağının sert oluşu onu gece kalkmaya hazırlayan bir durumdu. Sadece hasır üzerinde uyurdu.

Enes bin Malik anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanına girdim. Hurma yaprağından yapılma iple yapılmış yatak üzerinde sırt üstü yatmış uyuyordu. Başının altında da içi lifle dolu deriden bir yastık vardı. O arada, yanına bir grup sahabe girdi. Ömer de girdi.

Rasûlullah eğildi. Ömer baktığında, mübarek yanıyla hurma yaprağı arasında bir elbisenin/örtünün bulunmadığını, hasırın yanlarıyla iz yapmış olduğunu gördü ve ağladı. Rasûlullah: 'Neden ağlıyorsun ey Ömer?' dedi. Ömer: 'Vallahi biliyorum ki sen yüce Allah katında Kisra ve Kayser'den daha değerlisin. Fakat onlar dünyada istedikleri gibi yaşıyorlar. Sen ise işte gördüğüm şu hâldesin.' dedi. Rasûlullah: 'Dünyanın onların, ahiretin ise bizim olmasına razı olmaz mısın?' deyince, Ömer: 'Razı oldum.' dedi." [1]

Evet, kardeşim! Peygamberimizin yatağı bu şekildeydi. Bir de bizim yattığımız yataklara bak! En lüks, en kaliteli ve en konforlu yataklar... Evlenirken en kalitesini bulmak için mağaza, mağaza dolaşıyor konforunu beğenmekte bile zorlanıyoruz. O kadar ki, Peygamber yaşasaydı, evlerimizi ziyaret etseydi, Rasûlullah görmesin diye evimizden ilk çıkartacağımız ürün yatak odamız olurdu. Yatağı bu kadar rahat olan bizler nasıl gece namazına kalkalım?

Yataklarımızın rahat olması gece namazına kalkmamıza engel olduğu gibi bizleri davamızda ve görevlerimizde de gevşekliğe sevk etmektedir. Rahatlığa alışmamız nedeni ile birçok hizmet bize zor geliyor, görev sunulduğunda geri adım atıyoruz.

Münavi der ki: *'Tembelliğe yenik düşen, rahat ve gevşekliğe düşkün olan kimse için en iyisi yata-*

1. Müslim

ğını iyice doldurmaması (Böylece onu yumuşak yapmamasıdır). Çünkü bu; çok uyumaya, gaflete ve hayırlı görevlerden uzak kalmasına sebeptir.' [2]

Sahabe-i kirama baktığımızda da onların yataklarının Peygamberimizin yatağından farklı olmadığını görürüz. Allah *subhanehu ve teâlâ* Kur'an'i Kerim'de sahabenin gece uykularından bahsederken buyurur ki: "*Onlar, korkarak ve ümid ederek Rabblerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar.*" [3]

Bizler çoğu zaman sahabenin bu fiilini anlayamayız. Sebebi ise, yatağımızın rahat olmasıdır. Bir gün bizler de halı, hasır gibi sert olan yerlerde uyursak sahabenin hayat tarzını fehmedecek, bunu hayatımıza geçirebileceğizdir.

4. Uykudan önce Allah'ı zikretmek

Peygamberimizin en önemli vasfı, her hâlinde Rabbini anmasıydı. Uykudan öncede Rabbine teveccüh eder, onu zikrederdi. Rabbini anmadan, onu hatırlamadan, ona dua etmeden uyuduğu görülmemiştir. Bunun sebebi ise; kişinin uykuya geçerkenki hâlinin, uyku üzerinde etkisi vardır. Kişi hangi hâl üzerine uyursa o hâl üzerine uyanır.

Eğer kişi hayır üzere uyursa hayır amelleri ile uyanacak, eğer şer üzerine uyursa hayır amelinden mahrum olduğu gibi şer ameli ile uyanacaktır. Bu sebeple şeytan, insanı uyku hâlinde boş bırakmaz. Hayır amelinden uzaklaştıracak her kötülüğü telkin eder ve tefekkür etmesini sağlar. Bundan dolayıdır ki, Peygamber şeytana karşı korunaklı olabilmek için her uyuyana şu sureyi okumayı tavsiye etmiştir.

"Kim uyurken ayetelkürsiyi okursa sabaha kadar onu bir melek korur, sabah uyandığında okuduğu zaman akşama kadar bir melek onu korur." [4]

Bununla beraber Peygamberimiz uyurken başka dualar da yapmıştır. Aişe annemiz anlatıyor:

"Rasûlullah her gece yatağına yattığında iki avucunu bitiştirir, sonra onlara üfleyip ihlas, felak ve nas surelerini okur sonra iki eliyle bedeninin sürebildiği kısımlarına sürer, bunu başından ve yüzünden başlayıp bedeninin öbür tarafına doğru yapardı. Ve bunu üç kez tekrar ederdi." [5]

2. *Feyzu'l Kadir*
3. *32/Secde, 16*
4. *Buhari*
5. *Buhari, Müslim.*

Rasûlullah uyuyacağı zaman: *"Allah'ım sadece senin adınla ölür/uyur ve dirilirim."* der, uykudan uyandığı zaman da: *"Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Yeniden diriliş yine O'nadır."* [6] derdi.

Bu ve buna benzer duaları Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* uyumadan önce yapmıştır. Tâki Allah'ı anarak uyuyup, bedenini gece yapacağı ibadete hazırlamış olsun.

5. Gece namazına niyet ederek uyumak

Gece namazına kalkmamıza yardımcı olacak yöntemlerden biri de niyet etmektir. Bu niyet, psikolojimize etki etmekte ve o saatte uyanmamızı tetiklemektedir. Bunu şöyle bir örnekle anlatırsak meramımız daha iyi anlaşılacaktır:

Yarın sabah önemli bir görüşme için beşte uçak biletiniz var. Sizin üç buçukta kalkıp havaalanına gitmeniz gerekiyor. Saat on ikide uyudunuz. Alarmı kurmasanız da işin önemi ve sizin ona niyet etmeniz psikolojik olarak sizin o saatte kalkmanızı kolaylaştıracaktır. Hatta böyle durumlarda insanlar çoğu zaman alarmdan önce uyanırlar.

Değerli kardeşim! Gece namazı Rabbimizle yaptığımız en önemli görüşmedir. Bayrama hazırlanan çocuklar gibi önemsesek ve heyecanlansak uykularımız kaçacaktır. Bu sebeple Peygamberimizin buyurduğu gibi her amel niyet iledir. Ve ona niyet ettiği şey vardır. Yeter ki, gece namazına niyet edelim Rabbim bizlere isteklerimizi nasip edecektir. Kalkamasak bile bu niyet sebebi ile ecire muvaffak olacağızdır.

"Kim, gece namazına niyet ederek uyur, fakat gözleri ona galebe çalarsa ona niyet ettiği vardır."

Buraya kadar yazdıklarımızın hepsi uyumadan önce yapmamız gereken hazırlıklardır.

6. *Müslim*

Gece Uyandıktan Sonra Yapmamız Gerekenler

1. Elimizle yüzümüzdeki uyku eserlerini silmek

Peygamberimizin gece namazını aktaran İbni Abbas, Peygamberimizin uyanınca yüzünden uykuyu sildiğini bildirmiştir.

"Peygamber gece namaza kalktığında elleriyle yüzündeki uykuyu ovalardı." [7]

2. Uyandığımız zaman Allah'ı zikretmek

Kişi gece namazına uyandığı zaman şeytan ibadetten alıkoymak için: *'Biraz daha uyu, az sonra kalkarsın'* şeklinde kişinin uyumasını ve uykusunu ağırlaştırmaya çalışır. Kişi kalktığında zikir yaptığı zaman şeytandan ve telkinlerinden emin olur. Ve şeytanın, yanından uzaklaşmasını sağlar.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Siz uyuduğunuz zaman şeytan başınıza gelir ve başınıza üç düğüm atar. Her düğümü attıktan sonra 'sana uzun bir uyku vardır, uyu' diye telkinde bulunur. Sizden kim kalktığında Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür. Sonra abdest alırsa bir tanesi daha çözülür. Sonra namaz kılarsa hepsi çözülür. Bunları yapan canlı bir şekilde uyanır. Yapmayan ise habis ve tembel olarak uyanır."

Peygamberimizin gece uyanınca yaptığı zikri İbni Abbas şöyle aktarır:

"Rasûlullah eliyle yüzünden uyku eserini siler, sonra gökyüzüne bakar ve Âl-i İmran suresinin son on ayetini okurdu." [8]

3. Uyanınca dişlerimizi misvaklamak

Bedenin ve maneviyatın sağlığı için misvak kullanmak önemlidir. Kişi uyurken ağzında bakteriler birikmekte ve ağızda koku oluşmaktadır. Bunlar bizi rahatsız ettiği gibi kıraatimizi dinleyici melekleri de rahatsız etmektedir. Bu sebeple Peygamberimiz uyanınca dişlerini misvaklamıştır.

Huzeyfe anlatıyor:

"Rasûlullah gece kalktığında dişini misvakla temizlerdi." [9]

7. *Müslim*
8. *Müslim*
9. *Buhari*

4. Gece namazımızı hafif iki rekâtla açmak

Peygamber gece namazını hafif iki rekâtla açardı. Aişe annemiz anlatıyor:

"Rasûlullah, geceleyin namaza kalktığında namazına kısa iki rekâtla başlardı." [10]

Ve ümmetine de bu şekilde tavsiye etmiştir. Bundaki hikmet, kişinin uykusunu tamamen atması, böylelikle gece namazını verimli bir şekilde kılmasıdır.

Peygamberimiz şöyle buyurur:

"Sizden biri gece namazına kalktığı zaman hafif iki rekâtla namazını açsın." [11]

Değerli kardeşim!

Yazdığımız bu maddeler gece namazına kalkmamıza ve gece namazını güzel bir şekilde kılmamıza yardımcı olacak etkenlerdir inşaallah. Fakat burada şuna dikkatini çekmek istiyorum, bu sebeplere yapıştığımız hâlde gece namazına kalkamıyorsak kendimizi ve iç dünyamızı çok ciddi muhasebe etmemiz gerekir.

'Rabbim bizleri, gecenin üçte birinde huzuruna davet etmişken, biz de gece kalkmak için bütün yollara başvurmuşken Rabbim neden bizi kendi huzuruna almadı?' diye öz eleştiri yapmamız gerekir.

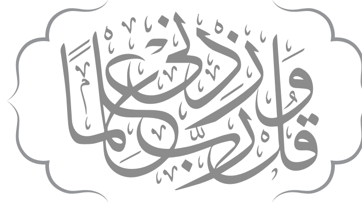
Belki Rabbimize olan nankörlüğümüzden, O'na olan şükürsüzlüğümüzden, kalbimizi ve aklımızı habis amellerle meşgul etmemizden veya Rabbimizin sunduğu bütün fırsatları göz ardı etmemizden dolayı Rabbimiz bizden yüz çevirmiş olabilir. *'Kalkamıyorum çok yol denedim ama olmadı'* deyip sebebi yan etkenlere bağlamak bizim asıl sorunumuzu çözmeyecektir. Fakat kendimizi muhasebe edersek belki de günahlarımızdan istiğfar dilememiz veya o konudaki ahlakımızı düzeltmemiz vesilesi ile Rabbimiz, gece kalkmamızın önündeki bütün engelleri ortadan kaldıracaktır.

Rabbim bizleri gece nimetine secde ve rükû ile şükreden salih kullarından eylesin.(Allahumme âmin)

Davamızın sonu âlemlerin Rabbine hamd etmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile…

10. *Müslim*
11. *İmam Ahmed*

Abdulkerim El-Hudayr

Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâi ve İbni Mâce Şerhleri

Sünnet kitapları gerçekten şerh edilmeye muhtaçtır. Önceki şerhler toplanmalı, ilim talebelerinin anlayacağı şekilde şekillendirmeli/formüle edilmeli ve bu hadislere delalet eden mevcut olaylar da eklenmeli ve bu hadislerden çıkan delillerden istinbat edilmesi sağlanmalıdır.

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun…

Müslim bin Haccac'ın *'Sahih-i Müslim'* isimli eseri ilim ehlinin çoğunluğuna göre sünnet kitaplarının ikincisidir. Mağribliler/Faslılar, Ebu Ali En-Neysabûrî ile beraber Müslim'i Buhari'nin önüne almışlardır. Bundan dolayı Faslılar buna Buhari'den daha çok önem vermişlerdir.

Ebu Ali En-Neysabûrî şöyle der: *'Gök kubbenin altında Müslim'in kitabından daha sahih hiç bir kitap yoktur.'* Fakat bu sözün söylenmesine itiraz edilmiştir. Doğru olan da bu sözün adaletsiz olduğudur. Bu, Ulumu'l Hadis kitaplarında araştırılmış, uzun ve detayı olan bir konudur.

Şunu diyebilirim ki: İlim ehli Sahih-i Müslim'e önem göstermiş, onu çok defa şerh etmişlerdir. Fakat hepsi eksiklikten uzak değildir. Bu şerhlerin ve uzunluklarının çok olmasıyla birlikte ilim talebesinin bazı problemleri çözmeye ihtiyacı vardır. Ebu Abdullah El-Mâzeri'nin El-Mu'lim [1] isimli kitabı, üç cilt halinde çok güzel bir kitaptır. Bu başlangıç olan bir eserdir.

— Bu Müslim'in tam şerhi midir?

Müslim'in hepsini sadece genel olarak şerh etmiştir. Yani, dikkat çektiği bir çok yeri atlamış ve kitap da tamamlanmıştır. Bu kitap alanında ilk eser olup, ilim talebesinin bu alanda bu kitaba önem vermesi gerekir. Çünkü Kadı İyad gelip bu kitabı tamamlayıp İkmâlu'l Mu'lim olarak telif etmiştir. Bu da değerli olup, kendisinden sonra gelenlerin itimat ettiği bir kitaptır.

— El-Mâzeri'nin hızlı bir şekilde üzerinden geçtiği yerleri tamamladı değil mi?

Evet. İlk başta El-Mâzeri'nin El-Mu'lim isimli şerhini tamamlamış, daha sonra İkmâlu'l Mu'lim'i telif etmiştir. Bu kitapta az bir açıklama vardır. Daha sonra da el-Übbî'nin İkmâlû

1. *Tam ismi, El-Mu'lim bi Fevaidi Müslim'dir.*

İkmâli'l Mu'lim isimli eseri gelmiştir. Bu kitapta da faydalar olup, ilim talebesi bu kitaba taalluk edenlere çok ihtiyacı vardır. Bu konu ile ilgili aynı şekilde Senusi'nin Mukemmelu İkmalü'l-İkmali'l-Mu'lim eseri vardır. Bu şerhler dizi halinde olduğundan bir kısmı diğerleri olmadan fayda sağlamaz.[2]

— Bunlar bir arada basılmış mıdır?

Bir arada basılmamıştır. Farklı şekillerde basılsa da ilim talebesinin -Nevevi'nin Müslim Şerhi'ne eklendiği takdirde- bu dört kitaba ehemmiyet göstermesi gerekir. İçerisinde pek çok faydalar, kaideler, kurallar, kayıtlar ve araştırmaların olduğu bu mübarek kitap, ilim talebesi için zaruridir.

— Bu kitap tamamlanmış mıdır?

Evet. Defalarca da basılmıştır. H.1270 ve 1276'da Hindistan'da basılmıştır. Ayrıca 1370'lerden sonra beş veya altı defa iki cilt hâlinde yine Hindistan'da basılmıştır. Ayrıca Kastaliye Matbaası'nda da beş cilt olarak basılmıştır. Bu da Ahmed Şakir ve diğerleri gibi önde gelen muhakkiklerin esas aldığı kitaptır. Daha sonra Mısır Behiyye Matbaası'nda on sekiz cilt hâlinde şahane bir baskı ile basılmıştır. İçinde hatalar olmasına rağmen genel olarak bu baskı sahihtir. Herhangi bir beşer ameli gibi bu da hatadan uzak değildir. Fakat baskısı çok iyidir.

Nevevi Şerhi'nin içinde bazı cümleler çokça geçmektedir. İlim talebeleri de bunları sormaktadır. Bunlardan bazısı şunlardır: *'El-Metâli sahibi şöyle der'*, *'Et-Tahrir sahibi şöyle der.'* Bu iki kitaptan çokça nakledilir.

— Metâliu'l Envâr mı?

Evet. Bunlardan kasıt, İbni Karkul'un El-Metâliu'l Envâr ve Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail El-Esfehâni'nin Et-Tahrir Şerhu Sahihi Müslim isimli eserleridir.

— İmam Nevevî bu ikisinden mi nakletmektedir?

Çoğunlukla. Örneğin şöyle der: *'El-Metâli sahibi şöyle der'*, *'Et-Tahrir sahibi şöyle der'*, *'El-Kâdî şöyle dedi.'* Yani bu sunduklarına dayanmaktadır. Fakat Nevevi'nin aynı kitapta kendi yazıları ve araştırmaları vardır. İlim talebesi için bunlar zaruridir. Bunun bir benzeri olarak da Kurtubi'nin *'El-Mufhim Limâ Eşkele Min Telhisi Müslim'* eseri vardır.

— Kurtubi'nin mi?

Evet Kurtubi'nin Müslim'i özetlediği eseridir.

— El-Mufhim onun mu?

El-Mufhim kendisinindir. Sahih-i Müslim'i ihtisar etmiştir. Tabi burada Kurtubi'den kasıt Ebu'l Abbas Ahmed bin Ömer El-Kurtubî'dir. Şeyh Ebu Abdullah ise, meşhur tefsirin sahibidir.

El-Mufhim isimli eser, Ebu'l Abbas El-Kurtubi'ye aittir. Bu nadir olan kitaplardan bir tanesidir. Diğer ilimler hakkında içerisinde çok fazla faydalar vardır. Yani içerisinde güncel, fıkhi, usulî kaide ve kurallar vardır.

İlginç olan olaylardan bir tanesi de şudur: bir şahıs bana gelip Kurtubi'nin Şeyhul İslam İbni Teymiyye ile ilişkisini söylemişti. Ona, *'bunun kaynağı nedir?'* dedim. O da: *'Kurtubi Tefsiri'* dedi. *'Nasıl?'* diye sordum. O da Kurtubi'nin *'Şeyhimiz Ebu'l Abbas'* dediğini söyledi. Halbuki asıl olan bunu İbni Kayyım çok defa tekrarlamıştır. İbni Kayyım: *'Şeyhimiz Ebu'l Abbas'*, *'Şeyhimiz Ebu'l Abbas'a sordum ki…'*, *'Şeyhimiz Ebu'l Abbas'a defalarca sordum ki…'*, *'Allah sana rahmet etsin şeyhimiz Ebu'l Abbas'* gibi şeyler söylemektedir. Bana bu sözlerle gelip, Şeyhul İslam'ın Kurtubi ile bağı olduğunu söylemişti. Halbuki müfessir olan Kurtubi, Şeyhu'l İslam'dan önce yaşamıştır.

— Şeyhini Ebu'l Abbas Ahmed bin Ömer'e mi nispet ediyordu?

Evet. El-Mufhim isimli eser, Ebu'l Abbas El-Kurtubi'ye aittir. Bu nadir olan kitaplardan bir tanesidir. Diğer ilimler hakkında içerisinde çok fazla faydalar vardır. Yani içerisinde güncel, fıkhi, usulî kaide ve kurallar vardır. Mâşâallah, bunun dışındaki diğer ilimlerde de böyledir ve ilim talebesi için gerekli bir kitaptır. El-Mufhim de son zamanlar da pek çok kez basılmış, ilmi risalelerin içerisinde de tahkik edilmiştir. Böylece her ne kadar yayılması zor bir şey olsa da yayılmasına sebep olmuştur. Çünkü var olan risaleler yedi-

2. *Yani, Kadı İyad'ın İkmâlu'l Mu'lim eserine de İmam Muhammed bin Hilfe bin Ömer El-Maliki el-Übbi (827 H.) tamamlama yapmıştır. Onun yaptığına da Senusi (H.895) eklemelerde bulunmuştur.*

sekiz tane olup, her risalede de üç dört cilt mevcuttur. Bu da kitabın uzaması demektir.[3]

— Bu kitap üniversitenizde var mı?

Evet. Bizde sünnet ve ilimleri kısmında mevcuttur.

— Tamamı mı?

Evet tamamı. Kitap, bahsettiğimiz gibi enfes bir kitaptır. Bunun yanında bir de son dönem alimlerinden Hindistanlı Şebbir Ahmed El-Osmanî'nin Sahih-i Müslim şerhi olan Fethu'l Mulhim isimli eseri vardır. Fakat bu eseri tamamlamamıştır. İçerisinde anekdotlar, faydalar, istitratlar[4] ve ilim talebesi için -özellikle Müslim'e nispeten- pek çok fayda mevcuttur. Çünkü Müslim -bahsettiğimiz üzere- bu şerhlerin hepsi bir şerhte toplansa, Fethu'l Bâri kadar etmez. Bundan dolayı iyi anlayan biri Nevevi'nin Müslim Şerhi'ni tenkit için ele alsa, yazdıklarında Hafız İbni Hacer'in Nevevi'nin şerhi üzerine problemleri açıklayan nükteleri olduğunu söyleyebilir, kitabın sahibinin unuttuğu yerleri hatırlatabilir ve haşiyelere yakın olan bazı şeyler konusunda tartışabilir. Ancak haşiyelerde önemli olarak kabul edilen notlar da dahil her şey sunulur.

Fethu'l Mulhim bunlardan birisidir. Mukaddimesi üç büyük cilt hâlinde basılmış, sonra altı cilt daha eklenmiştir.

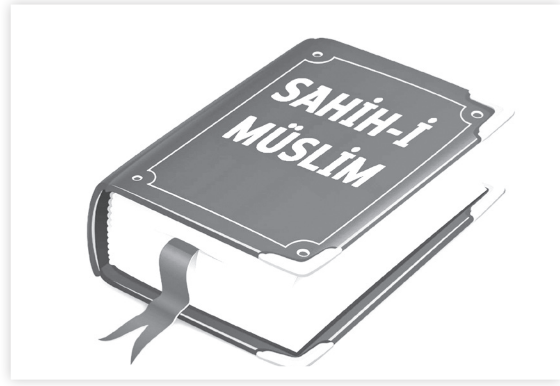
Şunu diyebilirim ki; Müslim konusundaki eksiklik hâlâ mevcuttur. İlim talebesi Buhari şerhlerine karşılık her yönden Sahih-i Müslim Şerhi'ne hakim olsa da veya bu şerhlerden birisine getirilen tenkitlerin durumları az olsa da ihmal edilen şey zikredilir. Sahih-i Müslim'de bazen problemler çokça tekrar etmektedir. Örneğin demektedir ki: Ebu Ahmed, Ebu Ahmed.

— Bunu İmam Nevevi mi söylemektedir?

Hayır. Metinde geçmektedir.

— Müslim'in metninde mi?

'Ebu Ahmed'den' diye bir şey görüp, araştırırsınız. Ebu Ahmed kimdir? Nedir? Bir çok ilim talebesi buna ulaşamaz. Çünkü şarihler buna işaret etmez. Ebu Ahmed El-Culudî Sahih'in ravisidir. Bundan sonra da haber veya isnadın bir kısmını Müslim'in kanalının dışında bir yoldan nakleder. Çünkü direkt şöyle der: *'Ebu Ahmed dedi ki'*. Sonra gidip rical kitaplarına, Kütüb-i Sitte'ye bakarsınız ve bulamazsınız. Bu ve buna benzer diğer durumlar, Sahih'in kapsamış olduğu uyarılar, incelikler, illetlerdendir. İmam Müslim bunlara işaret etmektedir. Ayrıca metinlerin ve isnadların bağlamında ıstılahî/terimsel faydalar da vardır. Yani kabiliyetli bir kimse buna ehemmiyet gösterse, bununla meşgul olup, bütün vaktini buna verse çok güzel bir iş ortaya çıkar. Hatta bu alanda bizde bazı notlar da vardır. Allah'tan dileğimiz bunu tamamlamada bize yardım etmesidir.

• • •

Ebu Davud'un Süneni'ne gelecek olursak; çoğunlukla üçüncü sırada gelen kitaptır. Sünen-i Ebi Davud, Süleyman bin Eş'as Es-Sicistani'nindir. İlim ehli, bu kitaba da aynı şekilde ehemmiyet vermiştir. Hatta şöyle demişlerdir: *'O müctehid için yeterlidir', 'Ahkam hadislerinde müctehide yeterlidir'*. Bu eserin, içerisinde neredeyse sadece ahkam hadisleri vardır. Tam 4800 hadis ahkam hadisleri hakkındadır. Bunlar da Ebu Davud'un sahih olarak üzerinde durduğu hadislerdir. Ebu Davud Mekkeliler'e yazdığı risalede[5] Süneni'nde sahihleri ve ona benzeyen ve yakın olanları, içerisinde zayıf ve çok zayıf olanları da açıkladığını söylemiştir. Ebu Davud'un Süneni ne olursa olsun ilim talebesi için olmazsa olmaz kitaplardan birisidir. Şunu diyebiliriz ki, öncelikle Sahiheyn'e (Buhari ve Müslim) daha sonra da Sünenler'e önem gösterilmesi gerekir.

Dehlevi'nin ise başka bir görüşü olup, şöyle demektedir: *'İlim talebesi öncelikle Sünen-i Ebi Davud ve Tirmizi'ye başlaması gerekir. Çünkü bu ikisinin faydası, Sahiheyn'de faydadan daha kolay-*

---

3. Bilinen müfessir Kurtubi'nin dışında olan Ahmed b. Ömer El-Kurtubî ve meşhur eseri El-Mufhim hakkında daha geniş bilgi sahibi olmak isteyenler, akademik olarak yazılıp aynı zamanda Türkçe olan EKEV Akademi Dergisi'nin 61. Sayısında Hasan YENİBAŞ'ın yazdığı makaleye göz atabilirler. İlgili yazının PDF formatındaki hali şu linkte mevcuttur: http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ekev/article/viev/5000144091/5000131607 -Çeviren-

4. Ara söz, antrparantez. -Çeviren-

5. Risale ilâ ehl-i Mekke -Çeviren-

dır. Yani Sahih-i Buhari, en üst düzey olup, Ebu Davud veya Tirmizi gibi faydası kolay değildir. Hem de Tirmizi'de öneme muhtaç şeyler ve işaretler olmasına rağmen böyledir.'

Dehlevi demek istiyor ki; ilim talebesinin ilk başta önem göstermesi gereken Ebu Davud'un ve Tirmizi'nin Sünen'idir. Daha sonra Buhari ve Müslim gelir. Daha sonra da Nesâi ve İbni Mâce bu sıralamada yer alır. İlim ehlinin yanında öncelikli olarak Buhari, sonrasında Müslim ve daha sonra sırasıyla Ebu Davud, Tirmizi, Nesâi ve İbni Mâce gelse bile.

Şunu diyebilirim ki; Ebu Davud bu yönü ile çoğunluğun yanında üçüncü kitaptır. İlim ehli buna önem göstermiştir. Süleyman El-Hattabî, *'Meâlimu's Sünen'* diye isimlendirdiği kitapta onu ilk kez şerh edendir. Bu kitap muhtasar olmasına rağmen bereketli bir şerhtir. İçerisinde ilim talebesinin ihtiyaç duyacağı pek çok fayda, nükteler, incelikler barındırmaktadır. Sünen-i Ebi Davud'a ehemmiyet veren bir kimse için elzem bir eserdir.

— Bu kişi Buhari'yi şerh edenle aynı kişi midir?

Evet.

— Fakat eserinin ismi A'lamu's Sünen'di. Burada Meâlimu's Sünen deniliyor?

Doğru. Fakat A'lamu'l Hadis olmayan nüshalarının daha çok basıldığından bahsetmiştik. Meâlimu's Sünen Ebu Süleyman El-Hattabi'nindir. İlk olarak Halep'te dört cilt olarak basılmıştır. Daha sonra Ahmed Şakir'in ve Muhammed Hamid El-Fakî'nin katkılarıyla sekiz cilt olarak basılmıştır. Kitapta Münziri'nin muhtasarı ile İbni Kayyım'ın tehzîbi[6] de bulunmaktadır. Bundan dolayı da Meâlimu's Sünen'e yapılan ihtisar, ilim talebesinin gerekli önemi vermesi gereken bir kitaptır.

Bunun yanında İbni Raslân Ahmed bin Hüseyn Eş-Şafiî'nin şerhi vardır. Özellikle fıkıh, fıkıh usulü ve kaideleri hususunda faydalarla dopdolu bir şerhtir. Allah'tan bu kitabın yayınlanmasını kolay kılmasını dileriz. Çünkü tahkik edilmiş ve ilmi kitapların içerisinde yayınlanmaya hazırdır. Fakat kitabın genel olarak yayılması şu ana kadar mümkün olmamıştır.

Bir de Şerhu'l Aynî vardır. Bu şerh de güzeldir. Fakat eksiktir.

— Buhari'yi şerh eden El-Aynî mi?

Evet. Buhari'yi şerh eden Bedreddin El-Aynî'nindir. Fakat eksik bir şerhtir. Beş veya altı cilt bulunarak basılmıştır.

Bu şerhlerden belki de en önemlisi Şemsü'l-Hak Azîmâbâdî'nin Avnu'l Ma'bud isimli orta büyüklükteki eseridir. Hindistan'da dört büyük cilt hâlinde basılmıştır. Bu da çok güzel ve enfes bir baskıdır. Fakat Fethu'l Bârî'nin Hindistan baskısı hakkında bahsettiğimiz bunun için de geçerlidir. Çünkü farsça harflere/fars hattına alışık olmayan kimse için zor olabilir. Bundan sonra Hindistan baskısından alınarak Medine'de Selefiyye Matbaası'nda basıldı. Bunu basan farsça harfleri okumayı bilmeyen bir kimse olduğundan çok kez yanlış harekeleme yapmıştır. Fakat buna rağmen Avnu'l Ma'bud baskısı Tuhfetu'l Ahvezi baskısından daha güzeldir. Tuhfetu'l Ahvezi baskısı da İbnu'l Cevzi'nin Mevduât isimli eserinden daha güzeldir. İbnu'l Cevzi'nin Mevduat'ı da bir çok baskıdan ve İmam Sahavî'nin Fethu'l Muğis'in baskısından daha güzeldir.

İbni Raslân Ahmed bin Hüseyn Eş-Şafiî'nin şerhi vardır. Özellikle fıkıh, fıkıh usulü ve kaideleri hususunda faydalarla dopdolu bir şerhtir. Allah'tan bu kitabın yayınlanmasını kolay kılmasını dileriz.

— Bunun düzgün okunabilmesi için Farsça harflere vakıf olmamız mı gerekiyor?

Evet. Avnu'l Mabud'u basan kişi, Hindistan baskısından almıştır. Tuhfetu'l Ahvezi de aynı şekilde Hindistan'da basılmış ve oradan alınmıştır. İmam Sahavî'nin Fethu'l Muğis'i de Hindistan'da basılmış ve oradan alınmıştır. Baskıyı yapan bu adamın şerî ilim ile bir alakası yoktur. Sadece bazı kitapları Es-Selefiyye Yayınevi'nin sahibi ile istişare sonucu yayımlamıştır.

Avnu'l Ma'bud orta büyüklükte bir kitaptır. Herhangi bir mezhebe yakın değildir. Bundan dolayı hakkında yapılan araştırmalara da uyumlu olmuştur. Kastedilen El-Munzirî'nin tahriçleri, İbni Kayyım'ın tasniflerine, hadisleri düzenle-

6. *Tehzib, fazlalıkları atarak ıslâh etmek, temizlemek, daha güzel, daha mükemmel kılmak demektir. Kitap üzerinde pek çok açıdan yapılan düzenlemelere denilir. -Çeviren-*

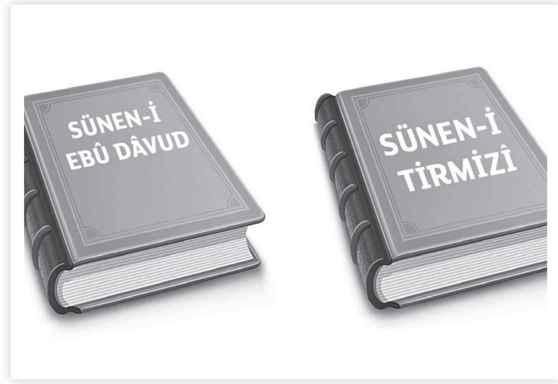
medir. Müellif, Fethu'l Bârî'den ve diğer şerhlerden de nakil yapmıştır. Orta seviye bir kitap olup, ilim talebesi ondan istifade edebilir. Kitabın uzunluğu da istifade edilmesine mani değildir.

Ebu Davud'a yapılan bir başka şerh de Halîl Ahmed es-Sehârenfûrî'nin (ö. 1346/1927-28) Bezlu'l Mechud isimli eseridir. Bu şerh de yirmi cilt olarak basılmıştır. Fakat Avnu'l Mabud'dan farklıdır. Avnu'l Mabud, hadisleri Ehli Hadis'in anlayışına uygun şekilde şerh eder. Herhangi bir mezhebe yakın değildir. Fakat Bezlu'l Mechud isimli eserin sahibi Ebu Hanife'nin mezhebine yakındır. Bazı hadisleri veya bir çok hadisleri mezhebinin hizmetine yönelttiğinde şüphe yoktur. Fakat kitap faydadan yoksun değildir. İçerisinde bir çok fayda barındırmaktadır. Ebu Davud'un Sünen'ine oranla bu şerhlerin uzunluğu ve konularının çok olması ilim talebesinin bunlara olan ihtiyacının olmamasını gerektirmez.

Ebu Davud şerhlerinden bir tanesi de Mahmud Hattab Es-Subki'nin El-Menhelü'l Azbi'l Mevrud isimli eseridir. Tam ismi El-Menhelu'l Azbi'l Mevrud Şerhu Sünen-i Ebi Davud'tur. Bu kitap müellifi tarafından on cilt olarak tamamlanmıştır. Kitabın izlemiş olduğu yol ise, tıpkı El-Aynî'nin Umdetu'l Kârî'de yaptığı gibi maddeleri sıralamak ve bu alanlar üzerine şerh yapmaktır. Eser, düzenli, tertip edilmiş bir şerhtir. Kitaptaki şerh uzun olsa da tamamlanmamıştır. Kitap, oğlu Emin b. Mahmud Hattab Es-Subki'nin çalışmasıyla aslından on cilde çıkarılmıştır. Bu çalışmanın eseri tamamladığı veya tamamlamaya yakın olduğu da söylenir. Bu şerh gerçek bir şerh değildir. Fakat Ebu Davud'un Sünen'i ile ilgilenen kimse için gereklidir.

Bunlardan bir tanesi de İbni Kayyım'ın Tehzibu's Sünen'idir. Hadislerin illetlerinin açıklaması hakkındaki eski büyük alimlerin anlayışı çerçevesinde olan sözleri yerindedir. Bunların bir çoğu da istinbat edilenlerden ve illetlerin anlaşılması ve alınmasına yöneliktir. Zaten kendisi bu alanda imamdır. Bir hadisin illetleri hakkında yirmi-otuz sayfa vadisinden akarcasına konuşmuştur. Kendisi için *'sözü uzattığında dere yatağından fışkıran su gibi Havvabi'yi doldurur Ravvabi'ye ulaşır'* denilmiştir.[7] Allah kendisine rahmet etsin.

Bir de Sünen Ehli'nin üzerine yapılan haşiyeler vardır. Örneğin, Suyuti'nin Mirkâtu's Suûd'u

vardır. Suyuti'nin Kutub-i Sitte'ye yaptığı şerhler çok kısadır. Fakat bir de Faslı bir kişi vardır. İsmi El-Becem'avî'dir.[8] Bu kişi bu şerhlerin hepsini kısaltmıştır. Et-Tevşîh Alâ Camiî's Sahih isimli eser de bir cilt olup, Suyuti'nin Sahih-i Buhari'nin üzerine yaptığı şerhidir. Bu da gerçekten çok kısadır. Bu Faslı kişi de gelip Suyuti'nin bu kitabı daha da kısaltıp *'Ruhu't Tevşîh'* ismini vermiştir. Ed-Dîbâc da Suyutî'nin Sahih-i Müslim'e yaptığı küçük bir cilt şerhidir.[9] El-Becem'avî de gelip bunu *'Veşyu'd Dîbâc Alâ Sahih-i Müslim bin Haccac'* ismiyle ihtisar etmiştir. Aynı bunun gibi Suyutî'nin Mirkâtu's Suûd isimli eserini de *'Derecatu Mirkâti's Suûd'* ismi ile ihtisar etmiştir. Bunun gibi Kutub-i Sitte'nin diğer kalanlarına da yapmıştır. Kutub-i Sitte'ye yapılan bu haşiyeler altı küçük cilt hâlinde basılmıştır.

— Sünen-i Tirmîzî'ye gelecek olursak?

El-Camiu't Tirmizi. Bu, Ebu İsa Muhammed bin İsa Et-Tirmîzî'nindir. Bu Cami' olan eserlerdendir. Çünkü sünnet kitaplarının içinde Cami' olanlar vardır. Bunlar dinin konularını kapsamaktadır. Bunların en önemlisi Buhari, Müslim ve Tirmîzî'dir. Bunlardan bazısı da Sünenler'dir. En önemlileri Ebu Davud, Nesâî, İbni Mace'dir. Bazıları da Musannefler'dir. İbni Ebi Şeybe, Abdurrezzak'ın Musannefleri gibi. Bunlar da madde ve düzen bakımından sünenlere yakındır. Sünenlerden ayıran sadece içerisinde eserlerin[10] çokça olmasıdır. Bunun yanında Muvatta'lar, Mu'cem'ler, Müsned'ler ve diğer kitaplar da mevcuttur.

---

7. *İbni Kayyım'ın kendisi için kullanılan bir deyimdir. -Çeviren-*

8. *Ali bin Süleyman el-Bacemavi:(1234-1306/1819-1888)*

9. *Tam ismi, Ed-Dîbâc Alâ Sahih-i Müslim bin El-Haccac'tır.*

10. *Eser konusunda bir çok tanım yapılmıştır. İmam Nevevî'ye göre hadisçilerin yanında Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem Sahabeye veya tabi'îne ait bütün rivayetlere eser adı verilir. İbni Hacer'e göre ise hadisciler arasında isnadı sahabeye kadar ulaşan mevkuf hadise olduğu gibi, Tabiîn'e ulaşan maktu' hadise de eser denilmiştir. Eser sayılan rivayete me'sur denildiği de olmuştur. -Çeviren-*

Ebu İsa'nın El-Camiu't Tirmîzî isimli eseri, dinin konularını kapsayan Cami' olan eserlerdendir. Eski ve muasır alimler çokça hadis ve ilim, sünnet ile ilgili bilgiler, ıstılahî uyarılar içerdiği; ilim ehlinin sözlerini naklettiği, bahsedilen hadisin delil olan yönlerinden bahsettiği için bu kitaba ayrı bir önem vermişlerdir.

Bu kitabın şerhleri de oldukça fazladır. En-Nefhu'ş Şezî[11] , İbnu'l Arabî El-Malikî'nin Âridatu'l Ahvezî isimli eseri bunlardan bazısıdır. Âridatu'l Ahvezî, orta büyüklükte olan güzel bir eserdir. Kelam'dan bazı basit sözler olsa da fıkhi meseleler gözetilmiştir. Ayrıca kitap, isnadın incelikleri konusunda da muhtasardır. Fakat baskısı kitabın kendisinden faydalanılamayacak halde kötüdür. Es-Sâvî, Et-Tâzî matbaalarında basılmıştır. Baskıları da son derece kötüdür. Bizdeki olan nüshasındaki düzeltmeler kitaptan çok daha fazladır. Hadislerin ve şerhlerin çıkması, İbnu'l Arabî'ye ait olmayan sözlerin dahil edilmesi, Tirmizi'ye ait olmayan sözlerin içerisinde katılması söz konusudur. Kitabı basmak istediklerinde Şeyh Ahmed Şakir'den Camiu't Tirmizi nüshasını ödünç almak istemişlerdir. Şeyh Ahmed Şakir'in kendi nüshasının üzerinde talikleri vardır. Bu nüshanın içerisine hadislerin genelini dahil etmişlerdir. Buradan da bu baskının değeri anlaşılmaktadır. Âridatu'l Ahvezî'nin kendisine ait nüshaları araştırılsa, tahkik edilip, yazarın murad ettiği ortaya çıkarılsa, basit itikadi yanlışlarına da talik düşülse, işte o zaman kitap -tam olarak gayeyi karşılamasa da- bir boşluğu kapatmış olur. Buna rağmen kitap faydalı olup, içerisinde faydalar ve İbnu'l Arabî'ye ait olan ve başka yerde bulunmayan incelikler vardır.

En-Nefhu'ş Şezî de İbni Seyyidünnâs'ın eseridir. Bu da en faydalı, en mükemmel, en hoş kitaplardan bir tanesidir. İbni Seyyidünnâs bu kitabı tamamlamamış, Hafız El-Irakî tamamlamış ve buna dair çaba göstermiştir. Oğlu Ebu Zur'â'nın da kitaba dair tamamlaması vardır. Yine Sahavî'nin de tamamlaması vardır. Kastımız, İbni Seyyidünnâs'ın bu kitabı alanında önemli bir yeri vardır. Hafız El-Irakî'nin çalışmasının önemi de ondan aşağıda değildir.

— Aynı isimle mi tamamlamıştır?

Evet. Fakat iki cilt dışında basılmamıştır. Bu da Şeyh Ahmed Muabbed ve tanıdığımız seçkin ve bu alanın ehli olan bir doktor tarafından tahkik edilmiştir.

Sonuç olarak İbni Seyyidünnâs'ın Câmiu't Tirmîzî'ye olan şerhi istifade edilecek bir kitaptır. Kitabın mukaddimesi de -İbni Seyyidünnâs'ın mukaddimesi- başka yerde bulunmayan çarpıcı ıstılahî tercihleri vardır. Hatta ondan mustalah kitaplarına çokça nakil de yapılmıştır.

İbni Seyyidünnâs'ın Câmiu't Tirmîzî'ye olan şerhi istifade edilecek bir kitaptır. Kitabın mukaddimesi de -İbni Seyyidünnâs'ın mukaddimesi- başka yerde bulunmayan çarpıcı ıstılahî tercihleri vardır.

Bir de Mubarekfûri'nin Tuhfetu'l Ahvezî isimli eseri var. Bir çok ilim talebesi, bu kitapların etrafında yazılanların hepsini toplamaya uğraşmamaktadır. Örneğin diyor ki; Ben ikisinden sadece bir tanesini almak istesem Âridatu'l Ahvezî'yi mi almalıyım? Yoksa Tuhfetu'l Ahvezî'yi mi? Biz, Tuhfetu'l Ahvezî'yi almasını söyleriz. Çünkü bu kitap, şerhin istenilen tüm unsurlarını yerine getirmiştir. İbnu'l Arabî'nin şerhinde (Âridatu'l Ahvezî) bazen yeni bir şerh bulursun. Bazen şerhinde alakasız, birbirinden kopuk şeyler bulursun. Bazen de dayandığı nüshaya karşı çıktığını ve baskının kötü olduğunu görürsün. Fakat bu görünen bu duruma göre Tuhfetu'l Ahvezî çok daha fazla tercihe şayandır. Aynı şekilde Mubarekfûri, Tirmîzî'nin gösterdiği şekilde hadisleri tahric ederken *'Bu babta'* demektedir.

Bunun dışında Suyuti'nin bu kitaplara yaptığı çok kısa muhtasarı vardır: *'Kûtu'l Muğtezi Alâ Camiî't Tirmîzî'*. Az önce de söylediğimiz gibi bunu da ihtisar eden El-Becem'avî'nin *'Nef'û Kûtu'l Muğtezi'* adlı şerh de vardır.

Bunların yanında bir de Şeyh Ahmed Şakir'in Tirmîzî'ye talikleri vardır. Bu da ilim talebesi için olmazsa olmazdır. Bu kitap aynı zamanda kitapların tahkik metodunu da göstermektedir.

— Aynı Sünen'ler gibi basılmış mıdır?

Camiu't Tirmizi, Şeyh Ahmed Şakir'in tahkiki ile iki cilt hâlinde basılmıştır. İlim talebesi, tashih konusunda ve tahkik metodu konusunda bundan

11. *İbni Seyyidünnâs el-Ya'murî (ö. 734/1334) tarafından yazılan ve el-Câmi'in üçte ikisini ihtiva eden yarım kalmış bir şerhtir. DİA -Çeviren-*

çok istifade edebilir. Ahmed Şakir ile bazı ravilerin sikalığı ve zayıflığı konusunda bazen ihtilaf edebilmekteyiz. Taliklerinde yirmiden fazla raviyi sika görmüş, fakat ilim ehlinin cumhuru/çoğunluğu bunların zayıf olduğunu söylemişlerdir. Onunla bu konuda ayrılığa düşmekteyiz. Fakat bu, ondan istifade etmeyeceğimiz anlamına gelmez. Şeyh, tahkik konusunda adeta bir okuldur. İmam Şafiî'nin risalesine yapmış olduğu tahkik, yüksek öğrenimde örnek almak için araştırma sınıflarında ders olarak verilmesi gerekir.

Ebu Abdurrahman En-Nesâî'nin Süneni'ne gelecek olursak; önemine, içerisindeki ahkam hadislerin sayısına ve babların girişlerinde işaret ettiği illetlere rağmen tam bir şekilde -rical, metinler, tashih ve tad'îf (zayıf olduğunu belirtme) yönünden- şerh edilmeye çok ihtiyacı vardır. Yani bu illetli olan babların girişleri önceliklidir. Şüphesiz ki babların girişlerindeki işaret ettiği bu illetler kitabın şerh edilmesindeki engeldir. Nesâî'nin Suyuti'ye ait muhtasar şerhi mevcuttur. İsmi Zehru'r Rubâ Ale'l Mücteba'dır. Yine Sindî'nin Nesâî'ye haşiyesi de mevcuttur. Bu konuda çok ihtiyaç olup, bunlar istenileni karşılamamıştır.

Nesâî hakkında çok uzun ve muasır bir şerh vardır. İsmi *'Zahîretu'l Ukbâ fî Şerhi'l Müctebâ'*dır. Şeyh Muhammed bin Ali Âdem Etyûbî. Bu kişi, Mekke'de Daru'l Hadis'te hocadır. Bu şerh çok uzun olup kırk cilde ulaşmıştır. Bana bu hocanın bu uzunluktan yarı yarıya vazgeçtiğini söylendi. Bu kişi de bu çok uzun şerhten dokuz cilt çıkartmıştır. Şarih, ravileri ele alıp her birinin biyografisini aktarmış ve ravi hakkında söylenilen her şeyden de bahsetmiştir. Bu da bitecek bir şey değildir. Ancak konuların toplanması, okuyucuya fayda verir. Hususen ümmetin bu gibi kitaplara da çok ihtiyacı vardır ve saha neredeyse ilim talebesine yardım eden bir şerhten yoksundur.

Nesâî'nin Sünen'i üzerine yapılan Selefi haşiyeler de mevcuttur. Hindistan'da büyük bir ciltte basılmıştır. Daha sonra Şeyh Ebu'l Eşbâl'ın katkılarıyla beş cilt hâlinde basılmıştır. İçerisinde bir takım faydalar, değerli ve nadir bilgiler mevcuttur.

Sünnet kitapları gerçekten şerh edilmeye muhtaçtır. Önceki şerhler toplanmalı, ilim talebelerinin anlayacağı şekilde şekillendirmeli/formüle edilmeli ve bu hadislere delalet eden mevcut olaylar da eklenmeli ve bu hadislerden çıkan delillerden istinbat edilmesi sağlanmalıdır.

Altıncı kitap ise, Sünen-i İbni Mâce'dir. Bu çoğunluğun yanında altıncı kitaptır. Bunu Kütüb-i Sitte'ye ilk kez dahil eden Ebu'l Fadl İbni Tahir'dir. İbnu'l Esir ve ondan önce Rezin Tecridu'l Usul'de onun yerine Muvatta'yı altıncı kitap olarak belirlemişlerdir. Darimi'yi de altıncı kitap olarak belirleyenler de vardır. Fakat Ebu'l Fadl İbni Tahir'den sonra bütün insanlar İbni Mace'yi ziyade ve faydalarından dolayı altıncı kitap olarak görmeye devam ettiler.

İbni Mace'nin şerhleri çok fazladır. Fakat bunlardan mevcut ve basılı olan ise azdır. Bunlardan birisi, Moğoltay Alaâddin bin Kılıç El-Hanefî'nin şerhidir. Bu uzun, güzel ve faydalı bir şerhtir. Fakat Sünenler'de üç yüzden fazla hadisi bırakarak mukaddimeyi şerh etmemiş, taharet bablarından başlamış, sonra ibadetleri sonuna kadar tamamlamıştır.

Bir de Suyuti'nin Mibahu'z Zücace isimli şerhi vardır ve çok kısadır. Onun muhtasarı da Nuru Misbahi'z Zücace'dir.[12] O kadar kısadır ki koca kitabın şerhi yüz sayfaya yakındır.

Sıbt İbnu'l-Acemî diye anılan Burhaneddin El-Halebî'nin şerhi vardır. Bu da basılmamıştır. Ebu'l-Hasan, Muhammed bin Abdülhadi es-Sindi'nin haşiyesi ise basılmıştır. İçerisinde de faydalar ve incelikler mevcuttur. Bir başka eser de Zevâidu Sünen-i İbni Mâce olup bu da Siraceddin bin Mulkîn'in eseridir. Bu zatın ayrıca Zevaidu'n Nesâî, Zevâidu't Tirmîzî isimli eserleri vardır. Zevaid isimli eserleri ile ilgilenmiş ve bunları şerh etmiştir. Zevâidu İbni Mâce Şerhi sekiz cilt olup, uzunca bir şerhtir. Bunun dışında da bir çok şerh vardır.

Özcan YILDIRIM,

Tevhid Dergisi İçin Çevirmiştir.

12. *El-Becem'âvi'nin muhtasarlarıdır. Yukarıda geçti. -Çeviren-*

Kerem Çağlar | keremcaglar@tevhiddergisi.net

Tevhid ve Kulluk Bağlamında Sorumluluğa Dair Bir Mülâhaza

Her bir Müslüman gücünün, bilgisinin sahip olduğu malın, sağlığının, zamanının, makamının ve konumunun gereği yükümlü olduğu sorumluluklarını yerine getirdiğinde veya bu istikamete samimi ve ısrarlı çabalar sarfettiğinde işte o zaman hayat adetâ cenneti andıracak bir nezâhete ve saadete gark olur.

Meleklerin, Rablerinin emri gereği Âdem'e *aleyhisselam* secde etmekle takdimde bulundukları mükemmel kulluğun ve mutlak itaatın ispatıdır sorumluluk.

İblis'in, yüce Allah'ın emrine isyan edip kibirlenerek küfrün en aşağılık elebaşı olmasına, kıyamete kadar kesintisiz olarak Allah'ın lânetine müstehak kılınması ve ebediyen kaybedenlerden olmasının hazırlayıcı sebeplerindendir sorumluluk.

Âdem'in eşiyle birlikte İblis'in telbisatına kanarak yasaklanmış olduğu işi yapmış olması bir ânlık gafletten kaynaklandı. Gaflet ise bilerek unutma yahut ertelemedir. Bu ise, Âdem *aleyhisselam* ve neslinin cennetten şu zorluk ve sınama dünyasına indirilmelerinin nedeni olan sorumluluk şuurundaki kısa süreli gafletin nelere mâl olabileceğini gösterir.

Âdem *aleyhisselam* bir ânlık gafletin hemen ardından kulluk şuuruyla yeniden Rabbi'ne yöneldi. Yaptığı hatanın sebep ve faili olarak nefsini suçlamakla, muazzam bir sorumluluk örneği gösterdi. Rabbi'ne ihlasla yönelenin merhamet ve bağışla karşılanmasında ise bir engel ve sorun yoktur.

Sorumsuzluk, bir kötülükten daha büyük ikinci bir kötülük üretir. Âdem'in oğlu, tamahkârlıkla bir sorumsuzlukta bulundu. Sonra şeytanın haset ve öfke biniti üzerinde nefsine yenilerek sorumsuzluğun en uç noktasında kötü bir amel işleyerek kardeş katili oldu.

Muttaki, halim ve itaatkar olan oğlu ise, nimetin şükrünü ifâ etme sorumluluğuyla sahip olduğu *'en iyi'*yi Rabb'ine takdim etti. Canına kast eden kardeşine, yine aynı yüksek sorumluluk bilinciyle ve yeryüzünün ilk mazlum maktulü olmak pahasına *'Eğer beni öldürmek için elini uzatacak olsan dahi, ben seni öldürmek için elimi uzatacak değilim'* demişti.

Nuh'un *aleyhisselam* dokuz yüz elli sene boyunca ertelemeden, aksatmadan, hiçbir kusurda bulunmadan her türlü zorluklara karşın tevhide davette sebat etmesi, kulluğun kemâlinden kaynaklı yüksek sorumluluk bilinciyle gerçekleşmiştir.

Bigânelik, nemelazımcılık, vurdumduymazlık ve sürekli olarak ötelemelerle Nuh'un *aleyhisselam* davetine icabet etmeyerek büyük bir sorumsuzluk bedbahtlığında bulunan o kavim işte bu sorumsuzluğunun, kendilerinden sonraki nesillere ibret olan feci akıbetiyle yüz yüze kaldılar.

İbrahim'in *aleyhisselam* büyük ve çok önemli dersler ihtiva eden arayışının neticesinde kıyamete kadar tüm muvahhidler için tevhid önderi olmakla taltif olunması, sorumluluğunun hasılasıdır.

Babası put yontucusu olan İbrahim *aleyhisselam*, hem babasını, hem de putperest kavmini emsalsiz bir cesaretle tevhide davet ederken, muvahhidlerin önderi olmanın sorumluluğuyla hareket ediyordu.

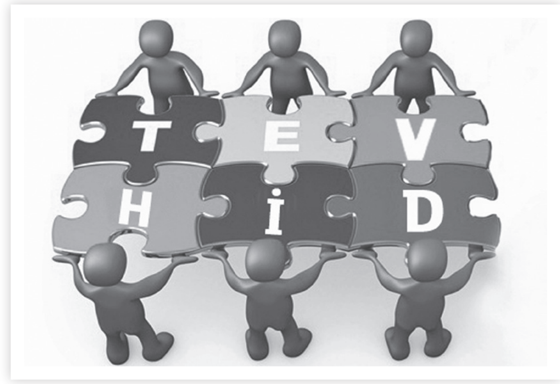
Tevhid davetçisi ve muvahhidlerin önderi olan Peygamber İbrahim *aleyhisselam* putların gözüne iliştiği hiçbir yerde baltasını elinden eksik etmemiştir.

Nemrud'un ateş dağlarına atılırken sorumluluklarını yerine getirmiş olmanın verdiği yakin, tevekkül ve rıza, Rahman'ın *subhanehu ve teâlâ* yeni bir lütfuna mazhar olmasına vesile oldu:

"Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!" [1]

Bütün imtihanları başarıyla geçmiş olduğundan ayrıca *'Tek başına bir ümmet'* olarak Rabbanî övgü ve ikrama mazhar olması, İbrahim'in *aleyhisselam* örnekliğinde üstlenilen sorumlulukların en güzel bir şekilde yerine getirilmesinin muvahhid kula neler kazandırabileceğini de göstermektedir. İbrahim'de *aleyhisselam* hiçbir sorumsuzluk örneği yoktur, onda pazarlıksız bir iman vardır. Kalbinin neşesi olan İsmail'in boynuna bıçağı dayadığında yüksek sorumluluk bilincinin ve tam teslimiyetin zirvesindeydi İbrahim.

Fıtratın ve tevhidin yüklediği sorumluluk, Yusuf'u *aleyhisselam* kuyudan saraya ve kölelikten iktidara taşıyan bir binit oldu. Kardeşlerinin ihaneti, saray kadınlarının kumpasları ve zindanın yıpratıcılığından, bir Peygambere yaraşan kulluğun gereklerini yerine getirmesi, sorumluluk bilincinin daima diri olmasıyla ve yüce Allah'ın lütfuyla korunabilmiştir.

Kardeşlerinin sorumsuzluğu, baba (Yakub *aleyhisselam*) ile oğul Peygambere hicran getirdi. Yusuf'un *aleyhisselam* sorumluluk bilinci ve rikkati Yakuboğullarının vuslatına vesile oldu.

İçten pazarlık ve beyinsiz İsrailoğullarının özgürleşme korkusuna ve ileri sürdükleri envai mazeretlere rağmen onları Firavun'un baskı, zulüm ve köleliğinden kurtarmak için Musa'nın *aleyhisselam* gösterdiği çabalar, zilletin her türünden uzak tutan tam sorumluluk sahibi olmanın tabii neticesidir.

Sorumsuzluğun sebep olup tetiklediği azgınlıklarından ötürü inkâra sapan Semud kavmi hem Peygamberlerini (Salih *aleyhisselam*) yalanladılar, hem de mucize deveyi keserek helâklerine zemin oluşturdular.

Kurnaz ve sinsî karakterlerini büyük bir bedbahtlıkla cür'et ederek yüce Allah'a karşı kullanmaya kalkan İsrailoğulları, cumartesi gününe has av yasağını anlamsız bir sorumsuzlukla çiğneyip maymunlara ve domuzlara dönüverdiler.

Aralarında oldukça uzun bir mesafe olsa da tıpkı gözle görülemeyen bir virüsün çok büyük çapta öldürücü bulaşıcı bir hastalığa neden olabileceği gibi sorumsuzluk da kademe kademe yüz çevirmekten, hakka karşı azgınlığa kadar götürebilen kötü bir tohum gibidir.

Medyen halkı, Ress ashabı, İsrailoğulları, Ad kavmi, Lut kavmi ve daha nice toplumların hakka karşı dikilmelerinin tohumlarından birinin de

1. 21/Enbiya, 69

tevhide ve fıtrata meydan okuyucu bir sorumsuzluk olduğu kuşkusuzdur.

Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* hoşnutsuzluğunu üzerine çeken olumsuz tutumların adetâ besleme ünitesidir sorumsuzluk. Her şeyin bir başlangıcı veya zemini olduğu gibi kötü huyların, kötü ahlakın, kötü amelin ve diğer menfur hâllerin mayası, başlangıcı ve zemini de sorumsuzluktur. Söz konusu olan sorumsuzluk tıpkı gaflette olduğu gibi sorumlu olunan iş veya görevde bilinçli olarak ağır kusurda bulunmak, ihmal etmek ve ötelemektir. Küçük bir çocuk da sorumsuzdur fakat bu, kınanan değil, tabii ve hatta tatlı bir sorumsuzluktur.

Sorumsuzluk; müptelalarını yenilgilere, mülteciliğe-göçmenliğe, parçalanmalara, zayıf düşmeye, zillet içinde yaşamaya hatta bir tür çağdaş köleliğe mahkum eder.

Sorumluluk; Allah'ı, Allah'ın hakkını, azametini, Allah'ın celâline yaraşır kulluğu en iyi bilen, kulluğu ve gereklerini en iyi bilip en iyi şekilde yerine getiren Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* üzerinde önemle durduğu bir irade ve bilinç alanıdır.

Nuh'un dokuz yüz elli sene boyunca ertelemeden, aksatmadan, hiçbir kusurda bulunmadan her türlü zorluklara karşın tevhide davette sebat etmesi, kulluğun kemâlinden kaynaklı yüksek sorumluluk bilinciyle gerçekleşmiştir.

Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* karşılaştığı tüm zorluk ve sıkıntılara rağmen Allah'ın dinine çağrıyı kesintisiz bir şekilde sürdürmesinin ve Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* yardımıyla bunda muvaffak olmasının en önemli etkenlerinden biridir sorumluluk/görev bilinci. Her mevsimde ve ulaşabildiği her beldede, savaşta ve barışta, mescidinin duvarını örerken veya hendek kazarken, davet edildiği evde kendisine ikram edilen güzel yiyecekleri yerken veya açlıktan karnına taş bağladığı sırada, Mekke panayırlarında dolaşıp girilmedik çadır ve davet edilmedik kavim bırakmadığı yıllarda da, Medine İslam Devleti'nin başında ve başkomutan olarak da bu sorumluluğun bilincinden ve gereğini yerine getirmekten bir ân dahi geri kalmadı. Zira O *sallallahu aleyhi ve sellem* sorumluluğun öneminin ve ağırlığının farkındaydı. Aksinin muhtemel sonuçlarını da biliyordu: *"Ey Rasûl! Rabbinde sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun…"* [2]

İşte bu sorumluluk şuuru ve göreve bağlılık vardı mücadelenin soluksuz bir şekilde sürdürülebilmesinde. Mücadelenin harcı bunlarla karılmıştı adetâ.

Takvâ sahipleri için hazırlanmış olup, genişliği yer ve gökler kadar olan cennetlere müşteri/talip olanlar tevhidin de, fıtratında gereği olarak sorumluluklarını üstlenir ve her alanda bu bilinçle var olmaya gayret gösterirler. Canlarını mallarını ve zamanlarını bu şuurla takdim ederler El-Kerim *subhanehu ve teâlâ* ve Er-Raûf *subhanehu ve teâlâ* olan Rablerine.

Allah *subhanehu ve teâlâ* yolunda şehadetin de bineklerindendir mes'uliyet şuuru. Tevhid ve iman binasını tahkim eden sağlam direklerden biridir muvahhidin sorumluluk bilinci.

Bugün dahi özlemle, sevgiyle ve övünçle andığımız Habeşli Bilal'in *radıyallahu anh* '*Ahad! Ahad!*' feryatlarının özünde, kalbe dolan iman ve muvahhid bir ferdin tevhid dinine mensubiyetini/aidiyet duygularını diri tutan sorumluluk bilinci de vardı. Tevhid nuru kalbe zerk olunup da kalp gözü açıldığında ve arşın Rabbi'nin yüceliğini idrak etmeye başladığında muvahhid kulda nefsine karşı, ailesine karşı, kardeşlerine karşı ve yüce yaratıcısına karşı hissetmeye başladığı sorumluluk duygusu ân be ân güçlenir.

Mü'mince bir sorumluluk bilinci oluştuğunda tıpkı Mus'ab bin Umeyr gibi bir Mekke yakışıklısının örneğinde görüldüğü üzere konforlu hayat onun için çilehanedeki bir zahidin nefsini terbiye etmeye çalışırken katlanmak zorunda kaldığı sıkıntılardan daha acı gelir. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* teşrifinden önce muallim olarak gönderildiği Yesrib'i, manevî bir imarla Rasûlullah'ın ikâmet edeceği Medinetu'n Nebevî kılma yolunda büyük gayretler gösteren genç Mus'ab *radıyallahu anh* çok sevdiği annesinin çırpınışlarına da, el üstünde tutulduğu ve her türlü imkâna sahip

2. *5/Maide, 67*

olduğu çevresine de aldırış etmeden aldığı emrin sorumluluğuyla bu görevini en iyi şekilde ifâ etmiş ve günümüz gençleri için mükemmel bir örneklik koymuştur ortaya.

Doğruluğunda harcında sorumluluk şuuru vardır. Sorumsuz, sergerde ve berdûştan sâdık yahut salih yahut muslih olarak söz etmek mümkün değildir. Sâdık sadece sözleriyle doğru olan da değildir. Çevremizde veya yakınımızda doğru sözlü olarak tanınan-tanıtılan nice müşrik vardır. Demek ki; doğru insan, sadık veya sıdık olmak için sözlerinde doğru olmak tek başına yetmiyor. Müslüman olduktan sonra kendisine tevdi edilen her bir vazifeyi aşkla, heyecanla ve büyük bir sorumluluk şuuruyla yerine getiren Ebu Bekr *radıyallahu anh* ile sıddıklık vasfı adetâ özdeşleşmiştir. Sadık ve sıddık kelimelerinin geçtiği yerde Ebu Bekr'i, Ebu Bekr'in de isminin geçtiği yerde sıddık vasfını hatırlamayan yoktur. Bu anlamda sorumluluk şuurunu, sıddıklığın tamamlayıcı bir öğesi olarak değerlendirmek mümkündür. Allah'ın elçisi Muhammed'e *sallallahu aleyhi ve sellem* iman etmiş olmanın yüklediği ağır mesuliyeti, o azgın müşrik kavmin içerisinde eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmek için nasıl çırpındığını siyer kitaplarından okuyoruz. Yüksek faziletiyle beraber yüksek sorumluluk bilinci Ebu Bekr'i *radıyallahu anh* sıddık ve Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* en çok sevdiği insan konumuna ulaştırmıştır.

Ömer bin Hattab'ı gören şeytan, ondaki yüksek sorumluluk bilinci ve bu bilinç ile imanının gereğini bir lahza dahi tereddüt etmeden yerine getireceğini çok iyi bildiği için onu gördüğünde yolunu değiştirirdi. Sorumluluk bilinci hakkıyla oluşmamış bir kimseden -velev ki alim de olsa- tam ve kâmil bir adaleti tesis etmesi beklenemez. Ömer'in *radıyallahu anh* çağlar aşan, İslam esaslı adaletinin temelinde de mes'uliyet/sorumluluk şuuru vardır. Mes'uliyet (sorumluluk), İslâm'a mensubiyetle beraber var olan ve hayat boyu süregiden bir gerçekliktir. Her bir Müslümanın İslâm'la beraber birtakım kazanımları ve hakları otomotikman aktifleşir. Aynı şekilde sorumluluklar ve görevler de öyle. Mensubiyet ile mes'uliyet her zaman ve her zeminde birbirinden ayrılmaz iki olgudur.

Takvada, şecaatte, hilmde, tevazuda ve daha nice üstüm meziyetlerde ümmet için bayraklaşmış olan Osman ve Ali bin Ebi Talib *radıyallahu anhuma* gibi önder şahsiyetler de kendi dönemlerinde, içerisinde bulundukları karmaşa karşısında, konumlarının gerektirdiği hiçbir sorumluluğu ötelememiş yahut iptal etmemişlerdir.

Onları yeryüzünün en hayırlı nesli yapan, asr-ı saadeti yaşatan, zaferden zafere koşturan, beldelerle beraber gönülleri de fethettiren ve kendilerinden sonraki nesillere seçkin ve saygıdeğer örnekler olarak anılmalarını sağlayan işte bu yüksek duyarlılık ve tam sorumluluk bilinciydi.

Şüphesiz ki Allah *subhanehu ve teâlâ* dinini mutlak surette korur. Bunun için de gereken yerde ve zamanda dilediği şekilde vesileler ve vasıtalar yaratır. Dilediği kullarını bu görev ve sorumlulukla yükümlü kılar. Akla ilk sıralarda gelen bu kullardan birisi de hiç kuşku yok ki ehli sünnetin yiğit imamı Ahmed bin Hanbel'dir *rahimehullah*. *'Kur'an mahluktur'* fitnesinin alevlendiği devirde, bir muvahhid olarak tüm hücrelerinde hissettiği sorumluluk şuuruyla sadece ilmini değil, şiddetli mihneye karşı canını da Kur'an'a siper etti.

Sorumluluk şuuru bir kimsede ne ölçüde mevcut ise, denilebilir ki o kimse aynı ölçüde vardır. Sorumluluk şuuru yüksek düzeyde olan alim ve fazıl şahsiyetlerden vefat etmiş olduğu hâlde bugün hâlâ ilim meclislerinde ve sohbetlerde hem de birer referans kaynağı olarak söz edilebiliyorsa bu varlıkları, geride bıraktıkları eserlerinin, geride bıraktıkları eserler de kendilerinde mevcut olan güçlü bir sorumluluk şuurunun hasılasıdır.

İmam İbni Teymiyye ve talebelerinde *rahimehullah* bu hakikati görüyoruz. Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kitabına ve Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* sünnetine uyup bağlanmaya, onları salih selefin anladığı şekilde anlamaya, Kitap ve Sünnete aykırı olanları bırakmaya, doğru dinin öğretilerinden kaybolup gidenleri yenilemeye; Müslümanların, kendi dönemlerinden önceki asırlarda gerileme

Sorumluluk şuuru bir kimsede ne ölçüde mevcut ise, denilebilir ki o kimse aynı ölçüde vardır.

ve kör taklit devirlerinde kendi kendilerine çıkardıkları çürük metodları ayıklayıp temizlemeye, İslâm ümmetinin içinde giderek yayılan tasavvufi hurafe ve sapkınlıklardan, Hind kökenli zühtten ve Yunan menşe'li mantıktan korunmaya çağırdılar. O devrin ilmî, ictimaî ve siyasî şartları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir çağrı ve bu istikamette bir çabanın bedeli, özgürlükten mahrumiyet yahut serden geçmek olan olağanüstü bir irade ve kuvvetli bir sorumluluk bilinci gerektirdiği gayet açıktır.

Muvahhid alimler silsilesinin her asırdaki temsilcilerinde aynı mürüvvete, aynı fazilete ve aynı mes'uliyet şuuruna tanıklık ediyoruz. On dokuzuncu yüzyılda tevhidî dirilişe öcülük eden İmam Muhammed'in *rahimehullah* ortaya koyduğu çabalar, Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* yardımıyla adetâ çölde vahalar oluşturur gibi ümmetin çoraklaşmış zihin dünyasını münbit bir iklime ve cihadın gündemleştiği bereketli alanlara dönüştürdü. Seyyid Kutub *rahimehullah* muvahhidler ümmetini taşıyan lokomotifin kazanını biraz daha harladı. Günümüzde de malum ve meşhur olanları ve olmayanıyla bu silsileye dahil olan muvahhid alimlerimiz ve faziletli şeyhlerimiz yüksek sorumluluk şuuruyla ilim ve hizmet üretmeyi sürdürmektedirler. Hasbelkader edinip sahip olduğu ilmini aylık bir maaşa yahut bir makama fitleyip mesuliyetten kaçanlar ile; bir ayağı medresede, diğer ayağı hapishanede bir ömür tüketen tevhid davetçisi hocalarımız ile şeyhlerimizin sahip oldukları ilimle beraber yüklendikleri sorumluluğu ifâ etmeleri açısından durumları hiç aynı olur mu?

"Öyle ya! Mümin olan, fâsık olan gibi midir? Bunlar eşit olmazlar." [3]

Alem-i ervahta verdiği misakı hatırlamayan, diliyle tekerrür ettiği ahde de vefa göstermeyen kimselerin kendi öz nefisleriyle yükümlü oldukları sorumlulukları sürekli olarak başkalarına havale etmeleri, onları dünya hayatındaki mes'uliyetten ve ahiretteki vebalden asla kurtarmayacaktır.

İslâm beldelerinin işgâl edildiği, halkın öz yurtlarından sürüldüğü, iffetlere necis ellerin uzatıldığı, şehirlerin harabeye döndüğü, ekinlerin ifsada uğratıldığı ve feryatların arş-ı âlâ'ya ulaştığı şu devirde, esasen mutlak küfre dayalı tağuti sistemin gölgesine biraz daha sığınmakla şer'i sorumluluklarını yerine getirdiğini zannedenlerin ahvali, sayılan tüm bu musibetlerden daha hafif değildir.

Kendi öz nefsi ve dünyevî menfaatleri aleyhinde sorumsuzca birtakım tasarruflarda bulunan bir kimse *'sefih'* olarak tanımlanır. Ebedi hayattaki kurtuluşun ve esenliğin yol göstericisi olan şer'i şerifi, mutlak şirk ideolojileriyle yan yana getirerek buluşturup barıştırma çabalarına girişerek modern bir *'yesak'* hazırlamakla meşgul ağzı dualı tağutlar ise tüm bu cürümleri bizzat kendileri işlemiyormuş gibi *'İslam kahramanı'* ilan edilmektedir. Bu durumda şu sual geliyor akıllara: Sorumsuzca davranışlarda bulunarak bu tür ağır şenâetlerin ortaya çıkmasına sebep olan sefih, tağutun kendisi midir; yoksa tağutu neredeyse Mesih olarak nitelendirecek kadar yoldan çıkmış kitleler midir, sefih?

Her bir Müslüman gücünün, bilgisinin sahip olduğu malın, sağlığının, zamanının, makamının ve konumunun gereği yükümlü olduğu sorumluluklarını yerine getirdiğinde veya bu istikamete samimi ve ısrarlı çabalar sarfettiğinde işte o zaman hayat adetâ cenneti andıracak bir nezâhete ve saadete gark olur.

(Sabr-ı cemilin sonu selamet, sorumlulukların ifâsı ferahlık ve muvaffakiyettir.)

3. 32/Secde, 18

mahi@tevhiddergisi.net

Mahi

Mekke'nin Fethi

Heryer karanlıktı. Sokakta tek tük insanlar kalmıştı. Dilinde bir ayet mırıldanarak gidiyordu Rafi. Bir ara sustu. Ve durdu. Ardından birilerinin geldiğini hissediyordu. Korkmuştu. Dönüp bakamadı. Adımlarını hızlandırdı. Hatta koşmaya başladı.

— Hırsız vaaaaarrrrrrrr hırsıııııııııııııııııız, kitabımı çalıyorlar yetişiiiiiiiiiiin.....

Rafi avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Yoldan geçen herkes başına üşüşmüş, şaşkın şaşkın ona bakıyordu. Rafi çevresinde gittikçe artan kalabalığa aldırmadan bağırmaya devam ediyordu.

— Yakalayın onları yakalayıııınnnnnnnn...

Herkes birbirine bakıyor olanları anlamaya çalışıyordu. Nihayet bu karışık hâle Rafi'nin babası müdahale etti.

— Oğlum lütfen sakin olur musun?

— Olamaaaaaaaaaaam olamaaaaaaaaaaaaam! Değerli haznemi çalmak istiyorlar nasıl sakin olabilirim!

— Kim, kim çalmak istiyor Rafi?

— Onlar.

— Onlar kim oğlum?

— Tanımıyorum. Başucumda konuşuyorlardı. Kitabımı çalıp Romalılara satacaklarmış.

— Romalılar mı?

— Evet, evet baba...

— Tamam göster bana onları. Bak şöyle bir etrafına, kim onlar?

Rafi etrafına şöyle bir göz gezdirdi. Mescid çıkışında gördüğü çocuklardan hiçbiri ortalıkta görünmüyordu.

— İyi de baba hiç hırsız olduğu yerde kalır mı? Kaçmış gitmişler çoktan.

— Annen içerideydi oğlum. Ve burada senden başka kimsenin olmadığını söylüyor. Hem gündüz vakti hırsızlık yapıldığını kim görmüş?

— Gizlice gelmiştirler. Ben konuşmalarını duydum. Başımın altından kitabı almak istediler. Ben bağırınca da kaçtılar.

Rafi ikna olmuyor, olay çözülmeyeceğe benziyordu. Babası, biraz da olsa sakinleşen oğlunu içeri yolladı. Toplanan kalabalık kendi aralarında konuşa konuşa dağıldılar...

Rafi kitabına sıkı sıkıya sarılmış annesine olanları anlatıyordu. Oğlunu çok iyi tanıyan annesi ise bunun bir rüya olabileceğini söylüyordu ısrarla. Fakat Rafi kabul etmek istemiyordu. Herşey gün gibi açıktı. Kitabının şöhreti duyulmuştu. Bu şöhrete kim sahip olmak istemezdi ki? Hubeyb ne kadar da haklıymış diye düşündü. Hava iyice

kararmaya başlamıştı. Gece hırsızlar için bulunmaz bir nimetti. Mutlaka karanlıktan istifade edeceklerdi. Kitabını korunaklı bir yere saklamalıydı.

Bilal'in sesi geliyordu. Yatsı vakti girmişti. Bir an diğer vakitleri kılmadığını hatırladı. Kitabımı saklayacağım diye uğraşırken namazlarımı kaçırdım diyerek hayıflandı. Kitabı annesine teslim edip koşarak mescide gitti. Abdest aldı ve saflardan birine geçti. Aklı fikri o çocuklardaydı. Gerçi niye mescide gelsinlerki? Yakalanma korkusuyla gelmezler diye düşündü.

Rafi bunları düşünürken nasıl namaz kıldığını anlamadı. Altı üstü bir kitaptı. Onu nasıl da meşgul ediyordu. İbadetlerden bile alıkoymaya başlamıştı. Kendine çeki düzen vermeliydi. Tesbihlerini yaptıktan sonra Allah'tan bağışlanma ve yardım diledi. Duayı epey uzatmış olacak ki herkes dağılmış hiç farkına varmamıştı. Mescidin girişinde iki kişi duruyordu sadece. Kim olduklarını seçemiyordu. Eve gitmek için harekete geçti. Arka tarafta daha kestirme bir yol vardı. Bu sefer orayı kullanacaktı. Heryer karanlıktı. Sokakta tek tük insanlar kalmıştı. Dilinde bir ayet mırıldanarak gidiyordu Rafi. Bir ara sustu. Ve durdu. Ardından birilerinin geldiğini hissediyordu. Korkmuştu. Dönüp bakamadı. Adımlarını hızlandırdı. Hatta koşmaya başladı. Arkasına takılanlar kitabı için ona zarar vermek istiyor olabilirlerdi. Nefes nefese kalmıştı. Evin avlusuna yetiştiğinde babasına seslendi:

— Babaaaaaaaaaaa babaaaaaaaaaaaaa bakar mısın?

Rafi'nin telaşlı sesini duyan babası hemen dışarı fırladı.

— Ne oldu Rafi?

— Baba beni takip ediyorlar.

— Kim?

— Bilmiyorum. Bak, arkamdan geliyorlar.

Babası etrafa bakındı, kimsecikler yoktu.

— Yanlış görmüşsün, kimsecikler yok. Haydi gel içeri.

Rafi ısrar etmedi. Ayaklarını sürte sürte içeri girdi. Hemen yatağa uzandı. Neler oluyor? Bir kitap yüzünden aklımı yitireceğim. Gerçi bu sıradan bir kitap değil. Of Allah'ım. Niyetim Rasûl'ün hayatını aktarmaktı sonraki nesillere. Galiba ölçüyü kaçırdım. Şöhret için yapıyorum bunu sanki. Hayır hayır niyetimi tazelemeli, gerçek hedefimi unutmamalıyım. Allah'ım sen beni bağışla. Senin rızanı kazancağım bir amel olsun bu kitap. Gönlüme sekinet ver. Sana tevekkül ettim ben.

Duasını daha bitirmemişti ki uykuya daldı. Sabah annesinin şefkat dolu sesi ile kalktı. Hareketli bir gün geçirmesine rağmen çok dinç uyanmıştı. Bu olsa olsa dünkü duanın ve niyet tazelemenin sonucu idi. Doğru mescide gitti. Sabah namazı kılınmıştı. Daha kimse dağılmamıştı. Mescide bir adam girdi ve:

— Ey insanlar. Ben iki taraf arasını bulmak için geldim, dedi ve çıkıp gitti.

Peygamberimiz ashabını topladı. Hazırlanmalarını emretti. Mekke üzerine yürüyeceğini bildirdi. Sonra ellerini açarak: *"Ey Allah'ım! Kureyş'in gözcülerini ve habercilerini alıkoy. Onları memleketlerinde bastıralım."* diye dua etti.

Rafi duyduklarına inanamıyordu. O kitabıyla uğraşırken Medine savaş ilan edilmişti haberi yoktu.

Hemen arkadaşlarını bulmalı olan biteni sormalıydı. Salim'i gördü:

— Selamun aleykum anlat bana neler oluyor?

— Aleykum selam. Neler olmadı ki? Nereden başlayayım.

— En sondan başla. O adam kimdi?

— Ebu Sufyan'mış.

— İnanamıyorum. Ne işi var burada?

— Rasûl ile anlaşmaya gelmiş. Hudeybiye'de kabilelerle saldırmazlık anlaşması yapılmış. Huzalılar, Rasûl tarafında yer almış. Bekiroğulları da Kureyş tarafında. Bunlar birbirine düşman iki kabile imiş. Bekiroğulları, Huzalılara saldırmış fırsattan istifade.

— Bak sen... İhanet ha...

— Evet aynen öyle. Bununla kalsa iyi. Kureyş de bu ihanete destek olmuş. Huzaalılar Rasûl'e geldi yardım istedi.

— Peki Ebu Sufyan utanmadan nasıl gelmiş Rasûl'ün huzuruna?

— Benim haberim yoktu diyormuş. Ama Rasûl onu dinlememiş. Ve şu an duyduğun üzere savaş için hazırlanıyoruz.

— Aman Allah'ım...Mekke'yi alacağız.

— İnşallah...

Devam edecek

Vitaminler

Vitaminler, kullanmakta olduğumuz ilaçlarımızla etkileşim göstererek ilacın etkinliğini artırma veya azaltmaya sebep olabilmektedir. Tüm bunları dikkate alarak vitaminlerin tüketilmesi gerekir.

Hamd, Allah'a *subhanehu ve teâlâ*; salât ve selam, Rasûlü Muhammed'e *sallallahu aleyhi ve sellem* olsun.

Vitaminleri suda ve yağda eriyebilme özelliğine göre iki gruba ayırmış, suda eriyen B ve C vitaminlerini değerlendirmiştik. Bu yazımızın konusunu yağda eriyen vitaminler (A,D,E ve K vitaminleri) oluşturmaktadır.

Suda eriyen vitaminlerin fazlası idrarla atılabilmekte iken yağda eriyen (A,D,E,K) vitaminler ise karaciğer ve yağ dokusunda depo edilmektedir. Depo edilen bu vitaminlerin aşırı dozlarda alınması vücutta bir takım illetlerin oluşmasına sebebiyet verir. ADEK vitaminlerinin vücutta depo edilmeleri hasebiyle ilaç formu kullanılacağı zaman dozun ayarlanmasına ihtiyaç duyulur. Dozun ayarlanması vitaminlerin kandaki miktarlarına bakılarak, vücudun ihtiyacı olan miktarın tespit edilmesi ile yapılabilir. Bunun için de kan tahlili yaptırılmalıdır.

A Vitamini

A vitamini eksikliği genelde beslenme yetersizliğine bağlı oluşur, bundan dolayı daha çok kötü beslenme şartlarının olduğu ülkelerde sık gözükmektedir. Eksikliğine bağlı belirtiler geçici olabileceği gibi kalıcı hasarlarla da sonuçlanabilir. Her yıl Afrika'da 250.000 çocuk A vitamini eksikliği sebebiyle kör olmaktadır.

A vitamini emilimini engellediği için sindirim sisteminde oluşan enflamatuar hastalıklardan Crohn hastalığı veya çölyak hastalığı gibi durumlarda, aynı zamanda şeker hastalarında ve alkol alanlarda da A vitamini eksikliği görülebilmektedir.

A vitamini görme duyusu üzerinde çok önemli bir rol oynamaktadır. A vitamini gözde bulunan ve ışığı tanıyan proteinlere bağlanarak az ışıklı ortamlarda görmemizi sağlar. Eksikliğinde gece görememe hastalığı oluşur. Aynı zamanda göz ye-

terli nem üretemez ve göz kuruluğu oluşur. Göz kuruluğuna bağlı gözde ülser oluşur ve ilerlemiş ülser körlükle sonuçlanır.

Eksikliğinde bağışıklık sistemi zayıflar; akne, kuru ve kolayca yaralanan cilt, kepekli ve kuru saçlar da A vitamini eksikliğinde görülen durumlardır.

A vitamini içeren maddeler sırasıyla; karaciğer, pul biber, havuç, kuru kayısı, kavun, kırmızıbiber ve yeşil sebzelerde bulunmaktadır.

D Vitamini

'D vitamini ve Güneş' adlı yazıda D vitaminini daha önce detaylı bir şekilde kaleme almıştık. D vitamini, genel olarak dünyada eksikliği en sık görülen vitamindir. Eksikliğinin giderilmesinin en cazip yolu ise ampul formunun kullanılması ve ondan sonra D vitamini içeren gıdaların tüketilmesi ile olur. Vücutta bir hormon gibi çalıştığını ve neredeyse tüm sistemlere etki ettiğini vurgulamıştık.

E Vitamini

Özellikle tahıllar olmak üzere, ıspanak, lahana ve marul gibi yeşil sebzelerde bulunur. Ayrıca zeytin yağı, ceviz, fındık, soya fasulyesi, kırmızı et, yumurta sarısı, patates, domates ve muz, kivi gibi meyvelerde de bol miktarda bulunur. Bir avuç fındık yetişkin bir insanın günlük E vitamini ihtiyacını büyük oranda karşılar.

E vitamini bağışıklık sistemini harekete geçiren bir antioksidandır. Cilt üzerinde de olumlu etkileri bulunmakta ve ayrıca kanda bulunan iltihabı kurutucu etkisi de vardır.

E vitamini aynı zamanda kan sulandırıcı etkisi ile de bilinir. Düzenli kan sulandırıcı ilaç kullanan kişilerde veya kan sulandırıcı kullanması tehlike arz eden kişilerde basit bir vitamin olarak görülüp kullanılmamalıdır.

E vitamini, günlük alınabilen dozu kişiye göre farklılık göstermektedir. Günlük dozun aşılmaması için hekim kontrolünde kullanılmalıdır.

K Vitamini

K vitaminin yeşil sebzelerde bol miktarda olması ve bağırsaklarda üretilebilmesinden dolayı eksikliği nadiren görülür. Uzun süre antibiyotik kullanımı sonrası, damardan beslenen hastalarda veya uzun süren açlık durumunda da K vitamini yetmezliği gelişebilir.

E vitaminin aksine *'K vitamini'* kanın pıhtılaşmasını sağlar. K vitaminin kemik sağlığında da önemli rol oynadığı gösterilmiştir, kemiklerde bulunan osteokalsin proteini K vitaminine bağlı oluşur. K vitamini alan kişilerde pıhtılaşmada artma olduğundan kan sulandırıcı ilaç kullananlarda dikkat etmek gerekmektedir.

Yeni doğan bebeklerde ilk hafta içinde K vitamini eksikliğine bağlı kanamalar olabilir genelde annenin gebelik süreci antibiyotik ve epilepsi ilaçları kullanımlarında olur. Bu her bebekte mutlaka olacak anlamına gelmemekle beraber nadir görülen bir durumdur.

Rutin olarak her yeni doğan bebeğe topuğun birinden hepatit B aşısı diğerinden de K vitamini yapılmaktadır. Bu her ne kadar basit bir vitamin gibi görülse de aslında görüldüğü gibi basit bir durum değildir. Allah'a *subhanehu ve teâlâ* eksiklik izafe edermişcesine kanın yoğunlaştırılmaya çalışılması kesinlikle birtakım zararları beraberinde getirmektedir. Çünkü fıtraten daha olgunlaşmamış bir organizması olan bebek 1-2 hafta içerisinde bağırsaklardan K vitaminini kendisi üretebilmektedir.

Hasılı

Görüldüğü gibi vitaminler, kullanmakta olduğumuz ilaçlarımızla etkileşim göstererek ilacın etkinliğini artırma veya azaltmaya sebep olabilmektedir. Tüm bunları dikkate alarak vitaminlerin tüketilmesi gerekir.

Vitaminleri yeterli almanın en iyi yolu dengeli beslenmek ve farklı gıdaları tüketmektir. Farklı gıda tüketmek çeşitli vitaminleri ve mineralleri almamız açısından çok önemlidir. Bu şekilde bes-

Vitaminleri yeterli almanın en iyi yolu dengeli beslenmek ve farklı gıdaları tüketmektir. Farklı gıda tüketmek çeşitli vitaminleri ve mineralleri almamız açısından çok önemlidir. Bu şekilde beslenen bir kişinin ilave vitamin-mineral almasına gerek kalmaz.

lenen bir kişinin ilave vitamin-mineral almasına gerek kalmaz.

Bazı durumlarda ise ilave vitamin ilacı almak gerekebilir. Ancak yüksek dozda alınan bazı vitaminler (ADEK) vücutta depo edildiğinden zararları olabilmektedir. Bu nedenle vitaminler gelişigüzel kullanılacak ilaçlar değildir.

Vitamin eksikliğinde sağlık sorunları zamanla ortaya çıkar; başlarda yorgunluk, halsizlik veya başka şikâyetler görülür. Bir sonraki aşama bedensel rahatsızlıktır, hatta vitamin eksikliği giderilmezse bazen ölümle sonuçlanabilecek ciddi hastalıklar dahi ortaya çıkabilir.

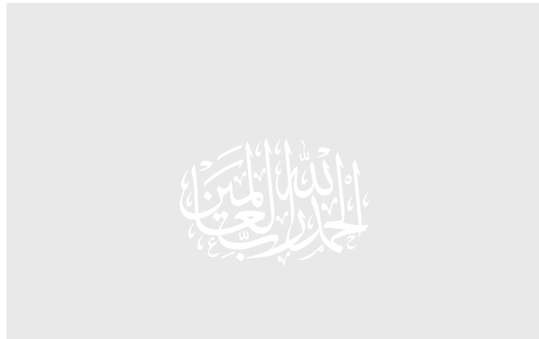
Vitamin ilaçları son kullanma tarihine bakılmaksızın raf ömürleri çok daha kısadır. Güneş, hava, nem gibi maruz kalınan durumlar ilacın yapısını bozabilmektedir. Özellikle mega, ultra, hiper gibi isimleri olan vitaminlerin aşırı dozları olabileceğinden rastgele kullanımlarından uzak durulmalıdır.

Özellikle her meyvenin kendi mevsiminde ve organik hâliyle tüketilmesine dikkat edilmelidir. Köy yumurtası ve tereyağını düzenli olarak kahvaltıda tüketmek, bol su içmek ve az yemek sağlıklı yaşamanın en sade yoludur.

"İki nimet vardır ki insanların çoğu bunlar hususunda aldanmıştır, kıymetini takdir edip onları değerlendirmekten mahrumdur. Bu iki önemli nimet; sağlık ve boş vakittir." [1]

Allah *subhanehu ve teâlâ* verdiği tüm nimetlerin kıymetini bilip şükrünü eda edebilmeyi bizlere nasip etsin.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

1. Buhari

veyselturk@tevhiddergisi.net

Nasıl İhlas Sahibi Olabilirim?
Muhammed el-Avayşe

Kitap: Nasıl İhlas Sahibi Olabilirim?

Yazarı: Muhammed el-Avayşe

Yayınevi: Karınca/Polen

Hamd, ancak Alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Ancak O'na ibadet eder ve ancak O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Ve yine şehadet ederim ki Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* O'nun kulu ve Rasûlü'dür.

Değerli kardeşim bu ay sana bütün amellerin kabul şartı olan ihlası konu eden bir kitap tavsiye edeceğim. Sende biliyorsun ki bütün amellerde kayıtsız şartsız olarak şu iki kuralı kesin olarak bulundurmak gerekiyor. Yoksa o ameller asla kabul edilmez. Bunlar:

1. Ameli işleyecek olan kişinin bu amelinde Allah'ın vechini, rızasını kastetmesi, samimi olması lazım.

2. Bu amelin Allah'ın kitabında meşru kıldığı ya da Rasûlü'nün sünnetinde beyan ettiği amellere uygun olması lazım.

Eğer bu şartlardan herhangi birisi yerine gelmeyecek olursa o takdirde amel/ameller salih olmadığı gibi kabul de olmaz.

"Öyleyse kim Rabbi ile karşılaşmayı umuyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibadette hiç kimseyi ortak koşmasın." [1]

Değerli kardeşim sende biliyorsun ki yaşadığımız bu zaman diliminde insanların çoğu yaptıkları amellerinde bu iki şartı gözetmemektedir. Kimisi Allah'ın kitabında ya da Rasûlü'nün sünnetinde olmayan hurafe ve bidatleri amellerine karıştırıyorlar. Kimisi ise amelinde ihlası gözetmiyor. Ancak burada nasihatim sanadır. Çünkü sen amellerinde/ibadetlerinde Allah'ı birlemiş bütün şirk, küfür bidatlere LA demişsin. Ve yapmış olduğun amellerinde Allah'ın kitabına ve Rasûlü'nün sünnetine uygun olup olmadığını gözetiyorsun. Ancak bu yetmez. Amelinde ihlası da gözetmen lazım. Çünkü tevhid ehli Müslümanların amellerindeki en büyük tehlike amellerinde ihlası gereği gibi gözetmemeleridir. Bu o kadar tehlikeli bir durumdur ki Allah Rasûlü dahi bu durumdan korkmuştur. O hac yaptığı sıra telbiyesinde şöyle dua ediyordu. *'Ey Rabbimiz riyasız bir hac, şöhretsiz bir hac olsun'* Eğer bu dinin, davanın önderi, Peygamberi dahi ihlasından korkup Allah'a sığınıyorsa bizim gibi kulların ne yapması gerektiğini sen düşün. Onun için sana bu ay, kişiyi amellerinde ihlasa götüren sebepler nelerdir konusunu işleyen bir risale tavsiye edeceğim.

Rabbimden dileğim bu kitabın hem sana hem bana hem de tüm kardeşlere faydalı olmasıdır.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

1. 18/Kehf, 110

Tefsir Derslerimiz Devam Ediyor

Tefsir Derslerimizi İzlemek İçin YouTube Kanalımızı Ziyaret Edebilirsiniz

youtube.com/c/tevhiddersleriebuhanzalahoca

tevhiddersleri.net

"Tağuta Kulluk Etmekten Kaçınıp, Allah'a Yönelenlere Müjde Vardır. Kullarımı Müjdele!" (39/Zümer, 17)

